

Nr. 23 • August 2012 • 13. årgang

Pilgrimmen

Foto: Peter Glunz

Pilgrimmen

Udgives af:

Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Pilgrimmen
c/o Henrik Friediger
Agernevej 27
2830 Virum

tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632

mail: redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Pilgrimmens redaktion:

Henrik Friediger, ansvarshavende
tlf.: 4585 0088

henrikfriediger@email.dk

Eva Andersen, tlf.: 3828 0804

perleeva@gmail.com

Peter Glunz, Mobil: 2040 1131

peter@glunz.dk

Niels Henrik Lieberkind, tlf.: 5196 8097

nh.lieberkind@get2net.dk

Troels Beck, Mobil: 2066 2649

troelsbeck@mail.dk

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres
til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:

Glunz Consulting, Køge, tlf.: 2040 1131

Tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foreningen

Foreningen af Danske

Santiagopilgrimme

c/o Sekretariat, Carina Glunz

Salbyvej 4 · 4600 Køge

Mobil: 4042 9515

mail: sekretariat@santiagopilgrimme.dk

www.santiagopilgrimme.dk

Ved henvendelse til foreningen bedes
medlemsnummeret oplyses,

Bestyrelsen:

Henrik Friediger, formand

og ansvarshavende redaktør

tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632

Vibeke Mørdrup, næstformand

Mobil: 2615 7173

Niels Henrik Lieberkind, sekretær

tlf.: 4731 5626

Carina Glunz, kasserer

Mobil: 4042 9515

Troels Beck, bestyrelsesmedlem

tlf.: Mobil: 2066 2649

kontakt til udenlandske søsterforeninger

Anette Foged Schultz, bestyrelses-
medlem mobil: 3059 5002

Benny Gunge, bestyrelsesmedlem

Mobil: 2615 7107

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion.

Copyright tilhører forfatterne ligeledes med fotos, der, hvis ikke andet er angivet, er taget af og tilhører forfatterne.

Side: Indhold:

2	Kolofon
3	Indholdsfortegnelse
4	Nekrolog - Kaj Højland er død <i>af Henrik Friediger</i>
5	Caminoens smerte... (og sommeragurker) <i>af Henrik Friediger</i>
6 - 21	På cykel til Santiago <i>af Tove Bech Andersen og Emil Johannes Kestler</i>
22 - 24	Steen gik sin drøm <i>af Anders Dall</i>
25 - 36	På Jomfru Marias pilgrimsrute <i>af Marianne Nielsen</i>
37 - 40	Tilbage til Caminoen sammen med min lille datter <i>af Britta Hansen</i>
41 - 42	På Hærvejsvandring med barnebarn <i>af Hanne Olsen</i>
43 - 55	Fra Bov til Bremen 2012 <i>af Anette Foged Schultz</i>
56	Vejens digte: SLAGEN <i>af Inger Jakobsen</i>
57 - 64	Luthersk pilgrim...? <i>af Roger Jensen</i>
65 - 66	Mindekors for Arne Skov Schmidt <i>af Pia Valbak Schmidt</i>
67 - 69	Camino Portugés - fra Porto til Santiago <i>af Bent Fredsby</i>
70 - 73	Amigos: Velkommen til Santiago <i>af Johnnie Walker</i>
74 - 79	Et herberg - set med en hospitaleros øjne <i>af Erik Staffeldt</i>
80	Den Danske Klosterrute - 2 nye bind <i>bog anmeldelse af Henrik Friediger</i>
81 - 83	Eremita de Nuestra Senora de Eunat <i>af Niels Henrik Lieberkind</i>
84 - 87	Camino de San Juan de la Peña: En dag i helvede <i>af Finn Buhl</i>
88 - 91	På pilgrimsvandring med konfirmander <i>af Hanne Ellemann Rytter</i>
92 - 93	Hvad Caminoen også kan føre til! <i>af Finn Buhl</i>
94 - 95	Fra Kastrup til Roskilde - vandring på de Sjællandske Pilgrimsveje <i>af Finn Buhl</i>
96 - 97	Fra Hillerød til Farum <i>af Henrik Friediger</i>
98 - 99	Vandring i Peder Kællers fodspor <i>af Emil Jespersen</i>
100-105	Pilgrimstur rundt om Ivösjön i Skåne <i>af Henrik Friediger</i>
106-109	Pinsevandring på Fyn <i>af Emil Jespersen</i>
110-111	Udstilling "Pilgrim" på ESRUM Kloster & Møllegård
112-113	Tankefuld tillige <i>bog anmeldelse af Gudmund Rask Pedersen</i>
114-115	Årsmøde og generalforsamling: lørdag den 27. oktober i Sorø

Kaj er død

Kaj Højland døde den 2. august efter længere tids sygdom. Han blev 69 år.

Kaj var det nordjyske medlem af bestyrelsen i fire år, inden han trak sig fra bestyrelsesarbejdet på grund af sygdom ved generalforsamlingen i 2010.

Kaj var en garvet caminovandrer, der brændte for Caminoen – og ikke mindst for de hjemlige pilgrimsveje. For mig var han ofte en øjenåbner, når han på sin konstante facon satte tingene på plads. Fx da han i en af de uendelige diskussioner om, hvordan man skelner mellem en almindelig fodtur og en pilgrimsvandring, lakonisk slog fast: "En pilgrimsvandring går til en kirke".

Kaj gjorde meget for udbredelsen af kendskabet til Hærvejen. Han var med til åbningen og forsøgte utrætteligt at markedsføre denne smukke pilgrimsvej – fx da han i en artikel her i Pilgrimmen stillede spørgsmålet: "Kender sjællænderne Hærvejen". Han var foreningens repræsentant i "Hærvejs-foreningen" indtil sygdommen også satte en stopper for det.

I 2010 blev der arrangeret en stafet-pilgrimsvandring fra Trondheim til Santiago. Kaj var den første til at se perspektivet i dette projekt og påtog sig at stå for den danske del af vandringen. Han sørgede for at pilgrimmene hver dag fik afleveret og overdraget depechen – helst i forbindelse med en andagt i de kirker, der ligger langs vejen. Et kæmpe arbejde, der givet har tæret på kræfterne. Men Kaj hørte ikke til dem, der klagede sig, når engagementet brændte.

Kaj var let genkendelig på sin raske gang og sin kasket med foreningens emblem. Han syntes selv, det så lidt fjollet ud, men der kom så mange gode samtaler ud af det. - Sådan var Kaj: rask i vandringen og åben for en god snak med folk på vejen.

Æret være hans minde.

På bestyrelsens vegne, *Henrik Friediger*

Caminoens smerte... (og sommeragurker)

af Henrik Friediger

En af sommerens nyheder i Kristeligt Dagblad var, at pilgrimene på Camino de Santiago fylder sig med piller for at holde strabadserne ud.

Nu er det vel næppe en nyhed, der normalt trækker store overskrifter, at folk, der byder deres kroppe store anstrengelser, i ny og næ tager en Panodil eller anden smertestillende medicin. Og det sker helt sikkert også på Caminoen. Naturligvis skal man lytte til sin krop og ikke byde den overanstrengelser, der ligefrem er sygdomsfremkaldende. Men at tage en smertestillende pille ind imellem, når det gør ondt, hører vel til ét af det moderne menneskes privilegier.

Kristeligt Dagblad kunne yderligere fortælle, at "flere læger" kunne berette, at de havde haft patienter, der efter en pilgrimsvandring var blevet varigt skadet. Om et enkelt konkret, men anonymt, tilfælde fortælles det, at en kvindelig pilgrimsvandrer har fået så ødelagte fødder, at hun i dag er invalid og uarbejdsdygtig.

Desværre er der ikke eksemplificerede henvisninger til disse ubehagelige sager. De står lidt og flager i sommervinden, så det er svært at sige, hvad det er for konkrete tilfælde, historien bygger på. Eller om der bliver rørt for kraftigt med sommeragurkerne i det stille vand?

Vi vil meget gerne bringe artikler med konkrete erfaringer her i Pilgrimmen. Har du fået ødelagt dine fødder eller har du

pådraget dig andre skavanker og er blevet varigt skadet? Så fortæl om dine erfaringer, så andre kan lære af dem.

Efter artiklen i Kristeligt Dagblad har der bredt sig en større udveksling af erfaringer og synspunkter på både foreningens Åbne Forum og på Facebook Forum. Meningerne er naturligvis delte. En enkelt kan berette om nogle pilgrimme, der fyldte sig med den smertestillende medicin ibuprofen, hvor tabletterne i håndkøb i Spanien er tre gange så kraftige som i Danmark – 600 mg i stedet for 200 mg. Det var ganske vist ikke danskere, men alligevel...

Dog synes de fleste at være af den opfattelse, at der er tale om en storm i et glas vand – en sommeragurk. Men er der tale om én af Caminoens skyggesider, som en af de citerede i artiklen giver udtryk for? Er det et tabu på Caminoen, som det vil være rart at få frem i lyset og tale åbent om?

Vi åbner gerne for en seriøs debat om emnet. Hvor går grænsen mellem at tage en tablet eller to engang imellem for at dulme en smerte i foden eller en uro i benene og det egentlige misbrug, der kan føre til varige skader?

Den foreløbige melding herfra er, at man naturligvis skal lytte til sin krop og lade være med at presse sig ud i ekstreme tilstande, der kan føre til mere eller mindre varige skader. Og at det er en naturlig del af en pilgrimsvandring, at man bliver øm i kroppen.

På cykel til Santiago

I eftersommeren 2011 cyklede forfatterne til denne artikel fra deres hjem i Skovshoved til Santiago de Compostela i Nordspanien. En cykelrejse gennem Europa på i alt 3600 kilometer. En forrygende og fantastisk rejse igennem Europas kulturelle og religiøse historie.

af Tove Bech Andersen og Emil Johannes Kestler

I efteråret 2011 havde vi været gift i 40 år, og det har i mange år været Toves (66 år) drøm at vandre Caminoen fra St. Jean Pied de Port ved foden af Pyrenæerne i Frankrig til Santiago de Compostela i Spanien. Vi har været på vej flere gange, men er hver gang blevet forhindret. De fleste gange pga. af Emils (64 år) forskellige skavanker: Ryg, knæ, hælspore, slidgigt i tå og prostatakræft, og vi har derfor måttet opgive de lagte planer. I vinteren 2011 erkendte Emil, at bentøjet aldrig ville kunne holde til den lange vandring. Vandringen blev vekslet til en cykeltur, hvor vi ville følge de gamle pilgrimsveje fra Skovshoved til Santiago de Compostela. 60 km om dagen i 60 dage – så skulle vi være der. En 40 års bryllupsrejse tværs gennem Europa på cykel.

Foråret kom til at stå i katedralernes og cykelkortenes tegn, og der tegnede sig en rute ned gennem Europa med de store kirker og katedraler som fikspunkter: Maribo, Bremen, Osnabrück, Köln, Aachen, Reims, Paris, Chartres, Tours, Vendome, Burgos, Leon og Santiago de Compostela.

Vi planlagde hviledage så vi kunne give os god tid til at se de gotiske katedraler, disse fantastiske bygningsværker, imponerende og overvældende i deres storhed og udsmykket med fabelagtig kunst i overflod. Flere af dem har også historisk, kulturel og religiøs betydning for vejen til Santiago.

Prøveture

Vi var på fire prøveture i løbet af foråret. Vi er ikke trænede cyklistere – cykler kun lidt i det daglige, men har tidligere cyklet langt på ferieture. Alle vores tidligere feriecykelture har dog været efter en planlagt rute med forudbestilte overnatninger. Det kunne ikke lade sig gøre på den cykelrejse, vi nu skulle ud på, både af økonomiske og planlægningsmæssige grunde. Vi var også helt utrænede campister, men købte et lille telt, en lille ethjulet cykelvogn til telt, liggeunderlag, soveposer, lidt køkkengrej og ikke mindst – vores 2,5 kg kort. Vi valgte at købe cykelkort hjemmefra til hele ruten fra Skovshoved til Santiago.

Første prøvetur var langs nordkysten fra Hundested til Helsingør. Vi cyklede næste gang hjemmefra til Hundested og videre rundt om Isefjorden, og vi cyklede rundt på Falster og Lolland. Vores sidste tur var på 5 dage i Nordjylland og på Læsø. Dejlige

ture i godt vejr og skidt vejr - i medvind og modvind - op ad bakke og ned ad bakke, lange lige stræk, i skove og plantager, over mark og kær, langs søer og åer, ved skov og ved strand og over stok og sten. Danmark er mange lange cykelture værd.

Afrejse

Vi syntes nu, at vi var klar, og at udstyret fungerede. Vi havde lært at slå lejr og pakke den sammen igen – selv i regnvejr. Så nu glædede vi os bare.

Onsdag den 27. juli var vi i Skovshoved kirke og fik vores første stempel i pilgrimspasset, og torsdag den 28. juli kl. 9.30 vinkede vi farvel til familien og kørte ned ad Skovshovedbakken på vej mod Sankt Jakobs grav i katedralen i Santiago de Compostela i det nordvestlige hjørne af Spanien.

Første cykeldag gik til Præstø Camping og efter en overnatning hos gode venner på Lolland, gik turen videre langs den nedlagte jernbane til Rødby. Færgen over, videre over Femern til Grossenbrode Camping. Vi valgte den direkte vej mod Glückstadt til færgen over Elben men vi havde ikke taget højde for, at den direkte vej var lige gennem det Holstenske Schweiz.

Undervurder aldrig det Holstenske Schweiz. Formen var ikke helt på toppen så tidligt på rejsen, så vi havde et par dage, hvor især Emil var meget træt af at slæbe BOB (vores cykelanhænger: Beast Of Burden: Pakæslet) op og ned ad bakke og op og ned og op og ned.

Trætheden fortog sig, vi kom igennem det, og vi kom over med færgen ved Glückstadt nord for Hamburg - et sted hvor Elben er 3 km bred.

Videre mod Bremen hvor vi i katedralen fik vores første stempel i pilgrimspasset siden vores kordegn Morten gav os et i Skovshoved Kirke. Vi prøvede også at få et i Maribo Domkirke - men det kunne ikke lade sig gøre at finde en person, der havde myndighed til at sætte et stempel i to pilgrimspas!

I klosterhaven ved Bremer Dom så vi også for første gang en lille statue af St. Jakob, og vi mødte de første så karakteristiske pilgrimskilte i de blå og gule farver.

Uden for Osnabrück spurgte vi en lille familie om vej til campingpladsen, og det spørgsmål udløste en invitation til at telte i deres have og spise aftensmad sammen med dem. Det blev en hyggelig aften hos familien Coers, en gæstfri tysk børnefamilie, der helt spontant tog os med hjem og åbnede deres hjem for os.

Köln og Aachen

Efter et fint besøg i domkirken i Osnabrück forlod vi byen iført regntøj og med frisk til hård vind fra sydvest – altså modvind - og satte kursen mod Köln, som vi nåede lørdag den 13. august efter 17 cykeldage og 1057 km. Vi ville nyde en hvile/vaskedag i byen og fandt en lille familiepension i gåafstand fra Kölner Dom, som skulle have vores fulde koncentration.

Vi var til højmesse søndag formiddag i en stuvende fuld domkirke, og vi gav os rigtig god tid til at udforske og beundre et naturstridigt bygningsværk, som blev påbegyndt i 1248 og først endeligt afsluttet med to 157 meter høje tårne i 1880. Det er den kirkebygning i verden med den største facade, og det er verdens næsthøjeste gotiske bygning. Vi var bestemt også imponerede over denne prægtige, levende – men mørke - kirke med stor historie.

Vi tog afsked med Köln og cyklede gennem et flot landskab til Aachen - på fransk Aix-la-Chapelle. Byen var Karl den Stores (742-814) residensby. Med en placering midt i Frankerriget med de varme kilder og gode jagtmuligheder blev det stedet, hvor et nyt Rom nord for Alperne skulle opstå.

Stjernevejen, som Karl den Store omkring år 778 ifølge legenderne så i et drømmesyn, var vejen til Santiago de Compostela i det nordvestlige hjørne af Spanien. I drømmen åbenbarer den hellige Jakob sig for Karl den Store og beder ham om at gå i krig mod de muslimske saracener, som herskede over det meste af den Iberiske Halvø. Han skulle åbne en vej fra Frankrig henover Nordspain, så kristne uden fare kunne valfarte til helgenens grav i Santiago de Compostela.

Karl den Store lod Aachener Dom bygge omkring år 800 i byzantinsk stil. Katedralen skulle med sin størrelse og skønhed være med til at understrege, at magtens centrum nu var rykket fra Rom mod nord. Knoglerne af Karl den Store ligger i et fantastisk 2 meter langt guldskrin – Karlsskrinet – udført med overdådigt guldsmedarbejde fra en tid, hvor kirken sad på både pengene og magten. For nordeuropæiske pilgrimme på vej til Santiago de Compostela har Aachen været en meget vigtig mellemstation, så vi fulgte traditionen og gav os god tid i Aachen til at dvæle i katedralen, lod tankerne komme på udflugt og lod os berøre af historiens vingesus.

Herefter gik det videre mod Ardennerne, og vi valgte at cykle ind i Holland og tage en overnatning på en dejlig campingplads der. Der var godt nok nogle store bakker udenfor Aachen i Eifelbjergene, men i løbet af næste dag nåede vi frem til floden Meuse ved Dalhem nord for Liege i Belgien. Vi fulgte Meuse i mange dage gennem Ardennerne: Liege - Namur - Dinant og ind i Frankrig: Givet - Hyabes - og frem til Charleville Mezieres. Det var en behagelig måde at komme gennem Ardennerne på. Hjemmefra havde vi studeret kort og forberedt os på, at når vi nåede frem til Charleville Mezieres var den værste del af Ardennerne overstået. Så det var fantastisk, at nogen havde anlagt en dejlig asfalteret cykelvej helt frem til Charleville Mezieres - næsten uden bakker.

Jeg er lykkelig”, råbte Tove, når vi kørte af sted i timevis, i dagevis. Ingen af os ønskede at være nogen som helst andre steder, end lige der, hvor vi var nu og her. Planter, træer, marker, dufte, farver, skyer, lyde, vind, regn, skygger, den uendelige himmel og kursen sat med solen i ryggen om formiddagen og i ansigtet om eftermiddagen - i bevægelse mod sydvest - hele dette sansebombardelement fyldte sindet med ro og balance, åbnede for taknemmelighed over at være til og lade os mærke livets storhed og fylde.

Champagne Ardennes

Nu begyndte de franske Ardennes og de næste dage frem til Reims og faktisk helt til Paris, var der uafbrudt bakker og pas-højder på 150 - 200 meter. Det lyder måske ikke af meget, men når man hver gang skal op på toppen for så at køre helt ned igen, og dette gentager sig ca. 6-8 gange i løbet af en cykeldag, kommer benmusklerne på overarbejde. Vi var trætte, da vi nåede til Reims, hvor vi valgte at tage en hviledag

og give os god tid til at besøge katedralen - Notre-Dame de Reims – kroningskirken for de franske konger. Når man kommer op ad boulevarden fra vest, rejser den sig op i luften, meget højere end de omkringliggende huse. Det er let at forestille sig processioner i datiden komme marcherende op til kirken for at krone den nye konge. Udefra er katedralen utrolig flot. Igen et enestående bygningsværk. Udvendig overvældende udsmykket med fantastiske skulpturer og den berømte engel med det skælmske smil, og indvendig alligevel en ro i sin egen kontrast af enkelhed med de flotte vinduesmosaikker, som kaster smukke mønstre over stedet. Det smalle kirkeskib sammenlignet med højden får loftet til at virke utrolig luftigt og svævende, og vi blev selv ganske små og ydmyge.

Champagne Ardennes er et betagende smukt landskab at cykle igennem. Den ene champagne- vinmark afløser den anden, og da vi cyklede i vinhøstens måned, var der livlig aktivitet på markerne om dagen, og en lattermild, let og berusende stemning på campingpladsen flød om aftenen sammen med den mørke nat under stjernerne.

Vinplukkere fra Europas mange forskellige lande nød en smuk aften og inviterede hinanden på guitar, sang og champagne. Vi lå og nød den gode og løsslupne stemning i soveposerne i vores lille telt.

Det fyldte os med stor taknemmelighed, at vi i dag lever i et Europa, hvor vi uden frygt kan begive os af sted på cykel, men rejsen huskede os også på, at fred er skrøbeligere

end glas, og at vi skal behandle hinanden med respekt og varsomhed.

Vi blev mindet om, at den gode stemning i Europa ikke er et givent vilkår, da vi næste dag stod forstemte og alvorlige ved de store kirkegårde i Champagne-Ardennes og så de endeløse rækker af kors for utallige faldne soldater i bakkerne i området ved floden Marne i en meningsløs første verdenskrig. Hver eneste lille landsby har sin egen mindesøjle fyldt med navne på deres unge mænd mistet i krig. Ufatteligt for os i det 21. århundrede, at uforståelige æresbegreber i aristokratiet kunne få lov til at kaste så mange mennesker i smertelig ulykke for mindre end hundrede år siden. Europas historie er blodig alvor, og vi kan kun håbe og bede til, at Europas nye store historie må forblive en historie med fred og fordragelighed i det store perspektiv, og at den nuværende økonomiske krise også må blive et opgør med grådighed og pengenes kynisme.

Vi forsøgte at nå Paris på to cykeldage fra Reims, hvilket viste sig at være for overmodigt.

Vi havde undervurderet bakkerne omkring Paris. Emil gik totalt sukkerkold og var for første – og eneste - gang på turen fuldstændig flad. Sodavand, chokolade, et par kager og en god nattesøvn på en campingplads ved Marne gjorde underværker, og næste morgen, fredag den 26. august, på vores cykeldag nr. 30, var vi klar til at trille de sidste 15 km ind til Paris, hvor vi indlogerede os på et lille billigt, men charmerende hotel i 12. arrondissement tæt ved Bastillepladsen. Vi havde en dejlig fredag aften med god mad og en del god rødvin. Dejligt - lige hvad vi trængte til.

Paris

Lørdag i Paris besøgte vi Basilique og Kathedrale St. Denise. Den er meget speciel at besøge, for det er her, alle de franske konger og en del dronninger er begravet. Der er sarkofager af dem alle helt tilbage til 638 e.k. Dette sted oser af fransk historie.

Søndag formiddag, den 28. august, cyklede vi fra vores hotel ved Bastillepladsen ind for at besøge Notre Dame og Sainte Chapelle.

Vi cyklede på et 30-40 meter bredt cykelfor-tov langs Seinens venstre bred og nød synet af Notre Dame lige foran os til venstre ude på Ile de la Cité.

Emil skriver i sin dagbog: "Pludselig hørte jeg et højt klask bag ved mig. Jeg vendte mig om og så Tove ligge på asfalten viklet ind i sin cykel. Et sted i det ny asfalterede fortov var der vokset et "asfaltmuldvarpeskud" op af en pullertstørrelse på 30-40 centimeters højde. Ingen af os havde set den, og Tove var cyklet lige ind i den. Hun blev uden varsel kastet af cyklen og nåede ikke at reagere. Klasket jeg hørte var, da hun ramte asfalten med højre side af hovedet. Hun nåede slet ikke at væge for sig med armene, men ramte asfalten direkte med hovedet. Der var tre huller i cykelhjelm, og rammen i hjelmen var knækket.

Jeg tør slet ikke tænke på, hvad der var sket med hendes hoved, hvis hun ikke havde haft cykelhjem på, eller hvis hun havde ramt direkte på ansigtet.

Udover slaget i hovedet, som var ret voldsomt, fik hun kun små hudafskrabninger og nogle blå mærker, som forsvandt i løbet af nogle dage.

Vi var meget rystede og chokerede begge to.

Vi har sendt en del bønner til Skt. Jakob, som jo er pilgrimmenes skytsengel."

Vi fik samlet os så meget, at vi kom hen at sidde på en bænk. Tove frøs og skulle have sin trøje på. Vi opdagede, at der havde været mus på vores hotelværelse om natten. De havde spist store huller i Toves trøje, som havde ligget på en stol ved siden af hende. Vi besluttede, at det hotel, ville vi ikke bo på mere.

Vi cyklede derfor langsomt og forsigtigt tilbage til hotellet og checkede ud.

Vi var stadig rystede, og stemningen var noget mat.

Vi cyklede ind til Notre Dame - gjorde en kort visit - og cyklede ud til den 4-stjernede campingplads i Boulogneskoven. Den var noget af en skuffelse. Tove hævder, at siden hun rejste i Indien, har hun aldrig oplevet sådanne sanitære forhold. Uden at gå i detaljer - det var slemt. Så meget for en 4 stjer-net campingplads. Vi havde indtil da været på over 25 campingpladser - dette var uden sammenligning den værste.

Besøget i Paris kostede ekstra dage - det er en meget stor by at cykle ind og ud af - og Toves styrt krævede også tid til eftertanke og sad længe i tankerne.

Næste gang vi skal cykle til Santiago, bliver det udenom Paris!

Chartres

Næste morgen var det dejligt at komme ud af mylderet i Paris og ud på de franske lande-veje igen. Videre mod Chartres med en mellemstation på Rambouillet Naturcamping.

En vidunderlig campingplads som vi begge nød i fulde drag. Humøret var langsomt ved at komme tilbage.

Vi tog de sidste 40 km ind til Chartres, hvor vi så katedralen på mange kilometers afstand. Vi nærmede os byen med forventning og glæde i eftermiddagens sol. Katedralen er stor, troner højt over byen og er bygget som pilgrimskirke med plads til, at mange mennesker skulle kunne færdes i kirken. Ingen tvivl om, at der på dette sted i middelalderen har været et leben af pilgrimme. Udvendig er der et væld af stensculpturer i dørenes buede indfatninger, og når dørene åbnes, træder man ind i et lysfyldt rum i de smukkeste farver fra de omkring 200 enorme vinduer med glasmosaikker. Betagende og imponerende hvad tidligere generationer har overladt os.

Vi indlogerede os på et dejligt pensionat lige ved siden af katedralen og besluttede os for at tage en ekstra dag i Chartres for at forkæle os selv og for helt at komme os over Toves styrt.

Vi havde et par dejlige cykeldage efter Chartres, selvom der stadig var mange bakker, og

vinden på sjette uge stod imod fra sydvest. Det var hårdt - især op ad bakkerne med BOB på slæb.

Vi fulgte floden Le Loir - smukt og betagende.

Røveriet

Fredag aften, den 2. september, ankom vi til den lille by Chateau Renault, hvor vi - efter en bakket og hård cykeldag på 71 km - sad i vores therm-a-reststole og nød den franske stjernehimmel til kl. 22 på en dejlig kommunal campingplads med swimmingpool og tennisbaner. Derefter godnat og dyb søvn. I løbet af natten blev vi udsat for det klassiske teltrøveri.

Tove vågnede næste morgen og småbrokkede sig over, at hun ikke kunne finde sin toilettaske. Pludselig opdagede hun, at hendes lille røde rygsæk også var væk.

Det viste sig, at nogen havde skåret et hul i teltet ved Toves hovedgærde i løbet af natten og fjernet: Toves rygsæk, hendes pengebælte, hendes toilettaske og Emils zip-off bukser med underbukser!

Siden vi forlod Skovshoved havde vi haft en bufferkapital i en blå Nordeakuvert i en plasticpose på 500 Euro i Emils styrtaske. I Chartres fik Tove den over i sit pengebælte, hvor hun syntes, den var mere sikker. Som Tove hele tiden sagde: "Man skal tage bukserne af mig for at komme til mine penge!"

Det lykkedes så alligevel for nogen i løbet af natten i Chateau Renault.

Vi anmeldte straks røveriet til campingværtinden, som blev så bestyrtet, at vi endte med at trøste hende. Hun ringede med det samme til politiet, som var på stedet 5 minutter efter, og 10 minutter efter kom gendarmeriet.

Borgmesteren fra byen kom også til stede for at besigtige forbrydelsen og undskylde mange gange på byens vegne. Men vores ting var væk.

Tove og campingværtinden skulle på politistationen for at anmelde tyveriet. På vejen mødte de en af de lokale ældre mænd, som campingværtinden fortalte, hvad der var sket. Han sagde, at han havde set noget mystisk ligge på en bænk på den anden side af floden. De kørte derover, og der lå alle vores ting.

Men vores penge var væk til sidste cent. Vi fik stjålet 700 euro. Surt og ærgerligt. Toves Visakort og Masterkort gik også tabt i røveriet i Chateau Renault, så vi måtte resten af rejsen klare os med Emils kort.

Hos nonnerne i Tours

Teltet blev repareret med GAFFA, og vi forlod stedet og cyklede til Tours. Her besøgte vi St. Martin (Morten Bisp) Basilikum, hvor vi indlogerede os hos nonnerne i klostret. Lige hvad vi trængte til oven på lørdag morgens oplevelser. Næste morgen kl. 8 var vi til laudes sammen med nonnerne i krypten under St. Martin Basilikum, en meget stor oplevelse i bøn og sang.

Søndag cyklede vi videre og overnattede på en campingplads ved floden Vienne. Vi sov lidt uroligt, men havde besluttet os for, at dumme tyveknægte ikke skulle ødelægge vores tur. Så det var op på jernhesten og videre igennem solsikkernes land og mod vinmarkerne. Vi cyklede henover den kæmpestore slette ved Poitiers i Frankrig, hvor maurernes fremtrængen i Europa endegyldigt blev bremset ved et stort slag i år 732 og forandrede Europas historie for altid.

Når vi ser bort fra den konstante modvind og bakkerne, som der er rigeligt af, skal det fremhæves, at Frankrig er et vidunderligt smukt cykelland. Mange skønne cykel-dage og oplevelser. Landskabet er meget

afvekslende, og det er spændende at følge, hvordan det forandrer sig. Fra Champagne Ardennes mange vinmarker med grønne druer til solsikkemarkerne efter Chartres og dernæst igen de grønne druer i Cognac-området til de røde druemarker i Bordeaux området. Det var sjovt at iagttage overgangen fra Cognac til Bordeaux. Indenfor 5 meter skiftede druesorterne fra grønne druer til røde druer. Der hænger så utrolig mange røde drueklaser i Bordeaux, som venter på at komme på flasker.

Blaye

Vi ankom til Blaye lørdag den 10. september efter 2390 km og indlogerede os på den kommunale campingplads på Citadellet i Blaye. Det var en skøn aften, og vores søde danske naboer på campingpladsen inviterede os på et glas vin. Vi havde en hyggelig aften og gik til ro i vores telt under en skøn stjernehimmel. Næste morgen skulle vi sejle fra Blaye over Gironde, som vi ikke kan blive helt enige om er en fjord eller et delta. Belært af erfaringerne fra Paris havde vi nemlig besluttet at køre udenom storbyen Bordeaux, derfor ville vi sejle over ved Blaye.

Kl. 0.30 vågner Tove og opdager, at hendes cykel er væk. Fru Jensen er tyvstjålet på en kommunal fransk campingplads. Vi sov rigtigt dårligt resten af natten - næsten slet ikke. Næste morgen gik med at anmelde tyveriet til politiet og så i øvrigt at finde ud af, hvad vi skulle stille op med to personer og kun en cykel!

Vi gik slukøret fra campingpladsen gennem byen for at finde et hotel. Vi så sølle ud, trækkende Emils cykel med bagage, anhænger BOB og Toves cykeltasker på styret.

Men dannebrog på BOB bemærkes af en forbipasserende bil, som standser og udspringer en sød dansk kvinde, der viser sig at stamme fra Taarbæk. Hun spørger med det samme, om der er noget, hun kan hjælpe os med. Hun var på vej til sit hjem i Hasparren i Baskerlandet. Hun gav os moralsk opbakning og flere telefonnumre med mulighed for hjælp. Det varmede og hjalp på humøret at møde så stor hjælpsomhed og venlighed.

Tove var meget ked af det og meget berørt. Hendes Jensen cykel har fulgt hende gennem de sidste 14 år. Den har været i Berlin, Sverige, Estland, Letland, Østrig, Tjekkiet og mange gange i Tyskland. Hun syntes, at det var som at miste en meget personlig og privat ting - så hun var slået ud af kurs. Tove havde cykelkærestesorg.

Søndag indlogerede vi os på et hotel i Blaye og fik en god nattesøvn. Det hjalp lidt, og vi besluttede os til at fortsætte rejsen, selv om vi nogle gange i løbet af natten kom i tvivl. Vi havde haft tre dårlige oplevelser på mindre end 14 dage: Toves styrt, røveriet og cykeltyveriet! Det var næsten mere, end vi kunne bære på det tidspunkt.

Mandag var vi i Intersport for at se, om vi kunne finde en cykel til Tove. Det kunne vi ikke. Ikke en der duede. Tirsdag kunne vi prøve hos cykelhandleren. Der var kun en cykelhandler i byen, og han havde - som så meget andet i Frankrig - lukket om mandagen!

Lykkedes det at få købt en velegnet cykel, kunne vi holde planen og cykle videre på vores Camino. Lykkedes det ikke, måtte vi finde en anden plan. Vi opererede bl.a. med, at Tove kunne vandre, og at Emil cyklede.

Det var som at være blæst inde, når vi er ud at sejle. Det meste af tiden gik med molefræs, lidt kaffedrikning og så med at ligge på sengen. Det sidste trængte vi også til.

Nye cykler

Efter at være ”inde blæst” i Blaye i tre dage pga. Toves stjalne Fru Jensen, lykkedes det os tirsdag at få købt nye cykler. Emil købte også en. Når nu Tove skulle have 21 gear, tænkte vi, at det måske også var bedre for Emil med nogle flere gear. Vi var begge cyklet hjemmefra med 7 indvendige gear, og vi ville også begge fortsætte med 21 udvendige gear. Vi fandt også ud af, at cykler er en del billigere i Frankrig end i Danmark. Det endte med, at Hr. Jensen (Emils cykel) og BOB blev efterladt på vores hotel i Blaye. Vi havde fået nok af franske campingpladser. Vi lavede derfor en ny pakning i to cykeltasker hver, den ene med sovepose, lagenpose og regntøj og den anden med tøj og toiletsager. Campingudstyret blev efterladt på hotellet i Blaye sammen med BOB. Ham

og Hr. Jensen ville vi hente, når vi skulle køre hjem til Danmark.

Heldigvis skulle vi fra Blaye cykle gennem det flade Aquitaine. Det var svært at vænne sig til helt nye cykler. Vi havde det fuldstændig som Bambi på glatis. Det var ikke let for os at finde ud af at køre med 21 gear. Tre tandhjul foran og syv tandhjul bagved, fire knapper at trykke på og et par kæder, der kartede rundt og jævnlige faldt af. Det gav os store problemer, og det lød som et tærskværk, når vi gjorde noget forkert. Men det lykkedes os i det flade landskab at cykle 100 km, 70 km og 60 km i de næste tre dage. Vi fik heldigvis øvelse, inden vi nåede foden af Pyrenæerne og skulle gennem de første bjerge frem til St. Jean Pied de Port, hvor den egentlige Camino Francés starter.

På vej ind i St. Jean Pied de Port, lørdag den 17. september og på vores cykeldag nr. 52, tog vi de traditionelle fotos ved byskil-

tet og konstaterede, at cykelcomputeren viste 2699 km siden vi forlod Skovshoved. Vi syntes, at vi havde været længe væk!

Camino Francés

Vi indlogerede os på vores første Camino albergue. Sovesal med otte andre pilgrimme. Næste morgen skulle vi over det store Ibaneta pas. Vi kørte fra St. Jean Pied de Port kl. 10. Det var silende regn, og regnen fortsatte hele dagen, og det var søndag. Det var måske vores held – det holdt trafikken på et minimum. Det var en skrap tur over passet, men efter 30 km og efter at have hævet os 900 meter nåede vi frem til Roncevalles. Våde og kolde.

I Roncevalles blev vi venligt modtaget på et stort moderne albergue med 300 sengepladser. Vi fik et varmt bad og tørt tøj på – og

det vrimlede med folk fra hele verden. Det er et meget spændende system at være en del af, og vi mødte mange søde og sjove mennesker i alle aldre.

Der er nogle cyklister, især unge på specielle mountainbikes, der ser det som et must at skulle følge vandrestierne – desværre ofte til gene for de vandrende. Vi valgte at køre Caminoen efter en tysk cykelbog fra Bikeline: JakobsRadweg. Den følger vandreruten de få steder, det kan lade sig gøre, og ellers bliver vi sendt ud i bjergene på nogle helt fantastiske ruter. Det er godt for begge parter, at der er ruter for både cyklister og vandre-re, så vi ikke behøver at komme i vejen for hinanden. Vores ”cykelcamino” er således ca. 150 km længere end for vandrefolket. Vi bliver ofte ledt væk for så at komme tilbage og krydse ”vandrecaminoen”, der er en lang stribe af vandrende folk fra hele verden. Nærmest en folkevandring – men på den fede måde! Der er på hele ruten igennem århundreder opbygget et pilgrimssystem, så hver lille by på ruten har overnatningsmuligheder til absolut rimelige priser. De fleste steder sov vi i de samme byer. Selv om man er ”anderledes” som cykelpilgrim og ikke en fuldgyltig del af ”vandrecaminoen”, blev vi af de fleste accepteret som en del af Caminoens enestående historie.

Vi har sovet på sovesalene på alberguerne, men vi måtte erkende, at vi fik bedre søvn og hvile på hostaller og hoteller, hvor vi kun skulle høre på hinandens nattelyde. På den måde kan man sige, at vi var lidt luksus-pilgrimme, men det har vi nu haft det nu helt fint med! Vi havde brug for at være friske til næste dags etape.

Igen gennem mere end tusind år har millioner af mennesker fra alle afkroge i Europa

bevæget sig mod Santiago i Galicien. Det er dette sug af historiens dimensioner, der berører dit hjerte og når dybt ind i dine maveregioner, når du sidder i en dunkel, kølig og ydmyg kirke et sted på Caminoen og beder dit Fader Vor. I nogle århundreder blev vejen et menneskeskjold mod den mauriske indtrængen, og det eneste sted i Spanien, hvor maurerne aldrig fik overtaget. På pilgrimsvejen til Santiago bevæger man sig igennem historien i de gamle kirker, katedraler, klostre, tempelridderborge, på smukke gamle broer over de store floder, i de gamle hospitaler, som er nuværende overnatningssteder, alberguer, på Sankt Jakobs Vej, der i tusindvis af kilometer i hele Europa er markeret med gule pile og muslingeskaller på den gamle pilgrimsvej.

På den spanske del af Caminoen er der i dag en ganske særlig, næsten magisk atmosfære, hvor "det ånder himmelsk over støvet", som Grundtvig skriver i sin store pinsesalme - "I

al sin glans nu stråler solen" - hvor han digter det jordiske og det himmelske sammen.

Vejen er godt markeret med gule pile og muslingeskaller og er katalysator for inspirerende møder mellem mange og meget forskellige mennesker i alle aldre fra alverdens nationer med hver deres bagage indeni og udenpå. Den korte distance mellem småbyerne betyder, at alle kan være med, fordi der aldrig er langt til mad, drikke og natlogi, som kan være på sovesalen i alberguet, i hostaller og hoteller helt afhængig af lyst, temperament og økonomi. Der er stor rummelighed.

Folk fra hele verden i alle aldre færdes på Caminoen med vidt forskellige motiver, som vi ikke skal gøre os til dommere over – men fælles for alle er, at Caminoen tager os med på en rejse. For vores vedkommende kan vi kun sige, at det har været en meget helende proces at vende dagligdagens flim-

mer ryggen for en tid, flytte ind i det enkle liv og give næring til det indre menneske, som vi i den moderne verden ofte har svært ved at give plads og tage os ordentlig af.

Bjergene

Pyrenæerne er smukke. Kæmpe store ørne fløj over hovederne på os, landskabet var en palet af jordfarver og grønne felter, der var ved at gyldne i efterårets farver. Langs vej-siden var der masser af krydderurter, så når bjergene var ved at trække de sidste tænder ud, kunne vi tage en håndfuld anis i hånden, nyde duften, glemme det var varmt, og at sveden sendte salt ned i øjnene, og at tøjet klistrede til kroppen.

De små byer, vi kørte igennem har huse, som passer fuldstændig til landskabet. Maurisk inspireret byggestil i Navarra og en vidunderlig kølighed i kirkerne, hvis vi var så heldige, at de var åbne.

Vin der smager, og som passer til det hele. En hjertelig befolkning som er levende og hjælpsomme og som forsøgte med det engelske, hvis bare de kunne et par gloser. Tapas alle vegne i fine arrangementer, god kaffe, og nogle helt andre priser end i Frankrig, hvilket jo heller ikke var at foragte.

Siden vi forlod Roncevalles, var vi begundet med et fantastisk godt vejr og et stabilt højtryk over os. Solen skinnede konstant, og vi så ikke en sky i en hel måned. Temperaturen var 22 grader om morgenen og 28 grader sidst på dagen.

Vi kørte igennem Navarra og Rioja med alle vinmarkerne, og de ca. 500 km over den Castilianske højslette. Lidt bjerge op og ned, men ellers fladt derudad.

På den sidste del passerede vi de største bjergtoppe på Caminoen: Cruz de Ferro, O Cebreiro, Alto de San Roque og Alto de Poio. Det gik ganske godt. Det er selvfølgelig hårdt at cykle op og op og op i mange timer, men vi syntes, at vi klarede det ganske udmærket.

Så til sidst. Jo, vi har erkendt, at det var et håbløst projekt at køre rundt i de her bjerge med 7 indvendige gear. Vi har lagt os helt ned for de moderne tider og udvendige gear. Vi kunne blive på cyklerne hele vejen op og slap for at stå af og slæbe! Men vi synes nu alligevel, at det var et røvhul, der stjal Fru Jensen i en sen natte-time på campingpladsen i Blaye.

Men måske var det et vink med en vandre-stav fra St. Jakob - så han blev ikke fyret, og vi ansatte ikke en bodyguard i stedet for, som en af vores venner foreslog i en mail.

Galicien

Det kom derfor som en overraskelse for os, at de sidste fire cykeldage i Galicien skulle vise sig at være de hårdeste på hele turen. Den samlede profil på cykelruten viser nedadgående, men når der imellem start og slut er lagt en række bjerge med nogle meget modbydelige procentstigninger, gør det ondt i benene. Men det har været det hele værd. Galicien er så utrolig smukt at cykle i, selv om det af og til gør ondt. Det kan kun anbefales.

Vi har cyklet i eukaluptusskove, der duftede vidunderligt og oplevet en natur, vi aldrig har set før. Vi har talt med mange forskellige mennesker, og vi har hørt mange forskellige fortællinger. Der er folk i alle aldre og med mange forskellige bevæggrunde for lige netop at vandre eller cykle Caminoen.

Vi er glædeligt overraskede over, hvor mange der vandrer, og vi blev som cyklister også godt modtaget.

Santiago de Compostela

Vi mærkede en fortættet og let stemning allerede inden, vi nåede ind i byen. Forventningerne lyste ud af den 80-årige kvinde fra Sverige, der hele livet havde drømt om at nå katedralen i Santiago og nu var undervejs og tæt på målet sammen med datteren, der bar rygsækken for dem begge. Mange havde vandret eller cyklet i uger, nogle i måneder og andre kun i få dage, men alle var drevet af den samme drøm om at nå frem til messe i katedralen i Santiago. Der indtraf en ubeskrivelig lethed og glæde, som forplantede sig til hele den organisme, der bevægede sig de sidste kilometer i det bakkede terræn mod Santiago, hvad enten det var til fods eller på cykel. Stemningen var inviterende, måske næsten forførende og lattermild. Det var saligt at cykle de sidste kilometer.

Vi ankom torsdag den 6. oktober kl. ca. 15 på vores cykelrejsedag nr. 71. Vi havde haft 9 overliggerdage - heraf 3 ufrivillige i Blaye pga. Toves stjalne cykel. Det giver 62 cykeldage.

Der var præcis 3.596 km fra vores gadedør i Skovshoved til Katedralen i Santiago. På vores Camino.

Da vi ankom til Santiago, gik vi på pilgrimskontoret og fik vores Compostela. Næste dag var vi til Pilgrimsgudstjeneste kl. 12 i en stuvende fuld og særdeles levende katedral med rygsække og vandrestave overalt, og hvor der var mere end højt til loftet. Folk i alle aldre fra hele verden tog del i en spinkel nonnes venlige korledelse for den forsamlede menighed. Denne myndige nonne havde en stemme, der var forbundet med de højere magter. Det var mere end smukt og betagende, og vi fik en tåre i øjenkrogen, da de "dos peregrinos o Dinamarca en bicicleta" blev nævnt under pilgrimsmessen den 7. oktober.

Det var en meget bevægende oplevelse med mange glade mennesker, der alle følte, at de hver især havde vundet en lille sejr i livets spil. Her blev hilst og krammet mellem alle os pilgrimme, der havde mødt hinanden ude på Caminoen.

Vi blev 4 dage i Santiago de Compostela, og vi var betagede af byens helt specielle stemning. Vi har aldrig oplevet noget lignende i nogen anden by. Måske er det tro, krop og bevægelse, der tilsammen skaber denne magiske stemning i byen. Måske er det Sankt Jakob, der fortæller os, at livet både er en gave og en opgave, og at du ikke kan blive hel indeni, hvis du kun vil være med på en badebillet.

Efter gudstjenesten tilbragte vi nogle timer i katedralen med at fordøje de stærke indtryk og billeder, vi havde i os. Senere på dagen blev der også tid til en stille stund i bøn i taknemmelighed over, at vi var kommet godt igennem vores Camino. Englen fra Reims og Sankt Jakob slap os aldrig – det endte altid med noget godt, når det så værst ud.

Efterskrift

Der sidder måske en læser med et par spørgsmål. Derfor vil vi slutte med nogle svar – med et nej og et par ja'er.

Nej, vi cyklede ikke tilbage til Skovshoved igen. Vi lejede en bil i Santiago og lagde vores cykler og cykeltasker ind bag i bilen. Vi besøgte Cabo Finisterre og Muxia og nød en uge i Galicien og Nordspanien (Bilbao og Gernika), hvorefter vi afleverede bilen i Irun ved den franske grænse. Herefter cyklede vi og tog toget med cyklerne frem til et hus, vi havde lånt i Midi-Pyrénées, hvor vi mødtes med vores børn, der kom ned med vores bil. Børnene fløj hjem, og vi kørte forbi Blaye og samlede Hr. Jensen og BOB op på vejen hjem til Danmark.

Ja, vores forsikring dækkede alt, da vi kom hjem. Kontanter, telt og cykel.

Ja, vi tabte os på vores vej til Santiago. 10 kg hver – som nu desværre har fundet os igen!

Steen gik sin drøm

I 2006 vandrede Steen Vedby Nielsen på pilgrimsstierne ned gennem Sydeuropa for at finde sig selv igen. Målet for rejsen var den hellige by Santiago de Compostela, der modtager flere og flere danskere. Artiklen er skrevet som en opgave på Journalisthøjskolen. Artiklens hovedperson har selv tidligere skrevet i Pilgrimmen om sine oplevelser. Her er de formidlet professionelt og vidner om den stærke kraft Caminoen ejer og den betydning, den kan have på pilgrimmenes liv.

af Anders Dall

Den forstenede blæksprutte ligger tungt i hans hånd. Tungere end den plejer. Steen har forladt herberget og vandrer nu mod bjergets top. Frosten bider i hans kinder. De andre pilgrimme finder også deres sten frem, da de nærmer sig jernkorset. Steen kan næsten ikke slæbe sig det sidste stykke op. Skridt for skridt mærker han en bekendt, indre smerte, og tårene får frit løb.

Siden 2004 har flere danske fødder vandret på de fransk-spanske pilgrimsveje. I 2011 gik 1.644 pilgrimsdanskere mod Santiago de Compostela i det nordvestlige Spanien. Det antal er fordoblet siden 2004, hvor kun 415 danskere drog mod pilgrimsbyen. Det er dog de færreste, som vandrer helt fra Danmark. Kun fem (?) danskere har siden reformationen vandret fra Danmark til det berømte pilgrimsmål. En af dem er Steen Vedby Nielsen fra Nykøbing Falster.

Afsked

”Steen, når jeg ikke er her mere, så skal du gå din gamle drøm,” siger Steen Vedby Niensens kone til sin mand kort før, hun dør af kræft. Hun har ellers altid sagt, at det var en fjollet idé – at det var bindegalt at gå så langt. Men ikke nu.

”Da jeg kom til mig selv igen et års tid ef-

ter, så stod jeg op en morgen, kiggede mig i spejlet og sagde: Nu gør jeg det sgu.”

Tre måneder senere står en 49-årig mand ved Hærvejsstenen lidt uden for Viborg. Trimmet til turen. Pilene på stenen peger mod verdens hjørner, men det er pilen mod Santiago de Compostela, som Steens øjne hviler på. 2740 km til at finde sig selv igen, gå sorgen væk og mærke friheden.

I middelalderen søgte pilgrimsvandrerne mod et helligt sted for at få rensset deres synder og få del i stedets åndelighed, så de kunne få Guds velsignelse. En af de mest

besøgte pilgrimsmål er katedralen i Santiago de Compostela, hvor apostlen Jakob ligger begravet. Caminoen, der slutter i Santiago de Compostela, er sammen med ruterne til Rom og Jerusalem de vigtigste pilgrimsruter inden for den katolske kirke.

Ensomheden

”Nu skal du høre, det er kraftedeme hårdt, sikke et lortevejr, det pisser jo ned, jeg håber snart, det stopper.”

Steens højlydte tanker sætter sig i æslets store ører, mens det følger ham langs hegnet. Dyrene på markerne bliver hans rejsekammerater på de mennesketomme stier ned gennem Europa. Han spørger køerne, hvorfor de glør, og hvordan de egentlig går og har det. Han roser gederne og skraldgriner af de dumme æsler.

Ensomheden og stilheden træder ham i hælene, mens Steen vandrer derudaf. Det skærper hans sanser i en grad, han ikke har forudset. I løbet af den første måned hører han grankogler falde til jorden med et bump, han får tårer i øjnene, når hans ører fanger lyden af et dyr, der piber. Lugten af våd skov og våd jord fra de tyske skovstier stryger op i hans næsebor. Samtidig vænner han sig til det simple liv på landevejen.

”Kunne jeg få et sted at sove, lidt mad, lidt at drikke - jamen, så var det fint. Kunne jeg få en øl en gang i mellem, så var det fint. Mere krævede livet ikke.”

I dag er årsagen til en pilgrimsvandring knap så hellig som i middelalderen. For de fleste handler det om at finde sig selv og finde en ny livsrytme, men der er sta-

dig pilgrimsvandrere, der kommer hjem og har oplevet ”det hellige” på stien.

De første tre måneder møder Steen ingen pilgrimme, og stilheden baner vej for en ny, spirituel rejsevejen. Han møder netop ”det hellige” mens han vandrer af sted.

”Jeg var ikke særlig troende, da jeg tog af sted, men jeg blev klar over, at ham Vorherre han var med hele tiden. Han var ved siden af mig, så jeg var aldrig helt alene. Det lyder underligt, men det trøstede jeg mig tit med, at det var godt, han var der. Jeg blev klar over, at herhjemme i Danmark, der er der simpelthen så meget støj på linjen, at jeg ikke kunne høre ham. Men derude er der bomstille. Så lige pludselig var forbindelsen klar. Jo, jeg blev mere følsom og lettere påvirkelig.”

De små bjergkirker fanger Steens opmærksomhed, da han bevæger sig dybere ind i Frankrigs bjergpas. Kirkerne står altid åbne, så han kan tænde et lys, bede, sende tanker af sted og læsse tanker af. Steen har snart vandret tre måneder i ensomhed, men det får snart en ende.

Margarita og den nye mand

Steen når til den sydøstfranske by Le Puy, og her træffer han endelig andre pilgrimsrejsende. Til at begynde med er det lidt af en chok for ham at møde så mange mennesker efter flere måneder på tomme stier, men han vænner sig hurtigt til de andre pilgrimme. Inden længe går rygtet om danskeren, der har gået helt fra sit hjemland, og ned gennem Frankrig og Spanien hører han historier om den 49-årige dansker, der har nået kultstatus blandt pilgrimsvandrerne.

”Folk jeg ikke kender fortæller, hvorfra jeg er vandret, at jeg er en berømt op og ned ad sporet. Alle kender mig åbenbart. Det er næsten for meget. Herregud, jeg er bare en simpel pilgrim, en fremmed der passerer forbi.”

Et par dage efter Le Puy møder Steen østrogen Margarita, som også har vandret fra sit hjemland. Hun er en lille spirrevip ved siden af den høje dansker, men de to finder hurtigt ud af at følges langs sporet til Spanien. Pludselig har han én at snakke med, én, der forstår hans ensomhed, én han kan have det sjovt med.

”Vi blev ik’ kærester, men det holdt fandeme hårdt. Det var meget tæt på, men hun var jo gift og katolik, og en af de første dage fortalte hun mig også, at jeg skulle holde mig i skindet. Men hun lærte mig utrolig meget, og vækkede mig igen som mand, vækkede den slumrende kærlighedsfølelse og det at blive forelsket igen.”

Steens fysiske mål har hele tiden været at nå til Santiago de Compostela og slutte rejsen med en ceremoni i den hellige katedral og finde en kammusling, der er symbolet på, at man har fuldført pilgrimsrejsen. Han når til katedralen, til messe og han finder sin kammusling 2.740 km hjemmefra. Men det er på den spanske bjergtop ved jernkorset, det højeste sted på Caminoen, at han møder det følelsesmæssige højdepunktet på rejsen.

Skikken siger, at man tager en sten med hjemmefra, som symboliserer ens byrde. Så lægger man stenen ved korsets fod som et symbol på, at man lægger fortiden bag sig. Når man har lagt sin sten, så går man derfra som et frit og nyt menneske.

Den genkendelige smerte, som Steen føler, idet han nærmer sig jernkorset, er præcis den smerte, han følte, da hans kone døde. Han lægger sin forstenede blæksprutte ved korsets fod og føler en enorm lethed i kroppen.

”Så blev jeg klar over, at nu var jeg fri, nu var det overstået, nu havde jeg lagt det bag mig, og så slog det mig i det sekund, at nu var det sgu i orden, at jeg begyndte at lede efter en ny kvinde i mit liv. Den erkendelse var hele turen værd. Det hele faldt på plads. Det var stærkt.”

**Deadline for artikler
til næste nummer af
PILGRIMMEN
er 1. december**

På Jomfru Marias pilgrimsrute i Italien - fra Pisa til Spoleto

Inspireret af Hans Lyngsgaards bog om Jomfru Marias pilgrimsrute, der blev anmeldt og omtalt i Pilgrimmen nr. 14 fra januar 2008, begiver forfatteren til denne artikel sig ud på en noget anderledes pilgrimsvandring, end de fleste er vant til ad de velafmærkede spanske pilgrimsruter. Her fortælles om vanskelighederne ved at finde vej og om nogle af de højdepunkter, som får vanskelighederne til at blegne.

af Marianne Nielsen

Jomfru Marias pilgrimsrute

Efter min vandring i Frankrig i Pyrenæerne tog jeg igen bogen frem med "Marias lære, Jomfru Marias pilgrimsrute" af Hans Lyngsgaard og begyndte at læse den igen, denne gang kan jeg mærke, at jeg skal gå denne pilgrimsvandring. Hans Lyngsgaard gik fra Bingen i Tyskland til Efessos i Tyrkiet, hvor Jomfru Maria døde, i alt 2.100 km. Jeg vil starte og slutte min del af vandringen i Italien.

Jeg ved, at jeg skal vandre alene, at jeg skal udfordre mig selv omkring min angst/frygt for at gå alene, gå forkert og om jeg kan gøre mig forståelig. De steder hvor Italienerne ikke forstår engelsk, eller hvor jeg ikke kan gøre mig forståelig på engelsk.

Pisa

Vandringen starter i Pisa. Først kan jeg ikke finde ruten og ender med at gå forkert ud af byen og kommer ud på vejen mod Genova.

Jeg går tilbage og står igen på broen ved Pisa station, og kikker hvilken vej, har jeg ikke gået, kikker på uret og opdager at jeg har brugt 3 timer på at fare vild i Pisa og omegn.

Jeg opdager, at jeg ikke har gået til højre langs jernbanen, og går ned ad vejen og kommer til en rundkørsel. Hvilken vej skal jeg vælge? Jeg kan ikke se hvilken af dem der er 206. Endelig kommer en herre ud fra tankstationen, hvor jeg står, og spørger om han kan hjælpe mig. Jeg viser ham kortet og han viser mig på rette vej. Jeg takker og fortsætter ud af 206.

Undervejs bliver jeg ringet op på min mobil. Det er min svigerinde, som er meget urolig for mig. Hun fortæller at der har været et jordskælv 100 km fra Rom som kunne mærkes i en radius af 100 km, det skulle ikke være så langt fra hvor jeg befandt mig.

Jeg beroligede hende og sagde at jeg hverken har set eller mærket noget, og at jeg har det fint. Hun blev meget glad for, at der ikke var sket mig noget.

Jeg går over til en sidevej på den anden side, sætter mig i grøftekanten og venter på, at det bliver mørkt. Jeg er øm i fødderne, så jeg orker ikke at gå længere. Jeg lægger mig i min sovepose lidt væk fra vejen.

Lorenzana

Jeg opdager næste dag, da jeg går videre, at der kun er 4 km til den næste by.

Jeg går fra landevejen og ind på en mere stille vej, der efter kortet skulle føre til en by. Men jeg kan ikke se nogen by, så jeg tager bussen og opdager at jeg er kørt forbi byen Collesalveti, som jeg skulle have gået igennem. Jeg står af i byen Fauglig og fortsætter imod Lorenzana og ser de første tegn på jordskælvet: vejen til Lorenzana er spærret af et jordskred fra bjergsiden, der ligger jord, træer og buske på vejen. Jeg går hen over træer, jordknolde og buske for at komme ind til byen.

Jeg fortsætter til Casciane Terme, som er en kurby på grund af sine varme kilder, kurbade og spabade. Jeg indløger mig på Hotel Albergo og får vasket mit mudderede tøj fra dagens vandring og kravler i seng.

Volterra

Det er en meget hård opstigning til Volterra, en fantastisk by med gamle borge og fæstninger, et smukt torv, dejlige cafeer, pizzeriaer, hyggelige gader.

Der viser sig at være et helt nyt vandrerhjem, som ikke mange kender vejen til - jeg blev vist forkert 3 gange. Til sidst går jeg ind på et hospital og spørger efter vandrerhjemmet.

Det viser sig at være en gul bygning lige over på den anden side af vejen.

Efter at jeg har taget et bad, går jeg en tur ind til Volterra's centrum en gåtur/optur på 15 minutter. Det er mørkt og alle står og kikker ned, her er den smukkeste udsigt, langt ude i horisonten kan jeg se lyset fra bilerne.

Casole d'Elsa

Jeg har besluttet mig for at tage bussen ud af Volterra, så jeg ikke skal gå ned ad den stejle nedstigning. Jeg tager af sted fra vandrerhjemmet kl. 7.00 for at nå bussen, som kører ud af Volterra. Jeg spørger buschaufføren, om han kommer i nærheden af Casole d'Elsa. Det gør han, og efter 10 minutters kørsel sætter han mig af på landevejen og jeg går resten af vejen ind til Casole d'Elsa.

Ved en parkeringsplads er der en elevator. Jeg kikker noget og tænker, at det da kun kan være op til et indkøbs-center.

Jeg tager elevatoren op og opdager, at der er flere etager. På øverste etage er man midt på torvet i Casole d'Elsa.

Jeg fortsætter min vandring og gør op med mig selv, at jeg er for træt til at fortsætte til den næste by. Jeg fortsætter ad en sti langs skoven, hvor jeg går ind og finder et sted inde mellem grantræerne, hvor jeg kan lægge mig og sove.

Jeg har gået hele dagen med undtagelse af den pause jeg holdt i Casole d'Elsa.

Jeg ligger og lytter til en skovskade og lige før jeg falder i søvn, hører jeg en agerhøne i det fjerne.

Jeg vågner til fuglesang, en skøn duft af gran og skovskaden som skratte op og så alligevel stilhed, en fantastisk måde at vågne på, jeg ligger og nyder det og kan ikke få

mig selv til at stå op og begynde at larme, så fuglene og skovskaden flyver væk.

Jeg skal videre så jeg må desværre stå op og vaske mig, børste tænder og tage tøj på for at komme videre.

Siena

Jeg fortsætter ud af skovstien og ser flere agerhøns som flyver op og ned igen. Skovstien fører direkte ind til Pievescola, der er tomt på denne tid af morgen. En enkelt bil kører forbi, ellers er der helt stille.

Jeg beslutter mig for at gå videre mod Ancaiano. Jeg har ondt i min lilletå, så jeg sætter mig og kommer Compeed på og fortsætter min vandring. Jeg ser et skilt på vejen og overvejer om det viser hen til nonneklosteret Monasterio de Lecceto. Jeg kommer i tvivl og synes, at der er langt op til nonneklosteret, så jeg fortsætter i stedet ud ad landevejen, som er noget træls med meget trafik.

Jeg går rundt inde i Siena og er fuldstændig betaget af byen. Jeg opdager, at klokken er ved at være mange og bliver nødt til at finde vandrerrhjemmet. Jeg spørger omkring mig, men ingen ved hvor det ligger.

Jeg går ind et sted og spørger, de henviser mig til flere forskellige hoteller. Ude på torvet igen kommer der en herre hen til mig og fortæller mig, at jeg skal gå hen til busholdepladsen, hvor et ungt par fortæller, at de bor på vandrerrhjemmet og siger at jeg bare skal tage med dem.

Det viser sig at være et helt nyt vandrerrhjem (Ostello di Siena) med ca. 200 sengepladser, meget flot. I kælderens er der vaskerum med vaskemaskine og tørretumbler.

Næste morgen står jeg op og pakker, går ned i receptionen og spørger, om de kan oplyse mig om, hvor jeg kan købe en billet til bussen (man kan ikke købe billetter i bussen i Siena). Jeg bliver oplyst om at i Tobaccobutikken kan jeg købe billet til bussen.

Jeg takker og går over gaden til Tobaccobutikken og opdager, at der er lukket, så jeg fortsætter ned ad gaden, videre ned ad næste gade uden at finde en butik, der er åben.

Først efter 20 minutter er der en aviskiosk, der er åben og som sælger billetter til bussen. Jeg må vente 15 minutter til bussen ind til Siena kommer.

Katedralen i Siena

Jeg går ned ad alle trapperne og sætter mig, og kikker op på katedralen og beundrer bygningen. Den er meget smuk, jeg kikker op og opdager at jernporten går op og ud kommer Paven i sin kirteldragt. Han og alle de øvrige messedrenge med duftlamper og præsterne står der i et par minutter før de vender om og går tilbage. Alt dette ser jeg i et lille glimt, hvorefter det hele bliver helt uvirkeligt, det er som en bisværme af mennesker, der nærmest løber op til katedralen og ind i den. Jeg rejser mig og går som i trance op til katedralen og ind og finder en plads.

Jeg er fuldstændig chokeret. På meget få minutter er alle siddepladser optaget, jeg kikker rundt og kan løseligt se at der må være mindst 600 til 700 siddepladser og mindst ligeså mange ståpladser, alt er optaget.

Paven fortæller, at vi skal tage imod pilgrimmene og hjælpe dem på hver vores måde.

Først bagefter går det op for mig, at det er anden påskedag.

Jeg går ud og finder mig et sted, hvor jeg kan få noget frokost og opdager, at jeg er meget ked af at skulle forlade Siena.

Jeg fortsætter min vandring ud af Siena. Jeg når ud til frakørselen til motorvejen og kan ikke finde videre over på den anden side af motorvejen.

Jeg begynder at gå tilbage igen ind mod Siena, da en bil stopper og en mor og hendes datter spørger, om de kan hjælpe mig. Jeg fortæller at jeg ikke kan finde ud på den anden side af motorvejen. De spørger, om de kan hjælpe mig ved at køre mig ud på den anden side af motorvejen.

Da jeg sætter mig ind i bilen fortæller de, at de også har været i katedralen og hørt, hvad Paven sagde.

Jeg blev sat af på vejen, jeg skulle fortsætte af. Jeg takker dem mange gange.

Jeg fortsætter ud ad vejen, hvor de satte mig af. Jeg går og tænker på pavens tale, om hvordan man skal hjælpe pilgrimmene - og hvad sker der, jeg blev hjulpet, der er mere mellem himmel og jord, eller var det held?

Meget speciel oplevelse

Jeg går videre op ad vejen og finder en bakke, hvor jeg går om på den anden side, så jeg ikke kan ses fra vejen, selvom det er en meget lille vej, hvor der sjældent kører biler. Jeg finder et sted og tager min sovepose frem og lægger mig og lytter til stilheden.

Her er ingen fugle, kun stilhed en fantastisk dejlig stilhed.

Jeg ligger og kikker på alle stjernerne, nogle farer hen over himlen til deres bestemmelsessted. Jeg ligger og filosoferer, opdager at der først kommer 4 meget tydelige stjerner og så med ét bliver der flere og flere, det er som om de taler til mig, "du skal ikke føle dig alene, vi er her for at passe på dig".

Jeg bliver meget rørt og takker dem mange gange.

Der kommer noget ind foran stjernerne, og alt bliver sort, det er en kæmpe cirkel som dækker hele himlen. Jeg er ikke i tvivl om at det er et rumskib. Det varer få sekunder, men føles som mange minutter. Jeg føler at alle "destruktivt/negativt, jeg har båret på" forsvinder fra mit sind, med så voldsom en kraft at tårerne bare løber ned ad mine kinder. Jeg føler en enorm lettelse og bliver så træt, at jeg meget hurtigt falder i søvn.

Næste morgen føler jeg mig meget lettet og i rigtig godt humør, griner lidt af oplevelsen og tænker, at uanset hvad det var, jeg så, så havde jeg det virkelig godt. Jeg føler mig glad og glæder mig til dagens vandring.

Turen på landevejen er dejlig stille, ingen biler på vej mod Asciano.

Jeg opdager, at jeg næsten flyver, jeg føler mig glad og begynder at synge. En ung fyr spørger, om jeg vil køre med ham, jeg takker nej og han ønsker mig god vandring og smiler. Jeg takker og vinker til ham.

Lucignano

Jeg når Serre de Rapolano, fortsætter og sætter mig i skyggen på en bæk lige uden for

byen. Det har været meget varmt på vej op til Serre de Rapolano omkring 26 grader.

Da klokken er 18.30 opgiver jeg at nå Lucignano, jeg kan mærke mine fødder er ømme, og at mine støvler er begyndt at gnave i hælen. Jeg finder et øde sted inde bag nogle træer.

Jeg vågner næste morgen til fuglesang og dug på min sovepose, jeg får pakket og vandrer videre ind mod Lucignano og når byen efter 5 km. Går ind og får noget morgenmad, fortsætter mod Cortona. Jeg køber noget frugt til den videre vandring mod Foiano delle Chiana. Efter en del timer begynder jeg og overveje, om jeg kan fortsætte, jeg har ømme fødder og begynder at tænke på om jeg skal sove ude igen. Jeg trænger til et bad, mine sokker er sure og lugter, godt jeg ikke skal tage dem af blandt andre. Mit tøj har jeg haft på i to dage.

Jeg kan mærke, at jeg begynder at blive irriteret.

Jeg fortsætter og kan se en kirke og høre klokkerne. Jeg regner med at være meget tæt på Foiano delle Chiana. Jeg ser en snor i et træ med knaldperler, så jeg skynder mig at komme lidt på afstand, og med ét begynder de alle at "knalde". Folk kommer ud fra kirken og fortæller mig, at det er en festdag, som de fejrer.

Jeg fortsætter ind i byen og spørger efter et hotel. Jeg bliver henvist til et lige udenfor byporten, så jeg fortsætter over gaden udenfor byporten.

Jeg får anvist et værelse og tager mig et dejligt langt bad og får vasket mit tøj.

Jeg føler mig som et nyt menneske, lægger mig på sengen og opdager at jeg er meget træt ovenpå dagens vandring.

Cortona

Jeg kan se op til Cortona som ligger meget højt oppe (650 m). På vej op, kommer jeg til en forstad til Cortona. Jeg fortsætter videre op og kan efterhånden godt mærke, at det der hårdt at gå op. Det er en lige vej hele vejen op, virkelig sej at vandre på. Jeg er våd af sved og solen skinner fra en skyfri himmel. Der er omkring 27 grader, det er slet ikke mig at vandre, når det er så varmt.

Oppe går vejen rundt og inde i midten ligger kæmpekirken Santa Maria della Grazie. Der er den smukkeste udsigt.

Jeg møder en ung pige, som jeg kommer i snak med, hun fortæller at hun er fra Belgien og at hun skal videre til Siena næste dag. Hun viser mig vej til vandrerhjemmet. Det første vandrerhjem, hvor der står "Hostel" med et internationalt logo og ikke "Ostello", som jeg har mødt på de øvrige vandrerhjem, hvor de ikke kendte betegnelsen "hostel" men kun "ostello". Så skal man til Italien, skal man vide, at vandrerhjem kaldes "ostello" på Italiensk.

Cortona er en meget smuk by med charmerende butikker, dejlige cafeer. Mange dejlige og venlige Italienere. Her møder jeg de første danskere på min vandring.

Næste morgen tager jeg hen til den rullende trappe for at køre ned, det var en hård optur i går. Jeg vil nyde at kunne tage den rullende trappe et stykke af vejen ned og fortsætte min vandring.

Jeg farer vild og opdager, at jeg er godt øm efter flere timers vandring. Jeg tænker på, at det ville være rart med afmærkninger, som der er på Caminoen og i Pyrenæerne. Jeg er for øm og træt til at fortsætte. Jeg aner ikke, hvor jeg er, men det må jeg finde ud af i morgen. Jeg kan altid gå tilbage til vejen og tage bussen til Lisciano Niccone og gå derfra til Castel Rugone. Jeg lægger mig i det bløde græs tæt på et vandløb bag nogle buske.

Jeg vågner ved, at det regner klokken 3.40. Heldigvis har jeg pakket mine støvler og min rygsæk ind i mit regnslag, jeg lægger mig til at sove igen.

Vågner og opdager, at mine fødder er våde og opdager at soveposen er våd langs lynlåsen. Jeg troede, at den var vandtæt, nå pyt med det. Jeg skal bare sørge for at finde et

hotel eller et vandrers hjem i dag, så jeg kan tørre soveposen.

Jeg går ned til landevejen og finder et busstoppested og opdager, at bussen er kørt, og at der ikke kører flere den dag, så jeg må fortsætte min vandring. Da jeg har gået 2 km, opdager jeg på min højre side en grussti, som jeg kan se i det fjerne og finder ud af, at det er den grussti, jeg lå og sov ved. Jeg har gået en omvej, ved at gå op på Landevejen.

Efter nogle km kan jeg se en by, som viser sig at være Mercatale, der ligger på grænsen mellem Toscana og Umbria.

Jeg fortsætter ind til Lisciaiano Niccone, Jeg håber at jeg kan nå til Castel Rigone, men jeg er for træt og må finde et sted, hvor jeg kan sove. Jeg opdager en sti op til nogle

træer og buske, hvor jeg finder en plads. Jeg tager min sovepose frem og lyner den op, så solen kan tørre den. Jeg sætter mig på soveposen, der hvor den ikke er våd. Efter en time lægger jeg mig i soveposen, jeg kan mærke at den stadig er våd nede i bunden, så jeg tager mit håndklæde og pakker mine fødder ind i det og lægger mig til at sove.

Franscicesso (Frans af Assisi)

Jeg fortsætter min vandring mod Perugia. Jeg ser et skilt, hvor der står "lette Franscicesso" og undrer mig over, hvad "lette" betyder. Alt imens jeg går og undrer mig, får jeg øje på noget inde til venstre. En skulptur af Franscicesso (Frans af Assisi). Jeg stiller mig og kikker på Frans og fornemmer, at han er til stede. Jeg mærker hans varme og kærlige energier og hører ham sige "velkommen til". Jeg takker ham fordi han er med på min vandring på den del, der er hans.

Efter at jeg har hilst på Frans af Assisi, føler jeg mig glad og høj, jeg har en enorm styrke inde i mig og kan fornemme glæden inde i mig. Jeg føler mig let og opdager, at jeg ikke kan mærke min rygsæk - tidligere kunne jeg mærke ømheden i min skulder. Ømheden er væk, og jeg opdager, at jeg får lyst til at synge, så jeg fortsætter min vandring alt imens jeg synger. En fantastisk følelse som gør vandringen til en fornøjelse. Efter et par timer møder jeg et skilt hvor der står 8 km til Perugia.

Perugia

Perugia er en meget gammel by. Jeg går ind til centrum. Der er en stor plads med kæmpe bygninger.

Efter at have gået rundt i mere end en time for at finde vandrerhjemmet, må jeg have set meget opgivende ud, for en kvinde kommer hen til mig og spørger på engelsk om jeg leder efter vandrerhjemmet. Jeg svarer bekræftende og hun fortæller, at det er ved at åbne, så jeg kan følges med hende, hendes mand og to børn. Da vi kommer derhen er døren låst. Hun kikker på klokken og siger, at den er 16.00, så der skulle være åbent. Hun ringer på og døren bliver åbnet. Vandrerhjemmet hedder (Ostello) Della Gioventù. Da vi kommer ind kikker jeg op i loftet, hvor der er gamle malerier med engle, meget smukt.

Assisi

Næste morgen beslutter jeg mig for at tage bussen ud af byen. Jeg går hen til bus Q, som kører i den retning, jeg skal, mod P.S. Giovanni. Det koster 1 euro og 90 cent.

Det viser sig at P.S. Giovanni er en meget større by, end jeg havde forestillet mig. Alle butikker har lukket, det er siesta, så jeg

kan ikke få noget frokost og jeg har ingen frugt.

Jeg fortsætter min vandring langs motorvejen, hvor jeg kan se et skilt til Assisi, så jeg er på rette vej.

Det begynder at regne nogle km før Assisi. Der er en stejl stigning op mod Assisi. Jeg går ude i den smalle rabat, bilerne er meget tæt på, mere tæt på end jeg bryder mig om.

Længere oppe kommer der "en rende" i vej-kanten, hvor jeg går og hvor regnvandet løber ned ad. Jeg bliver godt våd, min bukser suger regnvandet, så jeg bliver våd helt op til mine knæ. Mit regnslag når lige til under mine knæ, så det dækker ikke. Al regnen løber fra regnslaget ned over mine bukser og ned i mine vandrestøvler. Jeg kan efterhånden høre, hvordan mine fødder plasker rundt i regnvandet i mine støvler, hver gang jeg tager et skridt.

Langt om længe når jeg op til Assisi og går videre mod San Francesco Basilikaerne kirken, der er en kæmpe kirke, i to etager.

Jeg går ind og spørger, hvor franciskanerklosteret eller Birgittasøstrenes kloster ligger. Jeg bliver henvist til en dansk munk, som fortæller mig, at alt er optaget, han henviser mig til et billigt Hotel. Det ligger ikke langt fra kirken.

Humoristiske præster

Da jeg vågner, er mit tøj tørt og støvlerne ligeså. Jeg går over på den anden side af vejen, hvor der ligger en lækker kaffebar med mange lækre croissanter. Her er mange italienere. Jeg kan se, at de alle mødes her før de går på arbejde, de står i baren og køber en kop kaffe og en croissant. Jeg bestiller én

med jordbærmarmelade og én med creme i. Dertil får jeg mig en espresso med mælk i, da jeg ikke kan få ekspedienten til at forstå, at jeg vil have en cappuccino.

Da jeg er færdig, går jeg ud på gaden og ser en masse mennesker. Jeg beslutter mig for at følge dem og opdager at de alle fortsætter til San Francesco Basilikaerne Kirken. Jeg går ind i kirken og hen mod trappen til den nedre basilika, hvorfra jeg kan høre musik.

Jeg går ned og kan se, at der er mange gange og mange små kirkerum. I et af rummene sidder der nogle med orange tørklæder, som er medlem af den "Orange orden". Jeg fortsætter videre ind til et rum, hvor der står en statue af Frans af Assisi i midten af rummet.

Jeg går hen imod skulpturen og kan se, at de øvrige knæler foran ham. Jeg går også hen og knæler foran Frans af Assisi og laver korsets tegn foran mit ansigt, og idet jeg vil rejse mig, kommer jeg i tanke om at jeg har noget mere bagage på ryggen end jeg lige havde taget højde for og kan ikke komme op. Min rygsæk er for tung, og jeg nærmest løber baglæns med bøjede knæ. Det må have set komisk ud. Jeg ser forskellige som står med chokerende øjne. Lige før, jeg når væggen i den anden ende, griber to præster mig og hjælper mig med at få rejst mig igen. Jeg takker dem og føler mig lidt rystet over, at jeg ikke har tænkt på at der i min bagage var 4 liter vand, en pose med tøj og en taske, som jeg købte i Perugia.

Nå, men jeg skal videre, så jeg går hen mod trappen og ser de to præster gå lige foran mig. De går og griner. Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at det er mig de taler og griner af. De opdager, at jeg går lige bage dem, og

vi begynder alle tre at grine hele vejen op ad trappen. Oppe ønsker de mig en rigtig god vandring, jeg takker dem for hjælpen og ønsker dem en god dag. Jeg fortsætter ud på pladsen og står lidt og kan ikke lade være med at more mig over oplevelsen.

Jeg fortsætter ud af byporten og fortsætter længere ned til et busstopsted. Jeg er desværre nødt til at tage en bus til næste by, da jeg vil prøve at nå til Rieti dalen, inden jeg skal hjem. Tiden er gået hurtigt, og jeg har haft svært ved at følge med dagene. Påsken kom bag på mig, først efter, jeg havde set paven, blev jeg bevidst om at det var anden påskedag. Så lige nu mangler jeg tid, samtidig med at jeg er bevidst om, at jeg skal huske ikke at løbe derudad, for så lytter jeg ikke til min intuition og farer vild.

Tervi

Jeg tager bussen til Assisi station og tager toget til Foligno. Da jeg ankommer, går jeg ind i byen, alle butikker er lukket, det er siesta, jeg finder en cafe som er åben og går ind og køber noget frokost.

Jeg fortsætter min vandring til Tervi, jeg når forbi motorvejen og står nu ved en sidevej og kan ikke af kortet se, hvilken vej jeg skal gå videre. Jeg går hen på en græsmark på sidevejen og sætter mig. Det er meget varmt, så jeg finder en plads i skyggen, sidder lidt og funderer, da en kvinde ovre på den anden side stiller sig ved vejkannten, som om hun venter på nogen. Jeg går over og spørger hende om, hvilken vej jeg skal for at komme til S. Maria in Valle. Hun peger op ad vejen og op til nogle huse, som jeg kan se lidt oppe af bjerget. Jeg takker hende og tager min rygsæk på og begynder og gå op mod husene.

En herre stopper og spørgr, hvor jeg skal

hen. Jeg fortæller, at jeg skal til S. Maria in Valle, han tilbyder at køre mig, jeg takker pænt "nej tak" og han laver fagter, som om han er en meget farlig mand. Jeg smiler til ham og han smiler tilbage og ønsker mig en god vandring. Jeg går og tænker på de dejlige mennesker, jeg har mødt og får næsten dårlige samvittighed over at jeg ikke takkede ja, men ved inderst inde godt at han accepterede mit nej.

Jeg går videre til Tervi og finder et hotel, Hotel Tervi, et meget smukt og lidt dyrt hotel, med en meget fin service. Jeg går op og tager mig et bad og vasker mit tøj. Jeg føler mig sulten og beslutter mig for at gå en tur ud i byen og finde en restaurant for at spise noget lækkert.

Jeg går ind på Ristorante "Osteria la Vecchia Posta" og bestiller en nudelsuppe med et glas hvidvin og desuden lam med rødvin til hovedret, det smager fantastisk. Jeg kan mærke, at jeg har savnet noget godt tilberedt mad på min vandring. Jeg nyder at forkæle mig selv med et dejligt festmåltid og sidder og tænker på, at jeg kun har to dage tilbage af min vandring. Jeg kan mærke, at jeg er ked af det og godt ville have haft noget mere tid.

Spoletto

Jeg kan på lang afstand se op til Spoleto, byen er bygget hele vejen op til toppen af bjerget. Øverst er der en borg, som ser yderst spændende ud.

Jeg fortsætter op til byen, som starter lidt nede ad bjerget. Jeg går ind i byen, der er meget stille, alle butikker er lukkede og der er ikke mange mennesker på gaderne. Jeg kikker efter en informationsbutik, så jeg kan spørge om vej til et hotel, men alt er lukket.

Jeg fortsætter op ad gaderne, opdager, at der længere oppe ligger en antikvitetsbutik, og opdager lige før på modsat side af den meget smalle vej, en trappe ned til Katedralen Santa Maria Assunta. Jeg går ned og står og beundrer den.

Jeg går tilbage til den smalle vej og fortsætter til, jeg kommer til en parkeringsplads for enden af den smalle vej. Jeg ser en sti på den anden side af vejen. Jeg kikker længere fremme, hvor der er en mur og en hvælving over stien. Jeg bliver nysgerrig - hvad ligger der på den anden side af muren/hvælvingen?

Jeg fortsætter og kommer ud på den anden side, hvor jeg taber underkæben og bliver fuldstændig tryllebundet. Lige foran mig er der den smukkeste udsigt, jeg kan næsten ikke få vejret. Jeg fortsætter meget langsomt, kikker op på bjerget på den anden side og går hen til rækværket og kikker ned. Der er meget meget langt ned og udsigt til en dal. Jeg stiller mig og kikker over på bjerget på den anden side, ned i dalen og ud på dæmningen over til det andet bjerg. Det er en dæmning, hvor kun cykler og gående kan passere. Jeg kikker ud på dæmningen og overvejer på grund af min højdeskræk, om jeg tør gå derud,. Jeg får overtalt mig

selv til at gå ud til midten, hvor der er en åbning på størrelse med et vindue, hvorfra man kan stå og kikke ud.

Jeg begynder at gå, i starten er jeg nervøs og kan mærke min højdeskræk. På den ene side af dæmningen, når muren til mine skuldre. Jeg kan kikke ud over og ned. Efterhånden overtager min nysgerrighed og begejstring over dette smukke syn. Ned til dalen og ned til de meget små biler, jeg kan se i det fjerne.

Jeg går helt ud til midten og kikker ned. Jeg mærker suget i maven, men er fuldstændig opslugt af denne smukke udsigt, jeg kan ikke få nok af den.

Jeg går tilbage og går videre rundt, stien går med bjerget rundt, og udsigten over til det andet bjerg. Alt imens jeg kikker over på det andet bjerg og op ad bjerget, hvor jeg går, ser jeg den borg, som jeg så, da jeg var på vej op til Spoleto. Jeg kikker op til borgen, og beslutter mig for, at hér vil jeg sove. Derfra kan jeg kikke ud over denne smukke udsigt.

Jeg begynder at gå op ad en sti der fører op til borgmuren og opdager en lille smal sti langs muren. Jeg finder et sted, hvor jeg kan lægge mig og sove. Jeg har stadig noget frugt tilbage, så jeg tager min sovepose frem og sætter mig på den og begynder at spise samtidig med at jeg skriver i min dagbog om denne fantastiske by – Spoleto.

Jeg vågner om natten og kikker over på det andet bjerg og ser et stort kors der er lys i, meget smukt.

Rom

jeg sidder i toget mod Rom, og ser tilbage

på min vandring. Jeg er ikke længere i tvivl om at Jomfru Maria beskyttede mig, når jeg lagde mig i naturen for at sove.

Jeg er sikker på, at Jomfru Maria vil være der, når der kommer andre, som vil vandre ad hendes pilgrimsrute ned igennem Europa.

Jeg er ikke i tvivl om, at jeg vil vandre af den igen, ikke bare én gang mere, men mange gange.

Jeg håber at den en dag bliver afmærket som Caminoen, ikke med muslingskaller men med Jomfru Marias fredsdue, at der vil blive lavet pile eller mærket med en hvid og rød streg, som vi kender, som afmærkning på en pilgrimsrute, så de, der får lyst til at gå den, kan finde vejen fra Bingen i Tyskland til Efesos i Tyrkiet.

Jeg vil takke Hans Lyngsgaard for en fantastisk dejlig og inspirerende bog og for kortene over Jomfru Marias pilgrimsrute igennem Italien som jeg fik tilsendt.

Jeg fandt ud af, hvorfor jeg skulle have bogen, den gav mig lysten til at vandre på Jomfru Marias pilgrimsrute.

Den går igennem Schwarzwald i Sydtykland, over Alperne i Schweiz, gennem Italien og Grækenland og slutter i Efesos på Tyrkiets vestkyst, hvor Jomfru Maria levede sine sidste år.

Tilbage til Caminoen sammen med min lille datter!

Caminoen er for alle. Her er en beretning om, at alder ikke er nogen hindring. En pige på syv år klarer 13 kilometer om dagen i fin stil. Dejligt vidnesbyrd om, at man kan tilrettelægge sin Camino efter ens egne – og ens børns – kræfter.

af Britta Hansen

Jeg har igennem mange år haft stor glæde af at læse om andres oplevelser ved at vandre i Spanien. Så nu synes jeg, det er på tide, at jeg kommer på banen. Jeg meldte mig ind i foreningen, da jeg gik Caminoen fra Saint Jean Pied de Port til Santiago og videre til Finisterre for ca. 10 år siden.

Den tur vendte op og ned på mit liv, og Caminoen blev en stor del af mit videre liv som pilgrim. Jeg har såmænd ikke været ude at vandre siden da, men min vej i livet og dets udfordringer, har jeg valgt at modtage og takle, som var jeg på en stor pilgrimsvandring. Jeg har alle årene længtes tilbage på Caminoen, og har derfor nydt at læse Pilgrimmen, og herved fået følelsen tilbage i kroppen.

Forberedelser

Men nu var tiden kommet, hvor jeg igen skulle ned på Caminoen. Min datter er blevet 7 år, og er nu i stand til at gå omkring 10 km om dagen. Så det er på tide, jeg får gjort hende til en lille peregrina!!

Jeg arrangerede, at vi skulle af sted i 10 dage. Som en introduktion for hende, så vi forhåbentlig kan tage længere tid af sted senere.

Jeg valgte et stykke midt på Caminoen fra Burgos, og så langt vi kunne nå mod Leon.

Jeg var klar over, at der skulle pakkes godt med tålmodighed og opfindsomhed ned i rygsækken. Heldigvis vejer det jo ikke noget, for kilo var der nok af, da jeg skulle bære det meste af det, vi skulle have med. Jeg fik minimeret min rygsæk til 10 kg, heldigvis i kraft af, at jeg havde prøvet det før, og vidste hvad der sagtens kunne undværes. Jeg prioriterede noget underholdning til min datter: Nintendoen, som kunne give mig lidt ro om eftermiddagen, en bold, et mini kortspil, papir og farver. Jeg lagte nogle børnelydbøger ind på min mobil. En super ide, til den sidste halvdel af dagsvandringen, når hun var lidt træt, og jeg var træt af at lege "skibet er ladet med".

Vi fløj til Madrid, hvor vi overnattede på et hotel med swimmingpool. Det var lidt lokkemad for min datter, som hun ligeledes havde at se frem til, når vi skulle hjem. Her havde vi nemlig også en overnatning på dette hotel.

Hjælpsomhed

Dagen efter tog vi toget til Burgos. Jeg havde tjekket på mit (åbenbart gamle) kort over Burgos, at stationen lå lige på den anden side af floden. Så vi havde ikke langt til centrum!! Men det viste sig, at den nye station er bygget 7 km udenfor centrum. Heldigvis er hjælpen jo altid nær på Caminoen! Så da vi søgte rundt i udkanten af Burgos, spurgte en sød spansk dame, om hun kunne hjælpe. Ja tak! Da hun forstod vores misforståelse tilbød hun og hendes mand at køre os til centrum. Så var vores pilgrimsvandring i gang, selv uden for ruten!

Den søde spanske dame fortalte mig om det nye refugium, som var bygget bag Katedralen, det var vældig rart, sagde hun. Og det skal jeg love for, her fik jeg mit første chok over de store forandringer, der er sket på Caminoen, siden jeg sidst har været der. Jeg havde selvfølgelig tænkt og vidste godt, at mange ting havde ændret sig. Ja allerede den gang, havde jeg en samtale med en østriger, hvor vi forudså, at om 10 år ville der ligge McDonald's langs ruten. Disse er heldigvis kun at finde i storbyerne. (Vi spiste på én i Leon) Men MANGE refugier og "supermarkeder" er blomstret op alle vejene.

Nå tilbage til Burgos og dette flotte nye refugium på 5 etager med ELEVATOR, og alle tænkelige faciliteter. Ja min datter kikkede lidt, og kunne ikke helt forstå, at denne vandretur skulle være så primitiv, som jeg havde beskrevet. Men hun var ganske fortrøstningsfuld, og var specielt klar til at køre i elevator!

På stierne fra Burgos til Fromista

Så kom første vandringsdag! Åhh... hvilken fornøjelse, jeg var som en gammel cirkushest, som var sluppet løs i manegen! Straks var frihedsfølelsen og lethed der (trods 10 kg på ryggen). Min datter gik rask til, og vi legede "find først pil og muslingskal" hele vejen ud af Burgos. Hurtigt havde vi gået 6 km, og en legeplads dukkede op. Ja disse findes også på Caminoen, ikke noget jeg havde lagt mærke til sidst, da jeg ingen børn havde dengang. Heldigvis fandt vi mange legepladser, som jo gav et godt afbræk i vandringen.

Vi endte med at gå i alt 11,8 km til Rabé de las Calzadas, hvor vi indlogerede os på et privat refugium. Her mødte vi et ægtepar, hun fra Estland og han fra Australien, også de havde deres Camino-historie. De havde

mødt hinanden på Caminoen for 5 år siden og havde været gift i 4 år. Han var dengang katolsk præst i Australien, og havde siden opgivet embedet og flyttet til Estland, for at de kunne blive gift. Endnu en af Caminoens lovestories! De gik i samme tempo som os, og vi var så heldige at kunne følges med dem alle dagene. Hjemmefra havde jeg bestemt ikke regnet med, at vi ville kunne følges med nogen, idet vores tempo ville være væsentlig langsommere end alle andres. MEN det skulle vise sig, at min datter er en sej lille tøs, som på 5 dage tilbagelagde 65 km.

I denne lille landsby fik min datter en lege-kammerat. En lille pige gik rundt og legede med nogle snegle, som hun havde fundet. Jeg fik straks ført dem sammen, og ved hjælp af tegnsprog fik de leget lidt. Skønt for hende med lidt børnekontakt.

Anden vandringsdag kom i gang. Vi havde 8 km til Hornillos, en smuk tur igennem bølgende kornmarker med et farveorgie af røde valmuer. Langt væk kunne vi se en plamage af valmuer, som næsten lignede et dannebrogssflag, som var smidt i marken. Spanien er utrolig smuk i forsommeren! Vi nåede Hornillos og fik en velfortjent frokost. Jeg havde faktisk planlagt, at det var dagens vandring, for der var 10 km til næste by Hontanas. Min datter var af en anden mening, og mente bestemt at hun sagtens kunne snuppe 10 km mere. Så det gjorde vi, og hun havde bare ingen problemer. Jeg bar hendes rygsæk på maven det meste af vejen, så jeg kunne godt mærke de ekstra 2½ kg i benene på de sidste kilometer. Heldigvis manglede der ikke opbakning og pep-ord fra min datter!

Næste dag var hun dog lidt træt, og heldigvis var der kun 10 km til Castrojeriz.

På vejen lå ruinerne fra San Anton klosteret, som jeg havde været så fascineret af sidst, og som jeg glædede mig til at gense. Men ak og ve, også her havde man valgt at opbygge et refugium i de gamle ruiner. En underlig oplevelse.

I Castrojeriz MÅTTE jeg besøge sammen refugium som sidst. Det er et af dem, jeg husker meget tydeligt, vi blev nemlig vækket med munkesang i højtalere på sovesalen. Min datter var træt og refugiet lå i udkanten af byen, så da vi nåede det første refugium i starten af byen, gik der 'æsel' i hende. Hun skulle bare IKKE videre, og munkemusik var da det værste, hun havde hørt om! Endelig lykkes det, ved hjælp af is og cola, at lokke hende hen til mit "elskede" refugium. Heldigvis var alt som det plejede, og Juan, som havde refugiet var venligheden selv. Jeg spurgte ham, hvorfor alle kirker var aflåste, det var jeg virkelig ked af! Som han udtrykte det, så var en del af pilgrimmene ikke så venligtsindede mere, så man var nød til at låse af. Jeg havde håbet, at se rigtig mange kirker indvendig. Men det blev ikke til så mange, og de store kirker, som var åbne, skulle jeg betale for at se - også noget nyt.....

Næste dag skulle vi op over bjerget Alto de Mostelares lige udenfor Castrojeriz. En meget smuk morgenoplevelse, som min datter også nød i fulde drag. Efter i alt 11 km var vi i Itero de la Vega. Her blev vi en kilometer før mødt af en pige på cykel, som delte brochurer ud for et privat refugium. Jeg følte mig straks kastet til Costa del sol, hvor det mylder med den slags reklame. Er det nu ikke sådan, at man som pilgrim bare skal være taknemlig for at få en seng at sove i, når man når frem?????

På refugiet mødte jeg en meget oprevet mand, som fortalte, at han i den forrige by havde været inde hos præsten for at få et stempel. For dette stempel havde præsten krævet ham for penge.....(jeg forstod godt, hvorfor manden så var oprevet).

Vores sidste vandringsdag skulle gå til Fromista 14 km. Turen gik som sædvanlig uden

problemer. Det sidste stykke ind til Fromista langs kanalen, havde vi dog en kraftig vind med nogen regn. Så vi gik stille og roligt med masser af tid til at plukke en smuk buket blomster til morfar derhjemme samt en velfortjent lang pause i grøftekanten.

Næste dag tog vi toget til Palencia og videre med et andet tog til Leon. Faktisk ville det have været lettere at overnatte i Palencia, da toget til Madrid gik direkte herfra. Men jeg måtte til Leon og overnatte på refugiet i det gamle nonnekloster.

Næste morgen tog vi toget til vores ”luksus” hotel med swimmingpool i Madrid (min datter synes i hvert fald det var luksus).

Vi havde en fantastisk tur, og det er ikke sidste gang vi tager af sted. Jeg tror min mission er lykket, endnu en lille pelegrina er født.

På Hærvejsvandring med barnebarn

En fortælling om en "træningstur" på Hærvejen. Fire dages prøvevandring før rejsen går ned til den spanske Camino.

af Hanne Olsen

Mit barnebarn, Anna har siden hun var ganske lille vist stor interesse for Caminoen, og jeg har lovet hende at hun skulle komme med mig til Spanien, når hun var stor nok til at klare strabadserne.

Hun er nu 11 år, og vi mener begge, at tiden er inde.

For at forberede hende lidt på hvad "øvelsen" går ud på, vandrede vi sammen på Hærvejen i juli sidste år.

Vi startede i den lille by Bække nord for Vejen og gik den første dag til herberget Kongeåen. Et fantastisk sted med en dejlig stemning og i de smukkeste omgivelser.

Næste morgen af sted langs med Kongeåen, i solskin.... og efter endnu en herlig dag og 24 km var vi ved herberget Ellegaard. Her faldt vi i snak med Thomas fra Tyskland.

Han havde taget turen helt fra Viborg, og var faktisk den eneste som vi "fulgtes" med resten af turen. De få andre, som vi overnattede sammen med, var enten på cykel, i bil eller på vej nordpå.

Tredjedagens mål var Tørninggård, og vi havde endnu en varm og lang dag. Vi brugte meget tid på at finde forplejning. Da vi nåede Jegerup, gik vi og drømte om is og en kop kaffe, men her var ikke så meget som en lille kiosk. Men, som på Caminoen, er folk her også søde og hjælpsomme. Vi bad en dame, som gik og vandede have, om vand, og hun gav os både vand og ispinde. I en større by som Vojens var udbuddet heller ikke stort, der måtte vi nøjes med en kyllingesandwich fra byens kiosk. Det kom lidt bag på en københavner som mig, at der er så langt mellem "vandhullerne" i Jylland.

Da vi nåede Tørning Mølle, stak vi hovedet indenfor og fik en første klasses rundvisning i møllen og de tilhørende bygninger, meget interessant.

Fra møllen var der kun et lille stykke vej til herberget, hvor vi lige nåede at få numsen indenfor inden regnen væltede ned, og det blev tordenvejr. Endnu et dejligt sted.

Vågnede næste dag op til solskin og drog af sted. Vi holdt pause hos "Garantes Vin butik" i Vedsted, som serverede sodavand, croissanter og dejlig cappuccino, og hvor vi købte pasta og pesto til aftensmaden.

Da vi nåede frem til Øster Løgum, var der allerede trængsel på herberget "Bruhnsgård". Vi var ni personer i alt. Det blev en hyggelig aften og efterfølgende morgen, med masser af snak om hærvejen, Caminoen, vejret mm, og hvor vi delte, hvad vi havde af spiseligt.

Vi kunne godt have fortsat næste morgen, men var nødt til at vende næsen hjemad.

Det blev til fire pragtfulde dage, hvor vi nåede at opleve nogle af pilgrimslivets glæder. Vi mødte ikke mange andre vandrere, og ikke mange andre mennesker i det hele taget. Men det gav os god tid til hinanden, og det er jo heller ikke så tosset.

Vi var allerede på dag ét enige om at vi **skal** til Spanien sammen, og har planlagt en forlænget efterårsferie i år, hvor vi vil gå fra Astorga til Santiago.

Pilgrimsvandring fra Viborg mod Santiago Fra Bov til Bremen 2012

Gruppen begyndte sin vandring sidste år i Viborg – se Pilgrimmen nr. 21. I år gik det fra den dansk-tyske grænse ved Bov til Bremen. En tur på godt 300 kilometer, der blev tilbagelagt på 14 vandredage.

af Anette Foged Schultz, pilgrimspræst i Viborg stift

Andagt i Bov kirke den 23. juli.

Hvor du sætter din fod, drysser frø af de drømme du driver imod. Ved de veje du finder, vil man snart plukke minder. Om du flyver omkring eller står og slår rod, blir der spor af din fod.

Sådan digter Jens Sejer Andersen i en sang i Højskolesangbogen. Digtet er som et aftryk af hans fod, hans fodspor, som vi kan træde ned i og følge hans tanke om hvordan vi som mennesker – når vi forfølger vore drømme – sætter spor i verden. Spor, der gør en forskel i forholdet til de mennesker, vi har fået at følges med på vores vej gennem livet.

Kære pilgrimme mod Santiago! Fra Viborg til Santiago. Vi er pilgrimme mod Santiago! Vi forfølger en drøm. Vi har sat os et mål, som er fjernt og lidt uvirkeligt og målet vil helt sikkert forekomme flere af os uopnåeligt i de kommende 14 dage, hvor vi kommer til at bevæge os meget, meget langsomt – et skridt ad gangen – igen og igen må vi sætte den ene fod foran den anden på dette års 300 kilometer lange vandring. Der venter os måske dage i bagende sol eller dage i regn og skybrud? Heldigvis véd vi, at vi ikke skal passere bjergmassiver som Pyrenæerne, for sådan ér landskabet ikke i det nordtyske! Ud over dét ved vi egentlig ikke så meget om dagene, der ligger foran os.

Vi har sat os et mål. Vi har en vision. Vi har en drøm og et håb om at benene vil bære os og fællesskabet i gruppen ligeså – bære os igennem og gi os mod på livet og vilje til at fortsætte vandringen – både på vores vej mod Santiago, men endnu vigtigere på livets vej, som vandles derhjemme sammen med dem, vi er forbundet med og holder af. For det er vel nok det vigtigste? At vi har mod og lyst til at leve! Så meget mod og lyst, at vi kan finde kræfterne til at fortsætte på vores livsvandring, også når vi møder modstand og tab undervejs.

Og det fantastiske ved en pilgrimsvandring ér, at her bliver de forhold vi lever under og med meget tydelige. Det bliver så tydeligt, (og det vil det helt sikkert også blive for os i de kommende to uger), at vi er henvist på hinanden på vejen hér som i livet derhjemme. At vi er afhængige af at have nogen at følges med! At vi er afhængige af venligheden, omsorgen, varmen og kærligheden, de andre møder os med. Dem vi følges med.

Det er som K.E. Løgstrup siger det i Den etiske fordring: *"Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede man uddyber eller hæver. Men det kan også være forfærdende meget, så det simpelthen står til den enkelte, om den andens liv lykkes eller ej."*

Eller med Jens Sejer Andersens ord: *Når du åbner din hånd, ser du synlige spor af usynlige bånd. Du har fat i et stykke af dit medmen'skes lykke. Det kan føles som fnug eller veje en ton: Det er lagt i din hånd!*

Kære pilgrimme mod Santiago! Det ligger i vores hænder, at have omsorg for hinanden på den vandring, vi nu bevæger os ud på! Jeg håber for os, at vi som sidste år vil "blive en god gruppe", og at vi må kunne vandre i bevidstheden om, at vi sammen er én krop, én organisme, og at vi ikke er nået frem til dagens mål før end den sidste er fremme.

Sidste år havde vi den fine aftale, at vi altid – når vi vandrer derudaf - var forbundet med den, der fulgte efter én, sådan at vi ikke som gruppe mister nogen. Vi har ansvar for os selv OG for hinanden. Vi har hinandens liv i vore hænder – sådan som vi har det i livet derhjemme.

Og så er der det andet perspektiv, som en vandring altid minder én om og det er afmagten i livet. Som profeten Jeremias siger det: *Jeg ved, Herre, at mennesket ikke bestemmer sin vej; det står ikke i den vandrendes magt, at gøre sine skridt faste.*

Vi mødes mandag morgen kl. 8.00 på Bovkro til morgenkaffe. Nogle er kommet dagen forinden og har overnattet på kroen. Andre kommer direkte til vandringen denne morgen. Vi samles i kirken til morgenandagt, synger: Se nu stiger solen og går fra kirkens rum ud i den nye dag, der lover høj himmel, sol og let vind. Vi er på vej mod Santiago!

Alt dét, som vi ikke har magt over. Livet, døden og kærligheden. Livsmod og håb. Det kan vi ikke fremtvinge i dem, vi følges med. Og vi kan ikke fremtvinge det i os selv.... Vi kán gøre meget OG i mange forhold er vi afmægtige. I afmagten er vi henvist til bønne: *Herre vis mig din vej og gi mig vilje til at vandre den.*

Må vores vandring blive et billede for hver enkelt på vejen i går. Må vi undervejs mod Bremen (og Santiago) finde tillid og tro. Tro på den Gud, der skænker os livet. Gir os liv og ånde og mod og håb. Håb, når det ser håbløst ud. Mod, når vi ikke har kræfterne til at gå. Måtte vi – i dagene der kommer – hver især kunne vende vores opmærksomhed mod det under livet er. Må vi opdage gaven og kunne opgive kampen, dér, hvor det ikke gir mening at kæmpe videre. Må vi i dagene der kommer, kunne lægge livet i Guds hånd og tage imod det med tak. Amen. Vi går herfra i stilhed!

Sådan lød ordene i Bov kirke ved indledningen til vores vandring. Evangelium (= godt budskab) og fordring i ét. Og det blev i høj grad dét, vi kom til at vandre med. Spændt ud mellem evangelium og fordring. Budskabet om, at du er elsket, som du er OG fordringen om at vise din medvandrer omsorg og kærlighed.

Bov – Oeversee

Martha Møller fra Viborg og Vibeke Mørdrup, København, havde påtaget sig den opgave, at planlægge vandringen gennem Nordtyskland i detaljer med overnatningssteder og forplejning undervejs. Det viste sig at være en meget stor opgave, men heldigvis var der hjælp at få! Formanden for den nordtyske Santiago-pilgrimsforening, Fred Hasselbach og hans kone Ute, stod Martha og Vibeke bi undervejs i planlægningen. De to kom til Bov denne mandag morgen og ventede os ved grænsen, hvor de overdrog Martha en meget smuk vandrestav med Ib-skallen som symbol. Den skal hun bære på vores vandring mod Santiago.

Første dags vandring imod Oeversee førte os igennem et meget smukt område. Måske de fleste af os har det forhold til Nordtyskland, at det er en landsdel, som vi kører igennem på stærkt trafikerede motorveje – ofte med mange og lange dræbende ked-

sommelige kø-dannelser – og vi forestiller os, at det landskab, der ligger omkring motorvejene sydpå er lige så gråt og kedeligt som motorvejene selv.

Derfor var det en stor overraskelse, at landskabet, som vandringen førte os igennem, var varieret og frugtbart. Med dybe fjorde, Flensborg fjord og Schleswig fjord, diger langs Elben, hvor vi gik flere dage og grønne skove. Historisk meget interessante steder og bygninger – og sidst men ikke mindst: overraskende meget, meget venlige mennesker, der tog imod os undervejs og når vi kom frem til overnatningsstederne.

Dejligt at gense alle de kendte ansigter fra sidste år. Medvandrerne fra Hærvejen, som vi fik sådan en flot vandring sammen med! Og dejligt at der er kommet nye til, som er tændt på tanken: At gå hele vejen gennem Europa fra Viborg til Santiago!

På vandringen fra Bov til Oeversee blev vi velsignet med høj sol og en let vind, der fik os til at føle, at det ikke var nogen sag at gå de 29 kilometer. Først da vi kom frem mærkede vi, at vandringen havde krævet mange kræfter. To af os havde fået solstik, som det dog lykkedes at kurere i løbet af et par timer med masser af vand og salt og Cola. Alle var meget trætte, så efter middagen på Gasthof Salz & Pfeffer holdt vi en kort aftenandagt og besluttede, at vi måtte præsentere os for hinanden næste dag, hvor vandringen ikke var så lang.

Det viste sig senere hen, at det var en stor fejl, at vi havde lagt hovedvægten på at tilbagelægge så lang en strækning på denne første dag i stedet for at give os god tid til at præsentere os og hilse på de nye deltagere og

byde dem velkommen i gruppen. Jeg tror, at vi gamle (vi der vandrede fra Viborg til Bov sidste år) havde en ide om, at det jo gik så godt sidste år, så det ville det også gøre i år og glemte betydningen af at give os god tid!

Det viser sig allerede de første dage, at vi går godt sammen. Vi er nogenlunde jævnbyrdige i forhold til tempo og distance og nogenlunde enige om at vi er på pilgrimsvandring – ikke en forlænget Hærvejsmarch!

Oeversee – Schleswig den 24. juli

Vandringen ind til Schleswig næste dag – som ligeledes var betagende - bragte os en overraskelse. Den var på 30 kilometer – ikke på de beregnede 20 kilometer! Det førte nogle af os til et busstoppested, hvor vi kunne tage en bus det sidste stykke vej. Og vi ankom til Jugendherberget med så mange kræfter i behold, at vi inden middagen nåede ned i Schleswiger Dom, hvor vi så den meget smukke altertavle skåret af billedskæreren Hans Brüggemanns (ca. 1485-1523)

Efter middagen på herberget kunne vi om aftenen sætte os i en kreds i haven og give os god tid til at præsentere os for hinanden. Efter præsentationen sad vi i den lyse sommeraften og fik et glas vin og sov godt i en rigtig seng denne nat. Nød det ekstra meget med tanke på, at de kommende nætter skulle tilbringes på liggeunderlag på gulvet.

Vi havde små andagter med et lille "ord" og eller en tekst som vi alt efter vores temperament kunne summe over på dagens vandre-etaper. En rigtig god oplevelse for mig var den Keltiske velsignelse: Må lysets velsignelse falde på dig, ydre såvel som Indre lys. Det var en velsignelse som jeg havde stiftet bekendtskab med tidligere på hærvejen og som satte mange gode tanker i gang.

Ole Jelle.

Schleswig – Rendsburg

Vandringen ud af Schleswig langs fjorden og gennem Hadeby med dets historiske mindesmærker frem mod Rendsburg husker jeg som én af de smukkeste! Og ankomsten til det danske menighedshus i Rendsburg var igen lidt af en åbenbaring i forhold til mine forestillinger. Tænk, at der er en dansk menighed og et dansk me-

nighedshus midt i det tyske Rendsburg! Hvor der er ansat en dansk præst - Cecilie Brask – som mødte os den efterfølgende dag i Christkirken.

Vi holdt en kort andagt her i kirken inden gruppen vandrede til Jevenstedt - kun med dagsrygsække, for vi tog bussen tilbage til Rendsburg, hvor vi havde endnu en overnatning i det danske menighedshus. Om aftenen lavede værtsparret pandekager med is, kirsebær og flødeskum til os og vi sang en salme og i stilhed et kærligt tilbageblik på dagen, der var gået, med fokus på, hvad vi hver især havde at sige tak for. Andagten med det kærlige tilbageblik på dagen gentog vi hver aften som en afslutning på dagene.

Om eftermiddagen efter vandringen til Jevenstedt, da vi vender tilbage til det danske hus i Rendsburg dufter der af nybagte boller helt ud på gaden. Det er Ole, som er konditor, der har en overraskelse til os alle. Vi sidder på terrassen i solen og spiser de nybagte boller med smør mens vores vasketøj hænger til tørre i haven og vi skriver dagbøger, hygger os og samler kræfter til vandringen i morgen.

Rendsburg - Hohenwestedt

Vi har nu vandret nogle dage og kan begynde at mærke grænsen for hvor meget vi kan bære og hvor langt vi kan gå. Nogle af os har fået de første vabler og nogle af os har ondt i benene om aftenen så vi ikke kan falde i søvn. Men det ville da også være mærkeligt andet – vi har gået 20-30 kilometer om dagen i fem dage!

Jeg bruger billedet af at have nået min grænse fra dagenes vandring, som et billede på det liv, vi hver især lever. At det er ved grænsen, vi mærker hvem vi er. Vi bliver defineret ved vores grænse. Hertil går jeg – ikke længere! Større er jeg ikke! Bedre er jeg ikke! Jeg kan under en lang dags vandring mærke trætheden og i trætheden bliver jeg uopmærksom på gruppen. Har nok at gøre med at klare dagen og vejen.

I Hohenwestedt overnattede vi i menighedshuset i byen. Her bestilte vi pizzaer som blev bragt til vores aftensmad og Gudmund (Anettes mand) kom hele den lange vej fra Horsens, for at holde sangaften med os. Det blev en rigtig hyggelig aften.

Jeg bliver altid så fascineret af, hvordan vandringen afspejler livet, vi lever. At når vi får nok at gøre med at klare os selv, så undergraves fællesskabet vi lever i. Det blev meget tydeligt, at nogle af de nye i gruppen ikke følte, at de var blevet taget ordentligt imod. Jörn, som er tysk, kom i klemme på grund af sprogbarrierer – han forstod ikke de danske meddelelser og forstår man ikke sproget, bliver man let isoleret i en gruppe, som man også gør det, hvis man har problemer med at høre. Det krævede en ekstra indsats fra os – ”de gamles” side – og det var dejligt at opleve, at vi fik samling i gruppen efter at vi sammen tog problemet op.

Der er altid en vej frem! Man kan fejle og komme på afveje, men der er altid mulighed for at vende tilbage og give en undskyldning, hvis der er brug for det. Og så må man forsøge igen. Det var nok den stærkeste erfaring for mig fra dette års vandring: At det aldrig er for sent! Vi fik ikke den optimale begyndelse som gruppe OG vi fandt hinanden undervejs og kom videre. Vi nåede sammen vores fælles mål Bremen, stærkere som gruppe og en fantastisk vandring rigere!

Den mulighed findes også i livet derhjemme. En ny vej frem. Og så skal vi huske, som Leonard Cohen synger det i ”Anthem”: *Ring the bells that still can ring. Forget your perfect offering. There is a crack in everything. That's how the light gets in.* Det er dér, hvor livet sprækker, der hvor facaden revner, at lyset kan trænge ind til os. Der er ikke liv i det perfekte. Det er når du når din grænse og må gi op, du begynder at bede. Og det er når du begynder at bede, du kan blive bønheort.

På vandringen mellem Hohenwestedt og Itzehoe, hvor det styrtregnede fra morgen til aften, kom vi efter nogle timers vandring – drivvåde - til et hus i skoven, hvor jeg gik ind og bankede på, og spurgte, om vi måtte stå lidt i læ under deres halvtag og holde en pause? Det måtte vi! Og konen i huset, som havde travlt, fordi der skulle være bryllup i familien, kom ud med thermokaffe og en pose med cro-sainter til os. En bøn blev hørt.

Niels Holck havde haft et samarbejde med en tysk kvinde, der boede lige ved vejen, som vi fulgte. Niels gik i forvejen og bankede på, og da gruppen ankom, var der lavet kaffe og vi fik en bænke at hvile ud på. Virkelig dejligt med en pause og for os et af vandringens små mirakler.

Itzehoe – Glückstadt - Drochtersen-Hüll

Fra Itzehoe kom vi til at vandre på digerne til Glückstadt. Storslået at gå på forhøjningen i landskabet og kunne se store æbleplantager til den ene side og vild natur til den anden

side. Det samme gjorde vi i de to efterfølgende dage: Vandrede på digerne – nu langs Elben.

Vi måtte dog ned i landskabet på et tidspunkt, fordi vi skulle overnatte på ABC Bildungs- und Tagungszentrum – en meget smuk gammel gård, som unge navere (de nyuddannede håndværkere, der går på valsen når de har bestået svendeprøven) har genopbygget.

Udenfor Glückstadt gik vi ombord på færgen, der skulle sejle os over Elben. Enormt stor er Elben – bred og meget dyb - og der sejler kæmpestore containerskibe på den. Trygt færget over til den modsatte side af Elben gik vi nu en hel dag på diget og havde udsyn til Elben på den ene side og landskabet med enkelte mindre byer til den anden side.

En storslået vandring!

ABC Bildungs- & Tagungszentrum

Vi var en lille fortrop på 7 på vej mod Stade. Vejret var fint og snakken gik lystigt. På et tidspunkt kan vi fornemme Stade forude, det er jo i sig selv opløftende efter en lang vandre-dag. Hvad sker der så? Helle og Kirstine sætter i med at synge evergreens og især ørehængere fra giro 413 og i løbet af et øjeblik var alle 7 med. Det blev til rigtig mange sange og folk, der passerede os, smilede med.

Stade – Harsefeld

Gud tager dét, der ikke er noget værd i verdens øjne, i sin tjeneste. Sådan valgte Gud en ung, fattig landsbypige da Kristus skulle fødes i verden og sådan kalder han os, til at tjene ham. Med Maria må vi lyde kaldet, når vi hører det og svare med hende: *"Det ske mig efter dit ord!"*, *Ske din vilje* – som vi beder i Fadervor eller *"Let it be"* som vi synger det med The Beatles.

Temaet for dages vandringer blev i høj grad dette: At give slip og lade livet, der vil, komme til dig. *Ske din vilje!* Men det tager tid at slippe dét, vi længe har forsøgt at kontrollere. Det er en lang proces som dog kan blive virkelig og finde sted, i det øjeblik, vi overgiver os. Måske i erkendelsen af, at det vi kæmper så intenst for, slet ikke er noget, vi har magt over.

En vandring hjælper til at slippe – til at give slip og begynde at modtage. Opgive kampen og begynde bare at "være". At tage imod livet, som det kommer til mig.

På vej fra Stade til Harsefeldt ligger der en golfbane med en golfrestaurant. Her kommer vi lige til frokosttid og vi smider støvler og strømper på restaurantens terrasse og bestiller sandwich med laks og salat. Livet er herligt!

Og samtidig med at disse frisættende temaer er fokus for vores morgenandagter undervejs, tager vi alligevel os selv i, at vi vandrer i et meget højt tempo mod dagens mål. Vi standser da op og spørger os selv: Hvad har vi så travlt med? Hvis vandringen er et billede på livet jeg lever, og jeg et eller andet sted godt ved, at jeg nok skal nå frem til afslutningen, døden, hvorfor haster jeg så af sted?

Hvorfor sætter jeg ikke tempoet lidt ned? Hvorfor går jeg ikke bare her og nyder og sanser alt det smukke omkring mig? Vi vendte tanken efter vandring i stilhed en morgen, hvor vi havde haft et højt tempo. Vi talte om, at vi jo har forskelligt tempo og nogen er hurtigere end andre. Men også om dét, at ha så travlt med at komme frem. Og om betydningen af det, at give sig tid undervejs og være nærværende. Sansede naturen og alt det skønne vi går igennem. Samtalen fik os - tror jeg - til at sætte tempoet lidt ned. Vi tog de sidste dage flere lange, gode pauser. Gav os tid.

På Pilgerherberge St. Josef von dem Schiffertor i Stade blev vi budt velkommen af præsten og en flok børn på sommerkoloni i herberget. De havde fået vores senge, men der var dejlige madrasser til rådighed samt en nedlagt svømmehal. Efter vi havde indrettet hver vores små "hjem", bød børnene og præsten på aftensmad. Tydeligvis havde børnene selv bestemt og lavet maden. Den bestod af pastasalat, kartoffelsalat samt præstens grillede pølser. Til dessert var der "abemad" og grillede skumfiduser. Vi indtog måltidet blandt børnene, der fik øvet sig i engelske gloser. Endnu en bekræftelse på den gæstfrihed og venlighed vi blev mødt med på hele vejen. Kirsten Voergaard.

I Stade blev vi interviewet af en ung journalist, som spurgte ind til hvad man får under en pilgrimsvandring? Hvad vi havde fået og hvad vi havde mødt undervejs? Henrik svarede, at vi havde oplevet så mange mirakler undervejs! Hvilke? – spurgte journalisten – og man kunne se på hendes øjne, at hun langsomt mistede interesse, da Henrik begyndte at fortælle: Jo, en dag, vi kom vandrende i regnvejrs, så var der nogen, der bød os på kaffe! Og en anden dag, var der nogen i en menighed, der lavede mad til os! Jeg tænkte efterfølgende, at livet er fyldt med den slags mirakler, men vi har ikke øje for dem, når vi lever i det hjemlige, hvor vi aldrig mangler noget.

Det er når vi vandrer som pilgrimme, og ofte kommer i situationer hvor vi må spørge om vej og bede om hjælp, vi opdager at livet er fyldt af mirakler. Derfor må vi igen og igen ud at vandre, så vi igen bliver mindet om, hvor stort livet er!

Harsefeld – Zeven

Når vi vandrer, kan det overraske, at der kommer svære følelser og modstand op i sindet. Vi holder jo egentlig bare ferie! Har fri tid! Godt nok går vi langt og vi bliver trætte – alligevel bliver vi overraskede over, at det kan mærkes så smertefuldt undervejs.

"Det er jo en rigtig pilgrimsvandring!" Det siger en veninde til mig i telefonen, da jeg beskriver for hende, hvad der sker i gruppen. At det er svært. Jeg skal høre hende sige det, før jeg indser det, jeg godt ved: Vi er på en rigtig pilgrimsvandring og en rigtig pilgrimsvandring får altid det smertelige i ens liv op til overfladen. Så spørgsmålet på den efterfølgende dags vandring bliver: *"Hvordan minder dét det svære, som du går med her om dét, du bærer på derhjemme?"*

Tanken bliver forløsende for gruppen, mærker jeg, for når man opdager, at dét, der gør

ondt hér på vejen ikke skyldes, at en anden i gruppen ikke lever op til mine forventninger, men snarere er en smerte, jeg bærer med mig og som påvirkes og fremkaldes under vandringen, så vendes energien indad, og vi begynder hver især at vokse. Det er også på dét tidspunkt en gruppe kan begynde at vokse: Når vi vender os indad og søger årsagen til smerten i os selv. Selvfølgelig kan en medvandrer virkelig træde mig over tærne så det gør ondt. Men det gør altid mest ondt dér, hvor jeg i forvejen er såret.

At gå ind i kirkerne undervejs og bede om hjælp og heling hos Gud, der kan og vil rumme mig som den jeg er og med alt hvad jeg bærer på, det giver lige så langsomt heling og ro og retning for den videre vandring. *Frygt ikke for jeg går med dig!* siger Kristus til hver og én af os. *"Du er altid hos mig og alt mit er dit!"*

Zeven – Otterstedt

I Zeven overnattede gruppen i et menighedshus og det samme skulle vi i Otterstedt. Alle var enige om, at fællesskabet blev styrket af at vandre til de forholdsvist primitive overnatningssteder. (Samtidig var alle også enige om, at der *meget* gerne måtte være en madras til hver. At det var hårdt at ligge på liggeunderlag flere nætter i træk!)

I Zeven sad vi om aftenen med hver vores indkøb, salat, kartoffelpandekager med æblemos, pumpeknæk, ost, laks, vin og vand mens andre gik på tyrkisk restaurant. Sådan blev det også i Otterstedt. Vi fandt ud af det undervejs, sådan som tanken med denne vandring hele tiden har været det: At vi vandrer som pilgrimme, bærer vores eget, og finder ud af at lave mad eller spise ude, når vi kommer frem. Undervejs kunne man også vælge en hviledag og tage bus frem til

næste overnatningssted. Sådan må enhver lytte til egne behov og tage vare på sig selv ved at tage hensyn til hvordan fødder og krop har det. Det er bedre at tage en hviledag undervejs end at presse sig selv så hårdt, at man må give op inden målet.

Langt de fleste af os har vandret på Caminoen og erfaringerne derfra smitter af på vores forventninger til denne vandring. På den måde blev vejen fra Bov til Bremen præget af erfaringerne fra Spanien.

Da vi kom frem til Otterstedt regnede det og vi nåede lige ind under menighedshusets halvtag så vi ikke blev våde mens vi ventede på præsten. Han viste sig at være en ung mand med hestehale og små børn. Han tog meget venligt imod os og lukkede os ind.

Jeg havde satset på at få et værelse i byen, og sendt min sovepose og liggeunderlag hjem. Men alt var optaget. Så pludselig stod jeg uden et sted at sove. Jeg spurgte den unge præst, om de måske havde en ekstra madras i præstegården og han kom over med en opustelig dobbeltmadras. Umiddelbart så det helt paradisk ud med den store luftmadras, som jeg lagde op på scenen (der var en scene ligesom i et forsamlingshus) og trak scenetæppet for og gik så i seng. Men i løbet af en times tid havde madrassen mistet så meget luft, at jeg indså, at jeg måtte opgive den paradiske tilstand og fandt i stedet en drømmeseng, som jeg så sov nogenlunde på resten af natten mens mændene snorkede lystigt i salen.

Anette Foged Schultz.

Otterstedt – Borgfeld

De sidste dages vandring gik vi med bevidstheden om, at lige som denne vandring har en ende, sådan har vores liv det også. Denne bevidsthed skærper opmærksomheden. Jeg tænker, at når livet ikke er uendeligt, når døden er en del af min virkelighed, så bliver det pludselig vigtigt, hvad jeg bruger mine dage til. Jeg må sortere i hvad der er væsentligt og hvad der er uvæsentligt. Jeg vandrer nu med alle sanser åbne. Er nærværende på vejen på en særlig måde. Vil have det hele med!

Som sangen ” Se her kommer mutter med kost og spand,**for den som vil ligge lidt foran sin næste, må styrte omkring som en hvirvelvind. For tiden er så kort, og det ku’ hænde, hun kom for sent, for sent til livets ende**” antyder det latterlige i at haste gennem livet fordi man er bange for at komme for sent til målet, til ”livets ende”, sådan står det tydeligt for os, der vandrer, at det er meningsløst at haste gennem alt det smukke undervejs, for målet skal vi nok nå. Det er dét, at være nærværende undervejs, der gør det værd at vandre vejen og at leve livet.

Undervejs minder andagterne med efterfølgende vandring i stilhed om Guds nærvær. At Gud er nærværende i alt levende, at Guds hjerte banker bag ethvert menneskes hjerte og du kan høre Guds åndedrag i ethvert levende væsens åndedrag. At vi er favnet med alt det vi er og alt det vi bærer på. Favnet og elsket, som dem, vi er. Så frygt ikke! Grib dagen! Lev livet!

Borgfeld - Bremen

Den sidste dags vandring ind til Bremen blev så flot en afslutning på vandringen. Vi skulle kun gå 13 kilometer den dag, og

på vejen ind købte vi brød og vin og holdt nadver sammen, da vi nåede ind til Bremer Dom. Her stod vi i kreds udenfor domkirken og delte de tanker, vi hver især havde om hvad vi bragte hjem fra vandringen. Sagde hinanden TAK for følgeskab og støtte undervejs.

Herefter skiltes vore veje. Nogle tog toget. Grethe og Mogens blev en dag mere i Bremen, for de har påtaget sig at planlægge næste års vandring fra Bremen til Köln. Vandringen kommer til at ligge de første to uger i august.

Henrik og Vibeke og jeg gik på café hvor vi tilbragte nogle timer med en kæmpe brunch buffet og gik derefter over for at se

domkirken og den statue af Sct. Jakob, der står i haven.

Herefter tog vi toget mod Danmark, meget trætte og helt opfyldte af de mange indtryk og gode oplevelser, som dette års vandring mod Santiago bød på.

Tak til jer alle for en meget fin pilgrimsvandring mod Santiago denne sommer!

Fred Hasselbach, der er formand for den Nordtyske Santiagopilgrimsforening, havde gjort en kæmpe indsats for at hjælpe Mod-Santiago-gruppen med at finde vej og ikke mindst sovesteder på pilgrimsvejen fra grænsen til Bremen. Vi mødte ham og hans søde kone, Ute, mange gange undervejs og nød deres gode selskab og overvældende hjælpsomhed. Vores TAK kan slet ikke blive stor nok.

Kort og guider

Til turen fra Bov til Bremen har vi brugt:

4 Wander- u. Freizeitkarten 1:50.000 (inkl. Via Jutlandica Flensburg - Glückstadt).

På disse kort er pilgrimsvejene til Santiago indtegnet med en grøn farve. Vi fik dem opdelt i dagsmarcher og kopieret i A4-format.

Desuden:

Pilgern auf der Via Baltica, ein Pilgerführer für den deutschen Teil des Baltisch-Westfälischen Jacobsweges von Schweinemünde nach Münster. Bernhard Weber. Via Baltica Verlag.

Wege der Jakobspilger in Norddeutschland, "Soroptimistweg", von Itzehoe über Stade nach Bremen. Ingeborg Helms, Mai 2008. Mail: ing.helms@t-online.de

Turen - dag for dag

Dag	Destinationer	km
1	Bov > Oeversee	28
2	Oeversee > Schlesvig	28
3	Schlesvig > Rendsburg	24
4	Rendsburg > Jevenstedt	14
5	Jevenstedt > Hohenwestedt	24
6	Hohenwestedt > Itzehoe	17
7	Itzehoe > Glückstadt	30
8	Glückstadt > Hüll	15
9	Hüll > Stade	27
10	Stade > Harsefeld	23
11	Harsefeld > Zeven (30km)	15
12	Zeven > Ottersberg	26
13	Ottersberg > Borgfeld	22
14	Borgfeld > Bremen	10

Ingeborg Helms er næstformand for den nordtyske Santiagopilgrimsforening og er ansvarlig for afmærkningen af vejen syd for Elben. Hun mødte os da vi overnattede på ABC og ledte os videre ad den rette vej. Heidi gik sammen med os i hele to dage og sørgede for at vi kom godt frem til Stade, hvor hun bor. Hendes mand fragtede noget af vores bagage i sin bil i de to dage. En stor tak til Ingeborg og Heidi for deres hjælpsomhed og et dejligt samvær på vejen.

Billede: Ingeborg Helms og Heidi Korunig

Vejens digte

af Inger Jakobsen

SLANGEN

*Vi sætter i gang
Med små mellemrum
En lysende slange
Som bevæger sig fremad
Langsomt langsomt.
Den lysende slange
Er alle dem som vandrer på stien.
Hele tiden nye til at holde lyset i gang
Spredes ud over verden
Når målet er nået*

Luthersk pilgrim...?

Forfatteren til denne artikel er daglig leder af Pilegrimssenter Oslo og dr. theol. Pilgrimmen har opfordret ham til at skrive om, hvordan man som 'almindelig' protestantisk kristen med god samvittighed kan begive sig ud på noget så katolsk som en pilgrimsvandring. Henrik Friediger har oversat.

af Roger Jensen

At være pilgrim i dag

For de allerfleste pilgrimme som vandrer til Santiago de Compostela eller til et andet af de større pilgrimsmål i Europa, er spørgsmålet om konfessionel identitet eller tilhørsforhold af underordnet betydning. For mange, måske de fleste, spiller det ingen rolle. En skandinaver som vandrer, glæder sig som regel over at opleve det sydlandske Europa, finder det eksotisk og spændende at opleve sydlandsk natur og kultur på nært hold, og finder det fascinerende at se og komme ind i de store katedraler langs vejen. Den historiske tyngde disse katedraler udtrykker skaber eftertanke og bibringer respekt, den æstetiske dimension kan slå en besøgende pilgrim til jorden. Frakoblet hjemlig sædvane og konventioner gives der et rum, hvor man kan tænde lys og måske bede en stille bøn – hvad man ikke ville have gået ind i en kirke i det høje nord for at gøre, kan man gøre her. Mange fortæller, om hvordan møderne med kirkerne på pilgrimsvejen også blev en åndelig oplevelse, det var stærkt, måske fældede man en tåre.

De færreste vil knytte ord som udtrykker konfessionelt tilhørsforhold til sådanne oplevelser. Man er ikke "luthersk pilgrim", man er ganske enkelt "pilgrim".

Samtidig vil jeg påstå, at den sandhed, man ofte udtrykker i kulturturismen, også gælder her: jo mere man har med sig, når man kommer til stedet, jo mere har man med sig, når man forlader stedet. Altså, jo mere kundskab og forståelse, du har om det sted, du oplever, det være sig om sprog, kunst, arkitektur, om religion og kultur, des mere forstår du af det, du sanser, desto mere oplever du og jo rigere på oplevelser og erfaringer vender du hjem.

Caminoen – på vej til Santiago de Compostela

Der er nogle oplevelser de fleste Nordeuropæere vil undres over i mødet med kirkerne og katedralerne langs vejen, når man tager sig tid til at standse op og observere. Jeg vil nævne fire sådanne oplevelser som jeg havde, da jeg selv vandrede som pilgrim på Caminoen i 2010, et år som også var helligt år i Spanien:

- 1) De underlige statuer eller byster man finder på mange af alterne i kirkerne
- 2) Specielle skulpturer i kirkerne
- 3) Plakater og opslag på pilgrimskontorerne og i mange af kirkerne
- 4) Oplevelser ved at komme til pilgrimsmålet: katedralen i Santiago og Jakobs grav.

Disse fire eksempler illustrerer for mig netop den sandhed, jeg ovenfor anførte om kulturturismen: at forstå hvad man møder afhænger af kundskab. Samtidig skal disse fire eksempler hjælpe os til at fastholde det indledende spørgsmål om pilgrimsvandring og konfessionelt tilhørsforhold.

Statuerne eller bysterne

De mange statuer eller byster på altre og sidealtre er som regel relikviagemmer, hvor kropsdele af døde personer opbevares og æres. I enkelte katedraler står disse låst inde i egne nicher eller i egne kapeller, nogle steder med en glasvæg så besøgende kun kan observere relikvierne på afstand. Det som konstituerer helligstedet som helligsted i den romersk katolske kirke, er som bekendt netop relikvierne, som enten opbevares på, under, i eller ved kirkens altre – de opbevares gerne i særlige “relikviagemmer”, en slags skrin som afbilder den kropsdel som opbevares i skrinet.

De vigtigste relikvier var knyttet til Jesu krop, så som Jesu forhud, (Jesus var jo som jøde omskåret), Jesu blod, sved, kors, ligklæde, svededug, klædet, han var svøbt i som barn, tornekrone, Marias mælk, kjortel, bælte og så videre. I dag vil vi som nordeuropæere nemt komme til at trække på smilebåndet, men for middelalderens mennesker var dette virkelighed. At få lov til at komme og se disse ting, at være nær dem og berøres af deres mirakuløse kraft – noget større kunne man ikke tænke sig.

Med tiden kom man til at skelne mellem tre typer relikvier: Primærrelikvier var relikvier, som var fra den helliges krop, sekundærrelikvier var genstande, som klæder eller genstande den hellige havde brugt, og tertiærrelikvier var genstande, som havde været i berøring med den hellige.

De relikviagemmer, man ser i kirker og katedraler langs Caminoen, er imidlertid fra mindre kendte og gerne lokale helgener – de virkeligt værdifulde relikvier vises kun frem ved særlige lejligheder. – Men de fleste pilgrimme, som ser disse, aner ganske enkelt ikke, hvad de er eller udtrykker.

Foto: Relikviagemmer på sidealter i katedralen i Burgos. © Roger Jensen

Specielle skulpturer og billeder

Pilgrimsvandrere i dagens Spanien på vej mod Santiago kan også opleve eller i hvert fald se rester af noget af den mystiske aura og den type “skuespil” som engang fandt sted og som længe var levende i Sydeuropa. Selv havde jeg et ønske om at se Jesus-skulpturen med voksende hår, altså en statue af Jesus hvor håret voksede, i katedralen i Ourense på Via de la Plata. Jeg ville se, om der stadig er en kult knyttet til statuen den dag i dag. Jeg havde et interessant møde med en tilfældig familie i en anden af katedralerne langs Caminoen, en familie som gerne ville hjælpe en pilgrim, som ikke helt syntes at kende vejen. De fortalte om én særlig vigtig genstand, der kunne ses i deres egen katedral, og de viste mig den: *Jesus med det voksende hår*. Da jeg lidt forsigtigt spurgte om de troede på dette, svarede de, at det gjorde de skam. Nu bagefter tænker jeg, at de må have forvekslet deres egen Jesus-statue med den i Ourense, for det er den, som er den berømte Jesus med det voksende hår, som

var samlingssted for store skarer af pilgrimme i middelalderen, med løfter om tilgivelse og helbredelse. For de allerfleste af dagens pilgrimme er dette kun efterladenskaber fra en anden tid. De fleste lægger ikke engang mærke til denne statue som hænger lidt for sig selv i den mørke katedral.

Som teolog med reformationen som særlig forskningsfelt mindes jeg også en for os i Danmark-Norge klassisk historie om Karup, som var Danmarks vigtigste Maria-valfartssted i senmiddelalderen. Den berømte tekst som i nyere tid kom til at hedde *Peder Smed, et dansk rim fra reformationstiden*, fra omkring 1524, gør nar af og håner Maria-fromheden i Karup, et såkaldt "nådebillede". Fortællingen viser, hvordan protestantismen og den kritisk tanke nu bryder gennem, og teksten henviser eksplicit til Luther: I teksten hævdes det, at tårerne på Maria-statuen er (præste-)humbug, det er almindeligt vand! Maria græder faktisk ikke, det er humbug, nogen lader almindeligt vand løbe gennem hendes øjne. Tilsvarende opdagelser af religiøs/kirkelig svindel foregår også andre steder i Europa og skaber stor opstandelse og stedvise optøjer. Mekaniske dukker bliver afsløret som netop det, de er: *mekaniske*.

For nordeuropæere er troen på, at Gud skulle hjælpe, fordi man som pilgrim er kommet frem til og knæler eller beder til Gud overfor et billede, en figur, eller en levning fra en afdød hellig person eller en genstand som havde tilhørt den hellige eller som den hellige havde haft berøring med, et *relikvie*, en temmelig fremmed tanke. Kulden omkring "levende billeder" og relikvier er da også ganske forsigtigt eksponeret i den romersk-katolske kirke her i Skandinavien, men den lever fortsat stærkt i Sydeuropa.

Sidst, vi fik det at se, var da blodet blev tappet af den sidste pave i forventning om den kommende saligkåring på vej mod den endelige helgenstatus. Den afdøde paves blod er til brug i altre og kirker rundt omkring i verden.

Pave Benedict XVI ærer relikvien (en beholder med blod) af pave Johannes Paul II., 1. maj 2011. © L'Osservatore Romano Vatican-Pool via Getty Images.

Plakater/ opslag på pilgrimscentre og i kirker

Da jeg vandrede til Santiago i 2010 var det helligt år (Anno Santo), noget som for Santiagos vedkommende indtræder de år, hvor apostelen Jakobs dødsdag falder på en søndag. Jeg var allerede bekendt med, hvad den romersk-katolske kirke siger om de hellige år i Santiago. Nemlig at man, hvis man i disse år kommer som pilgrim til Santiago, beder for paven og skrifter inden en given tid, får "fuldkommen aflad", dvs. fritagelse

fra skærsilden. Afladet gælder ikke kun for overtrædelser, "timelige syndestrafte", man har begået tidligere i livet, men også for overtrædelser man kan komme til at begå senere i livet.

Jeg var allerede bekendt med denne lære om skærsilden, men jeg troede, at den nærmest var et udtryk for middelalderens pavekirke – samtidig med, at jeg jo vidste, at det fortsat er gældende lære. Jeg tog spørgsmålet op med nogle tyske pilgrimme, jeg mødte og ind imellem gik sammen med langs Caminoen. Flere af dem var troende katolikker, men de fleste tog læren om aflad og skærsilden ikke alvorligt og forholdt sig til ikke det.

Enkelte argumenterede imidlertid på principielt samme vis som Pascal i spørgsmålet om troen: det er bedre at tro end ikke at tro - og så risikere at man tog fejl. Det var med nogen undren, jeg observerede, hvordan kirkens lære på denne måde blev levende for mennesker, begrundet i frygten for at der måske er en skærsild som venter.

På pilgrimskontoret, hvor man får sit pilgrimsbevis, hænger der store plakater på alle væggene med tekst på mange sprog.

Her loves fuldkommen aflad, evig fritagelse fra skærsilden, enten for én selv eller for en afdød, man selv kan. Da jeg så dem, huskede jeg, at jeg jo havde set plakaten tidligere på min vandring i kirker og katedraler.

For den katolske kirke er læren om skær-
ilden og muligheden for at opnå aflad fra
den, stadig aktuell troslære.

At nå pilgrimsålet

Det at komme frem til katedralen og at gå til gudstjeneste blev for mig personligt en stærk oplevelse. Det, som gjorde indtryk på mig var salmerne, det var for mig kendte salmer, salmer som traf en eksistentiel nerve i mig, salmer jeg kan udtrykke min gudstro gennem – jeg forstod jo ikke de spanske ord, men melodierne var de samme som jeg var vokset op med i kirken her i Norge, jeg kunne nynne med. Nogle af mine tyske katolske medvandrere reagerede meget negativt, for dem var dette udtryk for hvad de anså som en type reformkatolicisme, de ikke kunne tåle: evangeliske salmer! Måske var det en økumenisk gudstjeneste vi tilfældigvis deltog i, jeg ved ikke. Katedralen var helt fuld og alle bænkerækker optaget. Selv havde jeg store smerter i det ene ben, og hvilede mig mod murstensvæggen og sank sagte ned mod gulvet i katedralen, mens jeg nynnede med og mærkede tårerne varme på kinden.

Da gudstjenesten var forbi, mødte jeg en gruppe skandinaver udenfor katedralen som diskuterede, hvad de nu skulle foretage sig. Skulle de, som de mange hundrede andre pilgrimme, som var kommet til katedralen, stille sig op i den timelange kø for at komme ind under alteret for at berøre Jakobs grav, Jakobs-relikviet, eller skulle de finde på noget andet. Alle var lidt usikre, nogen valgte

Foto: Plakat som lover fuldkommen aflad for den som vandrer til Santiago i hellig-år. © Roger Jensen

det ene, nogen det andet. Alle var enige om, at man trængte til at snakke mere om, hvad man skulle gøre nu. Man havde ikke den store følelse eller oplevelsen af at være “nået frem”, at man nu var fremme ved det endelige mål.

Det havde derimod en gruppe på tre unge damer, jeg havde mødt på herberget aftenen i forvejen, og som jeg nu mødte igen. Den ene var fra Polen, de to andre fra Sydamerika. De var kommet frem til målet: nu havde de berørt Jakobs kiste, nu var målet nået, nu var turen fordi og nu kunne de glade rejse hjem.

Luthersk pilgrim...?

Vi har ikke relikvier eller levende bilder eller figurer her i norden. Og vi har heller ikke forestillinger om skærsilden. For enkelte et savn og en mangel, for andre en definitiv lettelse. Hvad har så kirken her i norden, som kan give pilgrimsvandringen åndelig mening? Eller er den protestantiske kirke ganske enkelt så moderne og præget af kold videnskabelighed, at vi i mødet med pilgrimsfænomenet bliver tavse? Er den voksende pilgrimsinteresse her i norden at forstå som en protest mod og et opbrud fra en overintellektualiseret form for kristendom?

Det er her, og mod dette bagtæppe, spørgsmålet om “luthersk pilgrim” alligevel har relevans. – Ikke sådan at forstå, at man ikke fortsat kan være turist på Caminoen, uden kendskab til levende billeder, relikvier og skærsilden, for det kan man. At være turist på den måde vil nok fortsat kendetegne de fleste. Spørgsmålet er mere præcist: Repræsenterer den religiøse arv som vore folkekirker i Nordeuropa repræsenterer, en positiv ressource for mig som pilgrim til at forstå,

til at tyde, erfaringen som pilgrim – om det er på Caminoen, på Hærvejen eller på Olavsvejen til Nidaros?

Foto: Tre pilgrimme som endelig havde nået sit mål i Santiago. © Roger Jensen

Luthers historiske kritik af samtidens pilgrimspraksis

Det er ikke overraskende, hvis man standser op ved denne problemstilling: Var ikke Luther kategorisk kritiker af pilgrimsvæsenet?

Til det er svaret både et ja og et nej.

Luther kritiserede på den ene side pilgrimsvæsenet som et udtryk for gerningsretfærdighed. Han anførte et sjælesørgerisk argument til kritik af pilgrimsvæsenet: at den sjælebod, pilgrimmen tilbydes, er midlertidig, og at mennesket derfor fastholdes i usikkerhed og angst overfor Gud. Videre fremholdt han, at pilgrimsvæsenet undergraver den lokale kirke som helligsted, at helligstedet og de derværende vigtigere eller større relikvier bliver afguder, at pilgrimsvæsenet er udtryk for økonomisk grådighed, og er et område for et eklatant religiøst magtmisbrug. Ved siden af det sjælesørgeriske argument er det væsentligste argument i Luthers tekster mod pilgrimsvæsenet af etisk art. Den etiske udfordring var knyttet til spørgsmålet: hvad er en “god gerning”, er det at vandre

som pilgrim en god gerning, sådan som kirken lærte? Hvordan skelne rigtigt mellem store og små gode gerninger? Hvad er det i vore liv, vi særligt skal bruge vore kræfter og resurser på for at leve sandt og ret? Er det at begive sig på pilgrimsvandring en god gerning - eller er det tværtimod at flygte fra de gode gerninger – de opgaver som venter hjemme på gården, i omsorgen for familie, hus og hjem? Netop det, er det, Luther nu hævder. Det er altså mere end forståeligt, hvis man standser ved selve problemstillingen vi her rejser - pilgrimsvæsen og arven efter Luther synes umiddelbart vanskelig at lade sig forene.

Sagen har imidlertid også en anden side. Allerede i 1520 - samme år, som de vigtigste reformatoriske skrifter skrives - fremholder Luther, at der i og for sig ikke er noget galt med valfart i sig selv. Problemet er, at denne praksis som følge af kirkens lære "er faldet skævt ud." I 1522 kan Luther tilsvarende fremhæve forskellige bodshandlinger. Han nævner både det at spise fisk og det at fejre bestemte religiøse helligdage sammen med det at rejse på valfart, og siger, at alt dette er tilladt og uproblematisk, såfremt det sker frit, såfremt man gør det ud af en fri samvittighed. I 1529/32 ser vi eksplicit, hvordan Luther selv giver udtryk for, at han selv gerne ville have draget på valfart, besøgt helligstederne i Palæstina hvor Jesus havde levet, hvis det havde været muligt for ham. Samtidig påpeger han, at vi ikke er nødsaget til at drage på pilgrimsfærd, for de rette helligsteder har vi tilgang til gennem evangeliet i hjertets, tankens og åndens valfart.

I Luthers egne tekster møder vi altså såvel stærk kritik af pilgrimsfænomenet, sådan som kirken havde formet det, og sådan som det indgik i kirkens lære, som en anerken-

delse af værdien af oplevelser knyttet til helligsteder.

Luthers egne tekster åbner på den måde for en meningsfuld tilnærmelse til og omgang med pilgrimsfænomenet. I det følgende vil jeg kort antyde, hvordan man kan forsøge at tyde den moderne pilgrimserfaring i lyset af den lutherske arv, og jeg vil gøre det på klassisk vis: At tyde den moderne pilgrimserfaring i skabelsens og i evangeliets lys.

At tyde den moderne pilgrimserfaring i skabelsens lys

Pilgrimmen erfarer og erkender på den ene side, at naturen er mere end det, der omgiver mennesket, at naturen også er menneskets ophav. Derfor kan mennesket ikke tænkes uden naturen. Mennesket er også selv natur. På den anden side erfarer og erkender pilgrimmen, at mennesket er indfældet i kulturelle og historiske sammenhænge, som er langt større, dybere og længere end menneskets eget liv. Sammenhænge som griber ind i det enkelte menneskes liv.

Den selvforståelse, som har præget det moderne menneske, er en selvforståelse bestemt af erfaringen af stadig udvikling, fremskridt og herredømme over natur og kultur.

Herimod erkender pilgrimmen, at han uvægerlig er indfældet i både natur, kultur og historie på godt og ondt. Denne erkendelse af indfældethed og tilhørighed er selve udgangspunktet, som har gjort ham til og fastholder ham som pilgrim. Erfaringen er ikke kun en positiv bekræftelse, lige så meget er den erfaringen af brud og fremmedhed, men under alle omstændigheder en erfaring af at være indfældet i både natur, kultur og historie. Pilgrimsfænomenet står på denne måde «på universets side», for at

låne terminologi fra Knud Eiler Løgstrup. Mennesket søger denne erfaring, pilgrimserfaringen, igen og igen som bekræftelse af egen konstitution og identitet.

Det ligger nær at vove den tanke, at det er Guds skabernærver som ligger til grund for og kommer til udtryk i pilgrimserfaringen. At den tiltale, pilgrimmen erfarer i mødet med natur, kultur og historie, på en kompleks måde er Guds tiltale.

Fra et filosofisk perspektiv er det subjektets konstitution som her problematiseres. Modernitetens tanke om subjektets uafhængighed af objektet, modernitetens grundparadigme, erkendes som værende yderst problematisk. Mennesket søger i pilgrimserfaringen nye veje til at forstå sig selv - at mennesket netop ikke har sin oprindelse i sig selv, men lever udleveret og i afhængighed. En erkendelse af at subjektet konstitueres dialogisk og intersubjektivt, af sine relationer.

På denne måde bliver pilgrimserfaringen også en protest på eller reaktion mod det liv, man lever i hverdagen, enten som et liv, der er for snævert, for lidt åbent, eller modsat, som er for grænseløst og uden rammer, som sat på spidsen: er fremmedgjort i forhold til den livserfaring pilgrimmen gør med vandrestøvlerne på. Man længes efter at få pilgrimsstøvlerne på igen, efter "at bryde op for at komme hjem" som det ofte udtrykkes. Således åbner pilgrimserfaringen også for kritisk bevægelighed i forhold til rådende politisk og kulturel ideologi og autoritet, en villighed til opbrud og forandring – men et opbrud og en forandring, som samtidig fastholder en forankring i den natur, kultur og historie som pilgrimsvejen går igennem og sigter mod.

At tyde den moderne pilgrimserfaring i evangeliets lys

Dette kritiske moment gælder tilsvarende på det religiøse område. På den ene side en længsel efter personlig åndelig erfaring, en længsel, som mange ikke længere oplever imødekommes af de traditionelle ritualer kirken tilbyder, og som man heller ikke har en sagssvarende religiøs terminologi til at artikulere. Pilgrimmen søger ofte et fællesskab i vandringen, som overskrider sociale og kulturelle forskelligheder på det almene område. På Caminoen er man pilgrim og hverken snedker eller læge, og konfessionelle grænser og dogmatiske forskelligheder på det religiøse område, har ingen betydning. Man søger et fællesskab hvor fordomme brydes ned og man oplever at være på den samme vej, på vej mod det samme mål. – Et mål som både er noget konkret og geografisk lader sig lokalisere, og samtidig et mål som er noget højere og mere.

Afhængigheden af andre mennesker bliver en påtrængende oplevelse og erfaring for pilgrimmen gennem behovet for mad, drikke og overnatning. Taknemmeligheden for de enkleste ting, at skoene holder, at rygsækken ikke gnaver på ryggen, at smerterne i benene er til at leve med, solen som bryder frem mellem skyerne, at klæder og tøj tørrer efter regnen. Der åbnes for en mulig tydning af tilværelsen som rummer en kærlig sikring af mit liv. Rigidom defineres nyt og anderledes - frakoblet kulturens materialisme. Erfaringen af livet som en gave, bekræftelsen af, at livet er mere end den livsstil og den kultur samfundet er bærer af og eksponent for. Mere end mine ydelser og præstationer – jeg bæres og holdes oppe. Alle de udfordringer og problemer, hverdagen derhjemme rummer, bliver

sat i perspektiv, gives en dimensionering som giver håb og livslyst. Erfaringen af en livsform, som ikke kræver mere, end det mennesket faktisk har behov for, er befriende.

Pilgrimserfaringen åbner på en særlig måde op for en evangelisk tolkning af erfaringen af afhængighed og tilhørighed. Alle de faktorer og elementer som udgør de vigtige og afgørende referencepunkter og holdepunkter i hverdagen, bliver i pilgrimserfaringen små og uvæsentlige. Himlen som konkret åbner sig over pilgrimmen bliver så stor. Alle kirkerne langs vejen bærer hele tiden vidnesbyrd om evangeliet om Kristus. Kirkerne som hellige steder vidner om så uendelig meget mere end relikvier og levende billeder, de vidner også om de kirkelige handlinger: er hele tiden forskellige og skiftende materielle udtryk for det sted, hvor jeg blev døbt, konfirmeret, viet, hvor jeg skal stedes til hvile. Hellige steder i kraft af at nådesordet der blev sagt for mig, i kropslig form i sakramenterne og i det mundtlige tilsagnsord, hellige steder fordi nådesordet dér fortsat skal rækkes til mig. – Og i mødet med salmesangen kan jeg lade tårerne løbe ned ad mine kinder i taknemlighed over den nåde, jeg får eje i Kristus. Således vidner kirkerne langs vejen om evangeliets lys i mit liv.

På denne måde er en religiøs tydning af pilgrimserfaringen både mulig og nærliggende. En mulighed, men ikke en nødvendighed og derfor ikke invaderende. Pilgrimmen er indfældet i kultur og historie. Men dagens pilgrim er et senmoderne menneske. Hver pilgrim er på sin egen vandring om end i samme åndelige og geografiske landskab, indfældet i natur, kultur og historie.

Til slut

For de allerfleste pilgrimme, som i dag vandrer til Santiago er plakaterne, som lover fuldkommen aflad, uforståelige, man forstår hverken hvad ordene betyder eller det verdensbillede, de er udtryk for. Og selvom man gjorde det, ja så betyder det ikke noget for én. Dette er og bliver middelalder. Fra et luthersk perspektiv er denne glemsel et gode, samtidig med, at samme glemsel udtrykker et stærkt behov for en ny tolkning og en ny tydning af et fænomen, som igen samler mennesker på de samme gamle veje som dengang, mod de samme gamle hellige mål. Netop den arv vore folkekirker repræsenterer, arven fra Luther og reformationen, er her en uvurderlig ressource.

I moderne pilgrimsdiskurs diskuterer man gerne, om man enten skal have fokus på vejen, en holdning man gerne tilskriver den moderne pilgrim, som vandrer ugevis på sin vej mod målet, eller om man skal have eksklusivt fokus på målet, en holdning vi som oftest ser i den traditionelle pilgrimsfromhed fra middelalderen med fokus på relikvierne og helligstedet.

Fra et luthersk perspektiv holdes vej og mål sammen. I troen på evangeliet holdes erfaringen af vejen og målet sammen, rummer en erfaring af den Gud, som holder tilværelsen oppe og samtidig kommer mig i møde til frelse og stadig nyt liv.

**Deadline for artikler
til næste nummer af
PILGRIMMEN
er 1. december**

Mindekors ved Caminostien for Arne Skov Schmidt

Artiklen fortæller om en ganske særlig caminovandring. Forfatteren er enke efter Arne Skov Schmidt, der pludselig faldt død om på caminoen sidste år. Hun vandrede en mindecamino sammen med et par nære familiemedlemmer, dels for at bearbejde sorgen, dels for at opsætte et mindekors for Arne, dér hvor han forlod denne verden. Pilgrimen bragte en nekrolog over Arne i nr. 21, september 2011

af Pia Valbak Schmidt

Beslutningen om at vandre endnu en Camino havde jeg på et meget tidligt tidspunkt efter Arnes død afklaret inde i mig selv.

Jeg følte også jeg skulle gå den Caminovandring færdig som Arne og jeg startede ud på 12. maj 2011.

Min søster og bror med ægtefæller og jeg startede vores helt specielle vandring på årsdagen, den 12. maj 2012 fra St. Jean Pied de Port. I vores egen interne terminologi blev vi til "Team Arne".

Den 16. maj skulle vi være på "Arnes Sted", og sætte det smukke mindekors, vi medbragte, ved stien, hvor Arne døde den 16. maj 2011.

Vores færd lykkedes

Før Cirauqui lykkedes det os på en byggeplads at få cement og grus af to meget hjælpsomme bygningsarbejdere, der ville sikre sig, at vi nu også vidste, hvordan vi skulle blande med vand og småsten så vi kunne få et godt fundament for vores monument.

Da vi kom til målet var et trækors med indbrændt inskription placeret på stedet, og der var yderligere forskellige blomster og et lille kors lavet af grene og med bånd. Det var rørende at opleve de tanker der lå bag disse fine hilsener. Der var flere små sten med skrevne hilsener.

Korset står nu smukt ved stien, og en ny muslingeskal blev hængt på det gamle oliventræ.

En ung pilgrim, der gik forbi, efter vi havde sat korset op, vendte tilbage og hængte en rosenkrans om korset. En smuk gestus.

Det var en smuk og bevægende stund, som det var svært at løsrive sig fra. Og da den smukkeste store kongeørn cirklede over os, da vi var ved at gå, følte vi os i pagt med det helt unikke, - og vi fortsatte mod Lorca.

Min bror med ægtefælle havde ikke mere tid og rejste hjem, og vi andre tre fortsatte videre til Santiago, Finisterre og Muxia. 950 oplevelsesrige kilometer. Til fods og med vores rygsække på.

Inden vi rejste hjem den 30. juni, nåede vi tilbage og lagde skaller, som vi havde samlet op ved stranden i Finisterre, ved mindekorset. Vi følte, vi havde fået en cirkel til at nå sammen.

Camino Portugués – fra Porto til Santiago

Forsynet med den tyske guide: Caminho Portugues fra serien Outdoor Handbuch fra Conrad Stein Verlag, begiver forfatteren til denne artikel sig ud på den portugisiske vej i et – forgæves – forsøg på at slippe for det danske forårsvejr. Her er tips at hente for dig, der selv skal af sted.

af Bent Fredsby

Efter den danske vinter var overstået, og da foråret lod vente på sig, var det nærliggende at gå det i møde med en tur til Portugal og gå på denne Camino fra Porto til Santiago. Tv's vejrkort meldte om sol og 20 grader, da flybilletten blev bestilt, men vejret på turen var som herhjemme lidt sol, lidt regn og 12-15 grader.

Men så alligevel, foråret havde været forbi, træer og buske endnu i de spæde grønne farver, vildtvoksende kalaer med hvide tragtformede blomster stod i store klynger i skovbunden, og haverne var prydet med blomster i fuldt flor.

Ud af Porto

At begynde vandringen fra katedralen i Porto var helt naturligt, men måske skulle jeg have læst turbogen lidt grundigere, for det var ikke den bedste start. Porto er en spændende by, men at vandre 15 km i bymæssig bebyggelse og på smalle fortove eller slet ingen er ikke spændende, og trafikken var heftig. Turbogen havde foreslået at tage Metroen til endestationen og starte derfra. Det forslag kan jeg varmt anbefale at følge. Første overnatning blev på hotel, og stadig kunne jeg fornemme storbyen bag mig. Caminoen på andendagen fulgte stadig hovedsagelig asfalterede eller brolagte veje

med biltrafik, som efterhånden tyndede ud, og først ved ankomsten til herberget i Rates var det ved at ligne det terræn og de landlige omgivelser, jeg havde forventet. Herberget var helt på linje med, hvad man oplever i Spanien.

Indtil nu havde der kun været få sporadiske møder med andre pilgrimme, måske fordi jeg kun havde vandret en halv etape den første dag.

Næste dags etape gik igennem Barcelinhos/Barcelos, det var torsdag, og der var et kæmpe marked, som jeg sneg mig forbi. Men ikke alle pilgrimme har samme aversion mod den slags. Det blev mit held, for på vej ud af byen mødte jeg tre pilgrimme som havde tilbragt timer på markedet (det var naturligvis "piger") dem slog jeg følge med på resten af turen.

Portela de Tamel har et helt nyt op tip top moderne herberg, og en kilometer tilbage af Caminoen en restaurant med udsøgt mad til meget rimelige priser. Landsbyen ligger højt og næste dags vandring gik igennem skovpartier over små bjerge og gennem dale med marker og hyggelige småbyer. Dagens endemål var den forholdsvis store by Ponte de Lima.

Denne by er et tydeligt turistmål, ligger ved den store flod, der mærkelig nok hedder Lima. Romerne har været her for snart 2000 år siden, og der er stadig mange spor efter dem, og det har man også forstået at udnytte. Stedet er lidt for turistpræget efter min smag og priserne især.

Katedralen i Lima

Herberget snyder ved sit ydre præg, en stor dør der var ved at falde af hængslerne, men indenfor var alt fint og i orden. Soverummet var specielt. Her var ingen køjesenge, kun enkeltstående brikse, en lidt mærkelig fornemmelse efter hidtil at have sovet i huleagtige underkøjer.

Sovesal i Ponte de Lima

Kraftigt regn hele natten, så næste dags tur startede med at balancere på vejkanterne for at undgå kæmpemæssige søer, der fyldte hele stien, medens vi endnu gik langs markerne i floddalen. Men terrænet begyndte at stige, og

Herberget i Portela de Tamel

der kom udsigt til flotte bjergsider, hvor den gule gyvel var ved at lyse op. Men så kom stigningen op til bjergtoppen Portela Grande, dette var turens mest krævende strækning med store stigninger på et underlag af store sten, og så en lige så stejl nedstigning til Rubiães med endnu et fint nyt herberge.

Dette var den sidste overnatning i Portugal. Foran lå den sidste strækning frem mod grænsebyerne Valanca og Tui på den spanske side af grænsefloden Minho, hvor jeg overnattede på et udmærket privat herberge. Der er også et almindeligt herberge i byen, som jeg ikke fandt, og som efter sigende også er helt i orden. Byen er stor og har indkøbs- og spisemuligheder.

Galicien

Første 6-7 km af den første vandredag i Spanien var gennem skov og anden smuk natur, men så kom et stort industriområde omkring byen O Porriño, det er bestemt ikke smukt og meget langstrakt, men efter byen blev det igen landligt og idyllisk. Overnatning i et lille herberge i "byen" Mos; der er ingen

by, kun fem huse og et stort og helt moderne kulturhus, som en hvilken som helst mindre dansk provinsby ville misunde dem. Herberget var ok uden at være prangende, der var ingen spisemuligheder i byen, så fællesmenuen stod på pasta tilberedt af Francesco, en italiensk medpilgrim.

Næste overnatning var i byen Pontevedra, men på strækningen skal man forcere to "bjerger", som godt kan få pulsen op. Herberget er samtidigt hovedsædet for sammen slutningen "Amigos del Camino Portugués a Santiago". Her var fine faciliteter og alt var i orden, undtagen den installerede tørretumbler, hvilket er ret uheldigt når man lige har bekostet en maskinvask af alt klunset.

Mange spisemuligheder i byen.

Med rent men vådt tøj og i dagsregn stred jeg mig frem til et herberg nær den lille by Briallos. Herberget var meget svært at finde, idet der var et afgørende afvisningsskilt, der var blevet vandaliseret, så vi var kun tre, som det var lykkedes for. Herberget var helt moderne, men desværre var det hundekoldt og uden varmt vand. Ved hjælp af en elektrisk hårtørrer og stor tålmodighed lykkedes det at få tørret de mest nødvendige beklædningsgenstande. Der er langt til købmanden og ingen spisemuligheder, men

et pænt lille køkken. Det havde sikkert været bedre at have fortsat de fem km til byen Caldas de Reis.

Herbergerne i både Padron og Teo er meget fine, dog er Teo uden nærliggende indkøbs- og spisemuligheder, men der ligger en fin restaurant prismæssigt langt over pilgrimstandarden, ca. 1,5 km længere fremme ad Caminoen.

Adgangsvejen til selve Santiago føltes utrolig snørklet og bøvlet, det føltes som om man gik i alle retninger, op og ned og rundt og rundt, men måske er man bare utålmodig, når man er så tæt ved målet.

Konklusion: Den Portugisiske Camino er absolut værd at vandre, den er smuk og terrænmæssig overkommelig. Herbergerne overalt er fuld på højde med, hvad der tilbydes på de spanske Caminoer. Vejret midt i april var som en lunefuld forårsdag i Danmark. Fremmedsprog er ikke portugisernes spidskompetence, men de er hjertelige og hjælpsomme. Turen kan anbefales, men tag Metroen det første stykke.

Turbogen er tysk : Outdoor Handbuch fra Conrad Stein Verlag, Titel: "Caminho Portugues"

Amigos: Velkommen til Santiago

Den engelske pilgrimsforening, The Confraternity of St. James, har et medlem, der bor i Santiago og arbejder som frivillig på pilgrims-kontoret. Hans navn er John Rafferty, men alle kalder ham Johnnie Walker. Han har med hjælp fra sin forening samt den irske The Irish Society of Friends of St. James etableret en velkomsts-service, der i indeværende sæson kører som et forsøg. De ideer, han med dette forsøgsprojekt har gjort til virkelighed, falder godt i tråd med tanker, vi i vor forening også har haft. Nemlig, hvad skal der ske, når pilgrimmene er kommet til Santiago og efter ugers vandring pludselig ikke mere har den vante rutine at se frem til. For nogle er det blot at holde et par dejlige dage i Santiago før de er klar til at rejse hjem – for andre kan det være noget af en omvæltning. Kan man på nogen måde yde støtte i de første hektiske dage efter ankomsten. Det er det, projektet forsøger med tilstedeværelsen af Amigos. Det kunne være, at også nogle af vore medlemmer ville overveje at blive Amigo.

De foreløbige erfaringer tyder på, at projektet i en eller anden – måske udvidet form – vil fortsætte i de kommende år. Der er allerede etableret bagageboks, cykelparkering og et nyt 110-sengs herberg.

Vi har bedt John fortælle lidt om de erfaringer, der er gjort indtil nu. Han har sendt følgende beretning, som er skrevet efter forsøgsperiodens første seks uger. Teksten er oversat af Niels Henrik Lieberkind.

af Johnnie Walker

I mange år har der været en opfattelse af, at der kunne gøres mere for at byde pilgrimme velkommen til Santiago og yde dem støtte med råd og oplysninger.

The Confraternity of St. James i United Kingdom og The Irish Society of Friends of St. James har ydet støtte og hjulpet med at udvikle ideen om, at frivillige hjælpere blandt pilgrimmene kunne komme til Santiago for at bo og arbejde med at yde en sådan service.

Vi fik næsten 60 ansøgninger, som blev vurderet ud fra forskellige kriterier, bl.a. ansøgerenes sprogkunderskaber og den tid de ville stille til rådighed. Vi fik rekrutteret 26 tidligere pilgrimme, som skulle være de første Amigos. I hvert team med to Amigos har vi forsøgt at sætte dem, som er gode til engelsk og spansk og ofte andre sprog – sammen med dem, som kun har et basiskendskab til spansk. Det har vist sig at have virket rigtig godt.

Pilgrimskontorets ledelse var meget glad for forslaget, så vi besluttede at forsøge med et seks måneders pilotprojekt. Det skulle være fra maj til oktober i år, og efterfølgende ville vi vurdere, om det var noget, man skulle fortsætte med. Vi valgte at kalde projektet "Amigos' velkomstsERVICE", og vi anslog, at der ville være behov for to frivillige ad gangen i perioder på to uger. Betegnelsen "Amigo" – ven – definerer fint rollen. Nemlig at agere som ven og yde støtte til nyankomne pilgrimme.

Vi begyndte den nye velkomstsERVICE i starten af maj, da Larry og Sean – vore første Amigos, som ses på fotoet ovenfor – ankom og indrettede sig i lejligheden, som skulle være deres hjemsted de næste to uger. Larry er pensioneret rektor fra Irland, og Sean er computerspecialist fra England. De er begge erfarne pilgrimme og med deres kendskab til pilgrimmes behov samt deres forståelse, deres indlevelsesevne og muligheden for at tale med pilgrimmene på deres eget sprog, gjorde dem ideelle som de første Amigos.

Den første dag blev de vist rundt i huset, og på pilgrimskontoret blev de introduceret for kontorets medarbejdere. De fik vist, hvordan arbejdet foregik, og hvordan man indhenter de nødvendige data samt hvordan man optræder over for pilgrimmene.

Derefter havde vi et møde, hvor de nye Amigos blev briefet af Mari, som leder morgenholdet. Vi gennemgik de mest almindeligt stillede spørgsmål, og vi gennemgik bykortet, så de blev bekendt med de vigtigste steder, som pilgrimme spørger efter. Vor kutyme er at give hånd og byde hver enkelt pilgrim velkommen med et ”Tillykke”. Mange er glade for den praktiske hjælp, vi kan tilbyde. Vi har altid bykort, som interesserede kan få.

Gennem de seks uger, der er gået indtil nu, har vi haft seks Amigos: Patro og Lariane, William og Mario samt Julie og Nicole. I den periode er antallet af ankomne pilgrimme øget, og for tiden kommer der ca. 1000 pilgrimme til kontoret om dagen. Kontoret er åbent fra 09:00 til 21:00, og vi forsøger at være tilstede det meste af tiden. Vi har allerede lært, at der i de kommende år bør være flere Amigos, for at vi skal kunne yde tilstrækkelig service.

Af og til er der rigtig mange ankommende. Forleden gik køen langt op ad gaden (*se billede*), da 1400 pilgrimme ankom på én dag. Men i modsætning til tidligere, hvor pilgrimmene kunne vente i timevis, gjorde hjælpen fra Amigos, at ingen i år har ventet længere end 45 minutter.

Amigos-projektet har haft en fin start. I år har stemningen på trappen og oppe på pilgrimskontoret været meget bedre – med en masse spøg og latter, hvilket vi tiltror vores tilstedeværelse med hjælp, velkomsthilsen og et ‘tillykke’. Der har også været tilfælde, hvor pilgrimme har haft behov for praktisk hjælp, som f.eks. hvordan man ændrer en flybooking, får udskrevet et boardingpas – eller tip om, hvor man kan købe et SIM-kort, eller hvordan man kommer i kontakt med en anden pilgrim. Der har endog været pilgrimme, som fældede en tåre, bare fordi de fik et venligt ord da de modtog deres Compostela.

Da 83-årige Cynthia ankom (>>>), efter at have gået fra Sarria blev hun hilst velkommen med masser af lykønskninger. En anden pilgrim, som var startet i St. Jean Pied de Port og var kommet til Burgos, havde fået psykiske problemer, som hindrede ham i at fortsætte. Han var dybt skuffet

over ikke at kunne få et Compostela, men Amigos hjalp ham med at få pilgrimskontoret til at give ham et brev, hvori de gav udtryk for deres medfølelse og sympati og med en stor velkomst, fordi han var kommet til Santiago. Han blev hjulpet med at få ændret sine planer og med at få kontakt til sit forsikringsselskab.

”Pilgrimme hjælper pilgrimme”

Personalet på pilgrimskontoret har givet projektet deres fulde støtte. De oplever effekten af, at pilgrimme hjælper pilgrimme, når de overhører samtalerne på trappen om alle de ting, som optager pilgrimmene. Det kan være om vabler, vejret, eller hvad der er bedst – en poncho eller en regnjakke. Og Don Jenaro, chefen for pilgrimskontoret er meget glad for projektet. Han har udtalt:

”på vejen hilser pilgrimmene hverandre med et ’buen camino!’ Når de nu ankommer i Santiago, hilses de af medpilgrimme med ”velkommen og tillykke”.

I de første seks uger, som projektet har kørt, er der ankommet ca. 60.000 pilgrimme, og ca. 40.000 af dem er blevet budt velkommen af de frivillige Amigos. Det kan være anstrengende i timevis at stå og smile til den ene efter den anden og svare på spørgsmål – ofte på fremmede sprog – og at give hånd til så mange. Men belønningen ved at gøre det er stor! Når pilgrimmen ankommer efter at have gået så mange kilometer, har de behov for at blive lykønsket. De har behov for støtte og at blive værdsat for deres indsats. Det er det, Amigos gør.

Slutteligt lidt om hvad det koster, og hvordan det er organiseret

Man kan udtrykke det sådan: Billigt – men med stor virkning!

Amigos betaler selv deres rejse og deres daglige fornødenheder. De får stillet en lejlighed i byens centrum til rådighed, og de modtager ved ankomsten en kasse med dagligvarer

I dette års prøveperiode har Confraternity of St. James i UK og The Irish Society of Friends of St. James opfordret deres medlemmer og andre som Amigos. Næste år vil vi invitere andre landes interesserede til at deltage.

www.johnniewalker-santiago.blogspot.com

PS: Foreningen vil følge op med en orientering om hele forløbet, når prøveperioden er over.

Et herberg - set med en hospitaleros øjne

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme har haft et samarbejde med to herberger på Den franske Rute om at sende hospitaleroer afsted - indenfor bestemte rammer, som er aftalt mellem foreningen og herbergerne, så man formelt véd, hvad der skal ydes fra begge sider. Denne artikel handler om, hvordan det opleves at være hospitalero i Aitzenea i Triacastela. Oprindeligt havde skribenten planlagt at være hospitalero i det andet samarbejdsherberg, San Javier i Astorga, men han flyttede fokus, da der viste sig usikkerhed om forholdene i Astorga efter Chus, vores direkte kontakt, ikke længere er tilknyttet San Javier.

af Erik Staffeldt

Herbergerne langs pilgrimsruterne har en række fælles, grundlæggende træk - og dog er de så forskellige. Atmosfæren, charmen, indretning, service, renlighed, sengene og tæpperne, prisen.

Og kan man vaske tøj og lave mad?

Mange pilgrimme vil gerne befinde sig godt under selve vandringen men bestemt også når man kommer frem og skal bo på herberg.

Herbergerne er jo med til at give pilgrimsvandringen indhold. Et rart og roligt sted giver vel en god afslapning, så man er bedre rustet til den videre færd.

Pilgrimme kan opleve 30-40 forskellige herberger, måske flere, på en vandring, og de lægger jo mærke til forskellighederne. Og hæfter sig ved dem. Husker dem længe, taler med andre om dem. Med mindre de (visse herberger) "drukner" i mængden.

Ud over at varetage de fysiske rammer bidrager hospitaleroerne til at gøre en overnatning og et herberg til en rar oplevelse.

Hospitaleroerne har jo deres instrukser eller retningslinjer at arbejde efter, og de kan være lige så forskellige som herbergernes fysiske udtryk er det. Hvor højt skal man sætte barren for service? Det kan diskuteres, men der er jo visse helt basale opgaver som indskrivning af pilgrimme, stempel i pilgrimspasset, anvisning af seng og bade-faciliteter, rengøring. Der ud over kommer "krydderierne".

Kan man f.eks. få massage, et godt fodbad, er der et plaster til et sår, lidt jod og andre småfor nødenheder, hvis man ikke selv har eller kan låne fra andre pilgrimme? Og så en masse dejlig snak med mange forskellige og interessante pilgrimme, der alle jo har en historie med sig.

Næste step er, hvad man lidt groft kunne kalde "turistarbejderfunktionen". En del pilgrimmene forventer, at hospitaleroen kan fortælle, hvor banken, supermarkedet, "den bedste restaurant", kirken og lægeklinikken ligger og hvornår der er åbent.

Mens vi er ved "den bedste restaurant" - et

meget relevant spørgsmål, når man kun er i byen en enkelt nat - så kan det være en overvejelse værd at sige noget om det - eller ej - som hospitalero. Jeg var i hvert fald lidt tilbageholdende. For jeg vil ikke risikere, at de andre restauratører (som således ikke er "de bedste") bliver kedede af, at vi på herberget lempes "vores" pilgrimme et bestemt sted hen. Og smag og behag er som bekendt forskellig. Vil man have de tre retter eller et mere beskedent måltid med mindre portioner? Vil man spise et stille sted - eller skal der være mere "liv". Vil du spise "på spansk", eller mere "internationalt"?

Denne artikels formål er at beskrive livet som hospitalero, og mit udgangspunkt er fire uger med sådan et job i herberget Aitzenea i Triacastela (godt 800 indb.) på den franske rute i maj-juni 2012. De daglige rutiner går ud på at feje, tømme affaldsbeholdere, samle tæpper og brugte papirlagner sammen og pudse spejle fra kl. 8, når pilgrimmene har forladt herberget.

Alt efter hvor mange pilgrimme, der har været, tager morgenrutinen en-to timer. Lucita, herbergets leder og medejer, kommer efter kl. 9 og har nogle administrative opgaver med fax og telefonsamtaler, og hun tager sig af gulvvask og rengøring af sanitet.

Tæpper, som har været udlånt til pilgrimene, bliver omhyggeligt eftersat, vendt og drejet for at konstatere evt. liv (væggelus/bedbugs), som er frygtet de fleste steder.

I hvert fald på dette sted bliver deres mulige tilstedeværelse taget meget alvorligt. Tæpperne låses ind i et skab med et insektmiddel, der holder utøj på afstand, samme middel/tabletter ligger under madrasserne, som kigges efter også under neden for ubudne gæster.

Jævnligt bliver madrasserne (vinylovertræk) vasket med en salmiakopløsning, og tæpperne sendes til rensning, ligesom Lucitas mand kan dukke op en lørdag formiddag med en gasbrænder og give stenvæggene (vi er i et 200 år gammelt hus) en varmebe-

handling (sengene rykkes ud). I de fire uger så jeg tre væggelus og en pilgrim, der var angrebet.

Vi må tænke på, at luseæggene bæres med af pilgrimme og er tre uger om at blive klækket. Problemet med væggelus har været alvorligt for hele caminoens liv og omsætning - men man skal heller ikke "male fanden på væggen".

Myndighederne tager sagen alvorligt og inspicerer herbergerne, som bliver lukket indtil de er rensat, hvis angrebene er tilstrækkelig markante. Det kan være alvorligt nok for ejerne. Uden at negligere problemet, skal man jo finde en passende balance i bekæmpelsen af denne svøbe, som er et fælles ansvar langs caminoerne.

Resten af formiddagen kan gå med at skabe orden og tørre af hist og her. Og der skal gøres indkøb. Da dette herberg er åbent fra kl. 8 til 23, skal der også være bemanding på disse timer, så vi må holde (spise/kaffe) pauser og tage en lur på skift, ligesom vi skiftedes til at låse kl 23. Man kan komme ud for, at der dukker nye pilgrimme op allerede kl 9, evt. med taxa, fordi de er (små) syge og trænger til en hviledag.

Når vi sammen har gennemgået tæpperne, opfordrer Lucita hospitaleroen til at gå på café og få sin formiddagskaffe. Det sker også om eftermiddagen. Hun er i det hele taget meget god til at "læse" andres behov, hun opfordrer og giver plads til, at man kan gå en tur. Man kommer hurtigt "på hat" med en del mennesker i sådan en mindre by, og det er ganske hyggeligt.

Området udenfor trænger også tit til at blive fejlet. De høje træer på legepladsen drysser, i hvert fald i foråret.

Omkring middagstid dukker de første vandrende pilgrimme op og det fortsætter, somme tider i ryk, resten af eftermiddagen.

Foruden indskrivningen, bl.a. af hensyn til myndighederne, stempel i pilgrimspassene, opkrævning af opholdsgebyret på pt. € 8, anvisning af seng og fremvisning af faciliteterne (bad, toilet, vaske- og tørreplads, internet, evt. drikkevarer- og telefonautomater), dukker der spørgsmål op om supermarked (der er to), apotek/farmacia, restauranter, kirken, lægeklinik, internet med printer, bank med pengeautomat, posthus (nogle pilgrimme opdager, de har for meget med og vil sende noget hjem).

En dag var der en dame, som på bredt amerikansk indledte: "I need a box" - jeg mangler en æske. Sådan én har man ikke lige på herberget. Så hen til købmanden, som ikke var leveringsdygtig, derpå til cafeen, hvor den flinke mand tømte en vinemballage til ære for vores nødstedte amerikaner, finde tape frem og ledsagelse til posthuset.

Den dag var vi to hospitaleroer, ellers havde man ikke kunnet tage en timestid ud af arbejdsprogrammet til denne særlige service. Vi havde nemlig en overlapning på tre dage, idet min forgænger, Leon Lindevang, så kunne sætte mig ind i forholdene. Et rigtig godt arrangement.

De kommunale myndigheder eller turistorganisationen har endnu ikke udarbejdet et bykort og Google Maps er unøjagtigt. Jeg prøvede at lave et i hånden.

I pauserne kan man jo gå udenfor og sætte sig i det gode vejr og læse, tale med pilgrimme, hilse på forbigående og -kørende, herunder pilgrimme, der vil høre, hvilken vej, de kan komme videre til Sarria (der er to muligheder).

Ved 13-tiden er det tid til lidt indkøb og frokost. Aftalen mellem Foreningen Danske Santiagopilgrimme og Aitzenea siger godt nok, at man kan spise på restaurant både til frokost og aften, men det er nemmere og knap så fedende selv at lave sig en salat.

¡Buen provecho, lyder der høfligt fra omgivelserne, eller: guten appetit, bon appetit, osv. Mens jeg er ved denne aftale mellem herberget og foreningen: man får jo også en seng i eget aflåseligt værelse og eget toilet. Rejsen ned og hjem betaler man selv.

Jobbet kan kombineres med caminovanndring, som jeg gjorde, alternativt med tog fra Madrid til Sarria (20 km), hvorfra/til der er bus en gang i døgnet.

Eftermiddagene går med at indlogere flere pilgrimme og hjælpe de ankomne til rette, samt svare telefonopkald med reservationer.

Nogle vil forberede og reservere baggage/rygsæktransport i "taxi" og have hospitaleroen til at reservere en seng på næste stop, men hér når vi vist en grænse for servicen. Jeg slog det somme tider hen og sagde at mit spanske ikke var godt nok til den slags - eller også kan man grine lidt af det og sige OK, så får du ikke noget godnatkys af hospitaleroen i aften. Vælg selv!

Til gengæld kan man gøre nytte ved evt. at hjælpe med tilpasning af "seletøjet" på rygsækken ved afgang om morgenen, som man f.eks. gør i det store herberg i Astorga.

Som hospitalero kan man komme på flere forslag til "forbedringer" eller "tiltag", og man kan nævne dem overfor Lucita, som tit tager dem til sig og somme tider har et andet syn på en sag. Jeg synes, man skal være parat til at acceptere den måde, ledelsen ønsker at drive alberget på. Vi kan have mange "gode" grunde til at komme med "gode forslag" men må jo også se i øjnene, at en hospitalero eller Foreningen af Danske Santiagopilgrimme jo ikke - som udgangspunkt - har indflydelse på driften.

Vi har jo at gøre med to kulturer, og det er jo i sig selv fint nok, den nordisk angelsaksiske (for så vidt den eksisterer) og den mere "middelhavsagtige". Og det må man respektere.

Apropos forskellige “kulturer”, så kan større grupper fra samme land virke nok så markante som de mindre og enkeltpersoner. Også hér træder Lucita frem med en myndighed, der holder en god stil på herberget.

Skal man have været på Camino for at være hospitalero?

Ikke i denne sammenhæng, men visse herberger antager kun hospitaleroer med et kursus i rygsækken, herunder en pilgrimsvandring.

Det er imidlertid en stor fordel. Så kender man jo vilkårene for pilgrimmene, deres udfordringer, tanker (delvis), ro, fordybelse, tvivl, pine med fødder, ben og knæ. Og har dermed en vis forståelse og kan støtte, når de kommer frem udmattede og måske fortvivlede over strabadser og smerte, hvad enten de er af fysisk art eller mere følelsesmæssige. Måske er kæresten eller ens gode pilgrimsven blevet væk, eller du føler dig helt alene i Verden, trods omgivet af mange gode mennesker. Hvem véd?

Og så noget om sprog: Lucita taler - groft sagt - alle sprog omkring Middelhavet - og jeg tog mig af dem “nord for rugbrødsgrænsen” med større eller mindre held. Meget groft sagt. Så vi supplerede hinanden godt.

Når pilgrimmene kommer fra det meste af Verden, bl.a. inspireret af lokale tv-serier eller nye bøger om camino-vandring og pilgrimsfærd, er det en fordel at kunne gøre sig forståelig. En del pilgrimme er tilsyneladende også tilfredse med at blive mødt på et sprog, de nogenlunde forstår. Som hospitalero får man således praktiseret sine sprogkundskaber og måske få lagt nogle til. At være hospitalero er på en måde en personlig donation til caminoen; man giver noget tilbage af den rigdom og glæde, man fik på vandringen, ved at være med til at holde et herberg i gang og gøre lidt for andre pilgrimme. I al ydmyghed.

Glæden ved at se en træt og udaset pilgrims ansigt lyse op, når man kan love vedkommende en seng og et bad, det er noget af det værdifulde, ja livsbekræftende, ved arbejdet.

Den Danske Klosterrute

– vejen fortsættes over Sjælland i to nye bind.

boganmeldelse af Henrik Friediger

Med imponerende hastighed udsender Jens Kristian Krarup igen to nye bind i serien om den danske klosterrute. I Pilgrimmen nr. 20 fortalte vi om de to første bind om klosterrutens zigzaggede vej over Sjælland fra Helsingør til Roskilde. Nu fortsættes og fuldendes de sjællandske klostervandringer fra Roskilde til Slagelse og videre fra Slagelse til Vordingborg.

Bøgerne er i det kendte format og er alle opbygget på samme måde, så de kan anvendes som både egentlige vandreguider og til mere almindelige, turistede formål.

Ideen bag klosterruten beskriver Jens Kristian Karup på denne måde: ”Klosterruten bygger på den hovedtanke, at den indre rejse ikke skal foregå i et tomrum eller skabes af egen indre bevidsthed. Den indre rejse forudsætter en ydre rejse med et tydeligt indhold. På den ydre rejse ad klosterruten møder man den kristne kirkes åndelige og kulturelle arv.”

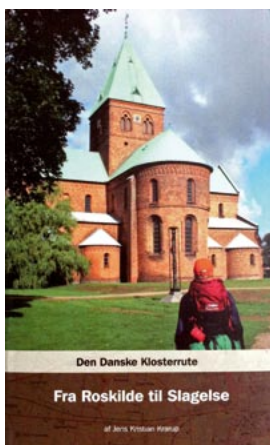
Her får vi altså et tilbud om at bevæge os fra helligsted til helligsted gennem det danske landskab. Ikke for at finde os selv gennem introspektion og navlepilleri. Men gennem mødet med de kirker og klostre, der står som vidner om mere end 1000 års dansk kristentro. Når man bevæger sig ud på klosterruten, får man inspiration til at se sig selv og sit liv i et større og længere perspektiv.

På den måde bliver Den Danske Klosterrute et konkret og inspirerende modspil til den del af pilgrimsbevægelsen, der overvejende ser vejen som målet og har fokus på den vandrendes egne spirituelle oplevelser og selvudvikling. Der er en spændende verden udenfor. Kloster-ruten er et bevis herpå. Der er rigeligt at gå i dybden med, noget kender man sikkert, mens andet rummer overraskende nyt.

Jens Kristian Krarup:

Den Danske Klosterrute 5 – fra Roskilde til Slagelse og 6 – fra Slagelse til Vordingborg
Begge udkommet på Unitas forlag til en vejledende pris af 329,- kr. pr. styk.

Se mere på klosterrutens hjemmeside: www.klosterruten.dk

Ermita de Nuestra Señora de Eunate

af Niels Henrik Lieberkind

Pilgrimme, som vandrer på vejen fra Somport, vil automatisk komme forbi Eunate, inden deres rute forener sig med Camino Francés i Puente la Reina. Men langt de fleste, der vandrer til Sankt Jakobs Grav i Santiago de Compostela går jo ad Den Franske Vej fra Saint Jean Pied de Port og Roncesvalles, og hvis de fortsætter direkte fra Muruzábal til Obanos, vil de gå glip af den store oplevelse det er at besøge den helt specielle lille Ermita de Nuestra Senora de Eunate.

Så hvis det ikke lige er om mandagen, hvor kapellet er lukket, anbefaler jeg, at man gør en afstikker ad vejen mod syd. Efter et par kilometer i den retning, kommer man

til kapellet. Og efter besøget behøver man ikke en gang at gå tilbage, idet man blot kan gå direkte ad Somportruten til Puente la Reina.

Kapellet er bygget omkring år 1170. Det er i romansk stil og har en smule irregulær oktogonal – ottekantet – grundform samt en femsiders apsis. Såvel murene som loftet er af fint slebne sten, og visse steder ses en vis mozarabisk indflydelse, f.eks. i ribberne, som udgår fra væggenes søjler.

Selve kapellet er omkranset af en søjlemur med overliggende buer. En teori går ud på, at alle de åbninger, som på den måde fremkommer, kan have givet navn til kapellet,

idet **eun** betyder **hundrede** og **ate** betyder **døre** på baskisk, men ingen ved, om det er korrekt eller blot en tilfældighed.

Rundt om søjlegangen er der en mur

Der er heller ingen som ved, hvilken oprindelse kapellet, der ligger i et åbent landskab – borte fra byer og landsbyer – har haft.

Med henvisning til grundformen, som ligner kirkens over Jesu grav i Jerusalem, er der teorier om, at det kan have været Tempelriddernes. Andre teorier antyder, at det er mere sandsynligt, at kapellet har forbindelse til Johanitterridderne, medens endnu andre teorier henviser til – at med gravene med muslingeskaller, der er fundet ved Eunates – kan det måske blot have været kapel for et hospital og dets kirkegård for pilgrimme. Mange andre steder i Vesteuro-

pa er der bygget kapeller og kirker i rund eller ottekantet form som en efterligning af Jerusalems Gravkirke, og hidtil har det altså været umuligt at fastslå Eunates oprindelige tilhørsforhold.

Der er en del, som tyder på, at søjlegangen kan være senere end selve kirken, og måske er materialerne til den hentet fra det ovenfor nævnte mulige – og i hvert fald nu forsvundne hospital.

Uanset tilhørsforhold og historie, er kapellet et af de mest intime og mest særprægede kapeller på pilgrimsvejene.

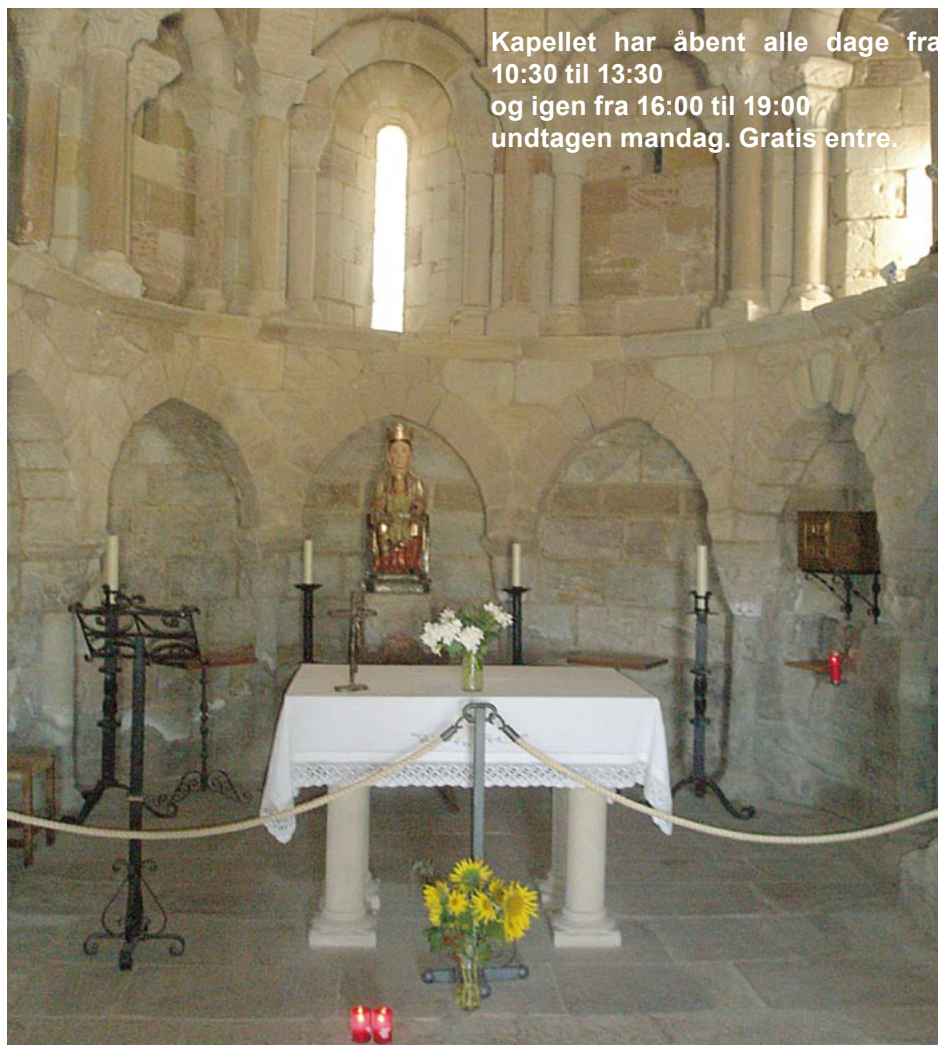
Når man træder ind i rummet, fornemmer man, at det svage lys kommer gennem et materiale af sten. Det er alabast. Rummet virker ret dunkelt, men man kan ane de fint tilhuggede stenmure og det hvælvede loft,

også af sten, med ribberne – som eger i et hjul – der mødes i toppen. Når så øjnene har vænnet sig til det svage lys, mærker man kapellets stemningsfyldte ro og kan se alteret med friske blomster og et smukt krucifiks. Bagerst troner en figur af Den Hellige Jomfru, som kapellet er indviet til, således som det også fremgår af navnet Nuestra Senora – Vor Frue. Hun sidder med Kristusbarnet, og begge har kronede hoveder.

Der er mange detaljer. Buer med relieffer af blomster og frugter, ansigter og mænd med langt skæg samt mange planter og bølger.

Normalt er der ingen gudstjenester her, men foruden de Santiagopilgrimme, som kommer her for at bede og se det særegne kapel, valfarter lokale folk fra dalen for at tilbede Den Hellige Jomfru – her i det til hende indviede kapel.

Kapellet har åbent alle dage fra 10:30 til 13:30 og igen fra 16:00 til 19:00 undtagen mandag. Gratis entre.

Camino de San Juan de la Peña: En dag i helvedet!

Klosterruinen San Juan de la Peña er ikke som sådan en del af Caminoens historie. Tværtimod var det et helt isoleret kloster, hvor munkene fristede tilværelsen i et bygningsanlæg, der er bygget ind i en bjerghule og meget svært fremkommeligt. Det er det ikke mere, da det er blevet et turistmål. Men vælger man at vandre dertil som en del af sin Camino Aragonés til fods, byder vandringen på en del strabadser, hvad nærværende artikel også bærer præg af. Turen til San Juan de la Peña er i sandhed en OMVEJ.

af Finn Buhl

På min hustrus og min vandring på Camino Aragonés i april i år, nærede jeg stærkt et ønske om, at vores vandring også indbefattede omvejen ud til klosteret San Juan de la Peña.

På kortet i bogen "A practical guide for pilgrims – The road to Santiago" af Millan Bravo Lozano ser omvejen nemlig ikke særlig voldsom ud. Endvidere havde jeg læst, hvad Henrik Tarp kort skriver i sin bog "Pilgrimsvejen til Santiago de Compostela" på side 53, samt hvad Henrik Friediger med få ord skriver i "Pilgrimmen" nr. 17 på side 42 og 43, om sin vandring ud til dette unikke kloster.

Jeg havde derfor ikke forventet mig andet end en OMVEJ: Min hustru og jeg har gået både Camino del Norte og Camino Primitivo, som begge er meget bjergrige, så da vi kort efter at have forladt den ordinære vandre-sti fra Jaca til Sta. Cilia de Jaca og blev mødt af en smal, snoet, meget stenet, stejl sti op gennem skov, lod vi os ikke afskrække af det. DET havde vi jo prøvet før!

Det skal siges, at det havde regnet, så stierne tillige var fedtede og smattede, hvilket ikke gjorde opstigningen lettere. Stien bugtede sig opad i én uendelighed, syntes vi, og min hu-

stru spurgte mig på et tidspunkt sarkastisk, om jeg troede pilgrimmene i tidligere tider, havde gået denne vej?

Det troede jeg naturligvis ikke, med mindre denne sti i tidligere tider havde været den eneste vej ud til klosteret. Omsider nåede vi godt udaset helt op på toppen og kunne begynde nedstigningen.

Omkring kl. 12.00 kom vi ned til en lille landsby. Her "forsvandt" de gule pile og rød/hvide afmærkninger pludselig. Stien er ellers godt opmærket: Man er stort set aldrig i tvivl om i hvilken retning, man skal gå, så vi "panikkede" lidt. Efter lidt faren frem og tilbage fandt jeg ud af, hvad landsbyen hedder: Vi var nået til Atarés.

Vi var startet ind på stien ca. kl. 10.00, og nu var klokken 12.00, og på kortet kunne jeg se, at vi kun havde gået knapt halvvejen ud til klosteret. Det var ikke godt! Min hustru fik en mand i tale, som viste os i den rigtige retning ud af Atarés, og nu begyndte caminomærkerne at dukke op igen.

Vejen så nu heldigvis meget mere tilforladelig ud, men.....kun i ca. en lille halv time, så blev vejen igen omdannet til en smal,

snoet, stenet, og endnu stejlere sti end den foregående.

Det gik bare opad, opad, og opad i én uendelighed, og det blev stejlere og stejlere, og mere og mere stenet og pløret.

Man gik rundt og rundt, opad og opad i små hårnålesving. Til sidst var det så stejlt, og vi så trætte, at vi kun kunne gå ca. 30 meter opad; så måtte vi stå og puste ud. Undervejs regnede det af og til.....dvs. regnen faldt som snefnug. Så højt var vi efterhånden oppe.

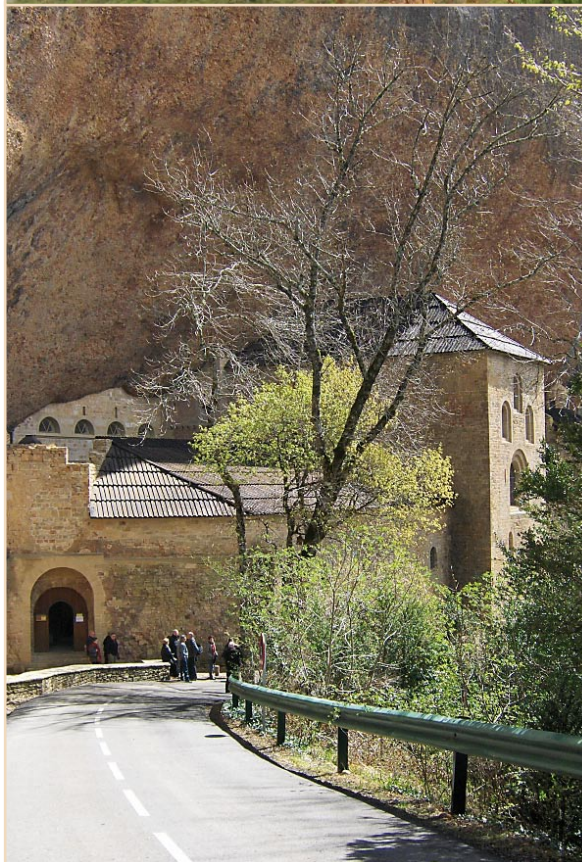
Vi har som sagt ellers prøvet lidt af hvert både på Camino del Norte og Camino Primitivo, og vi er begge i rimelig fysisk form; men dette her havde vi aldrig været udsat for før, i hvert fald ikke over så lang og vedvarende en strækning.

Endelig....endelig nåede vi op over top nr. 2, og så gik det igen nedad; dog ikke så længe, for så kom vi ud på en landevej, og kort efter var der et skilt, som viste ned til landsbyen Bortaya. Gudskelov!! Så var der ikke så langt igen, kunne jeg se på kortet. Efter ca. 2-3 km nåede vi frem til det, der viste sig at være "Monasterio de San Juan de la Peña" nuevo: Et stort kompleks med cafeteria og billetsalg mv.

Efter at have slukket tørsten i cafeteriet gik vi over i informationen. Her kunne man købe billetter til "Monasterio viejo", altså det vi var kommet for at se: Som pilgrimme skulle vi kun betale 4 €. Naive købte vi to billetter. Der kørte også bus fra "nuevo" ned til "viejo", men det kostede ekstra, og vi kunne sagtens gå de 1½ km.

Klokken var nu omkring 15.30, og vi marcherede forventningsfulde af sted ad landevejen, og kl. lidt i 16.00 var vi ved "viejo". Vi kunne haft sparet os at købe billetter, for klosteret ligger øde og forladt i et vejsving, og ingen tjekker om man har billet eller ej: Man går bare lige ind! MEN.....klosteret er værd at besøge: Det er helt unikt – bygget ind i klippefremspringet – rustikt og enkelt, nærmest umuligt at beskrive, ja...helt forunderligt!

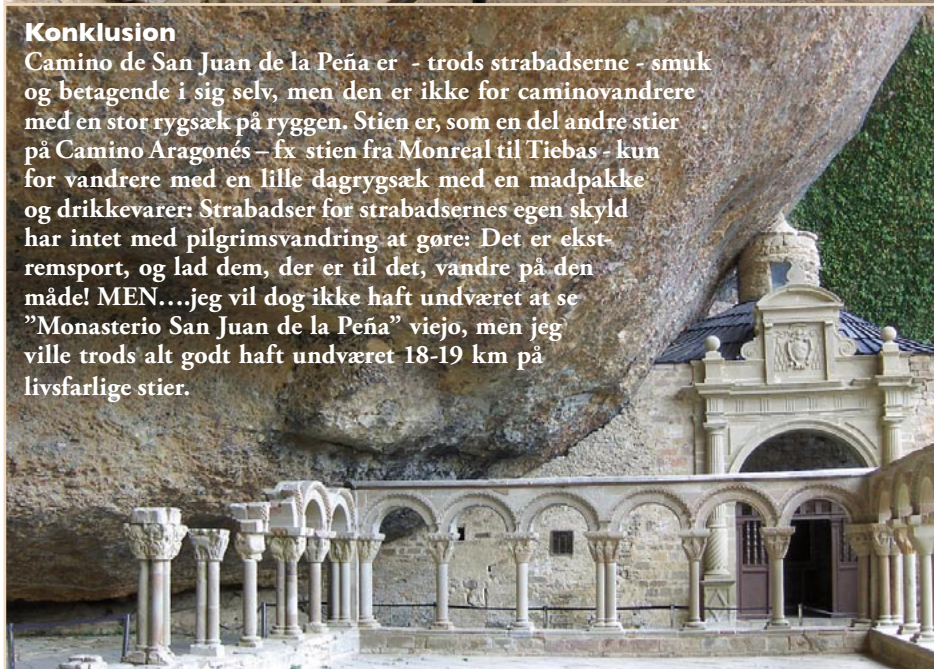
Kl. ca. 16.30 begyndte vi så vandrings ned mod Sta. Cruz de la Serós. Nedstigningen var måske endnu mere anstrengende og farlig end opstigningen. Men midt i mareridt så vi denne smukke regnbue:

Konklusion

Camino de San Juan de la Peña er - trods strabadserne - smuk og betagende i sig selv, men den er ikke for caminovandrere med en stor rygsæk på ryggen. Stien er, som en del andre stier på Camino Aragonés - fx stien fra Monreal til Tiebas - kun for vandrere med en lille dagrygsæk med en madpakke og drikkevarer. Strabadser for strabadsernes egen skyld har intet med pilgrimsvandring at gøre. Det er ekstrem sport, og lad dem, der er til det, vandre på den måde! MEN....jeg vil dog ikke haft undværet at se "Monasterio San Juan de la Peña" viejo, men jeg ville trods alt godt haft undværet 18-19 km på livsfarlige stier.

På pilgrimsvandring med konfirmander

af Hanne Ellemann Rytter

Jeg er altid på pilgrimsvandring, for mit liv er som en lang vandring, hvor jeg møder medvandrere på min vej. Jeg er præst i et tre sogns pastorat. Jeg mener, det er vigtigt som præst, at give en konkret oplevelse af tros praksis. Det bidrager pilgrimsvandring i allerhøjeste grad til.

Medvandrere

For når man begiver sig på vandring, møder man mennesker undervejs, som bliver ens medvandrere. Sådan er det også i livet. Her har vi medvandrere, som vi deler livet med. En medvandrere kan man dele livet med. Man kan følges på lette eller på besværlige veje. Måske er der en medvandrere, der vil bære med på noget af alt det, vi har i rygsækken, det vil sige noget af det, vi har med os fra fortiden. Noget af det, vi bærer på, er måske tungt, der er det godt at have en medvandrere, som vil hjælpe med at bære noget af det, der måske er for tungt at bære alene. Aflaste os lidt i en periode, så vores vandring bliver lettere.

Hvad betyder det at have en medvandrere? Det betyder for mig, at jeg ikke går vejen alene.

Hvordan bærer vi hinandens byrder? Jo, det kan være ved at lytte, dele, bekymre sig og ved at dele glæder, håb eller drømme. At have en medvandrere gør alt. Hvis vi går alene, må vi klare alt selv. Det kan gøre livet alle besværlighederne værd at have en eller flere at følges med. Af og til mister vi en medvandrere. Han eller hun kan dø. Man kan blive skilt eller flytte til en anden by, eller man kan blive uvenner. Når det sker, må man vandre alene for en tid. Som kristne tror vi på, at vi aldrig er helt alene, for Jesus vandrer usynligt ved vores side. Nogle gange endog synligt i skikkelse af et andet menneske! For Gud sender os til hinanden, lader os slå følge med hinanden undervejs i livet. Du kan måske tænke over: "Hvem har Gud sendt til dig? Hvem er nogle af dine medvandrere?"

Jeg modtager hvert år pilgrimme, som er på vandring på Hærvejen. I Dollerup Kirke bliver pilgrimmene modtaget med mandler og

chokolade og flaget er hejst. En lille andagt bliver holdt i kirken med ord der kan opfordre til fordybelse og eftertænksomhed.

Derefter vandrer vi sammen til Hald Hovedgård til Herberget, hvor vi spiser et måltid mad sammen.

Derved styrkes samspillet mellem kirke og pilgrimme!

Konfirmander

I løbet af et konfirmandundervisnings år, er vi på pilgrimsvandring sammen to gange. På lejr og på én-dags tur.

Her beskriver en forælder, der var med på en konfirmandlejr, oplevelsen som en lang vandring, fra vi tog af sted, til vi kom hjem igen:

Konfirmandlejr 2012

Løgumkloster svøbt i tåge. Det var det, vi kom til en fredag formiddag i marts, hvor bussen fra Viborg trillede ind i Løgumkloster by med retning mod Højskolen. Solen viste sig kun glimtvis i de tre dage vi var i Løgumkloster. Det gjorde ikke noget, for humøret var i top blandt de unge, hjælpende forældre og frivillige hjælpere samt præsten Hanne E. Rytter, som deltog på lejren.

Efter indlogering på højskolen var der samling i kapitelsalen i det gamle, nærliggende kloster, som kan dateres tilbage til 1173. Vi gik over bro og enge til klostret, som er i forlængelse af Løgumkloster kirke og refugium. I kapitelsalen var der en særlig stemning med søjler, hvælvinger, små blyindfattede ruder, en massiv trædør med ornamenter og en lav dørkarm, som vidnede om munkene, der ikke var ret høje, og deres gang i klostret.

Bøn og sang i den gamle sal inviterede til dybde, nærvær og ro. Hanne introducerede Kristuskransen for konfirmanderne. Kristuskransen er et armbånd, en slags bedekrans af forskelligt farvede perler, som hver symboliserer et centralt tema i den kristne tro - fx Gud, kærlighed og dåb. Konfirmanderne fik alle en kristuskrans som gave, og de enkelte perlers betydning blev grundigt gennemgået.

Efter en pause på værelserne og aftensmad på højskolen, vandrede vi til Løgumkloster Kirke, hvor der var aftensang. Vi gik stille hen ad klostergangen ind i den store kirke med de smukke hvælvinger, som stod ranke midt i aftenmørket. Løgumkloster Kirke er et imponerende bygningsværk, som blev færdigopført i 1325, og er bygget af munkesten af ler fra Løgumbjergerne. Kirken er opført i senromansk og tidlig gotisk byggestil. Imponerende var også orglet i kirken, der havde en lys, fin klang. Det var rart at sidde sammen i kirken og opleve de mange sanseindtryk.

Senere på aftenen, var der forskellige aktiviteter på Højskolen. Der blev vist film i ottekantssalen, mens der var boldspil i gymnastiksalen, samvær og hygge på biblioteksgangen. Hen på aftenen blev pigerne og drengene fordelt til hver sit hus og så-

ledes sluttede dagen med musik, samtaler og hygge på værelserne, inden det sidste lys blev slukket og der blev stille.

Lørdag morgen begyndte med solskin og andagt i ottekantssalen på Højskolen, inden morgenmaden i spisesalen. Konfirmanderne blev inddelt i fem grupper, da næste punkt på programmet var – en pilgrimsvandring. Hver gruppe fik i løbet af vandringen syv nøgleord, som de skulle reflektere over og drøfte på vandringen.

For hvad kom de til at tænke på, når de hørte ordet, og hvad betød ordet for dem?

Nøgleordene var: frihed, bekymringsløshed, langsomhed, åndelighed, enkelthed, fællesskab og stilhed.

En pilgrimsvandring er kort beskrevet en kombination af kropslig aktivitet – vandringen – og refleksion på det indre plan. Vi gik over engene bag Højskolen, langs Brede Å og gennem skoven. Vandringen og refleksionen førte i grupperne til mange personlige overvejelser og drøftelser af, hvad ordene betød for den enkelte. Beskrivelserne blev skrevet ned og givet til Hanne, som inddrog dem i den tale, som hun holdt for de unge den dag de blev konfirmeret.

Hen på eftermiddagen kom nøgleordene igen i centrum, idet de indgik som en del af de 4 værksteder, som grupperne skiftevis skulle deltage i. Eksempelvis var fællesskab i fokus i gymnastiksalen gennem forskellige boldspil. I malerværkstedet blev der malet kristne symboler på lærreder, der sammen

kom til at pryde væggen i konfirmandstuen i Hald Ege. I kælderen blev der arbejdet med ler, mens vi lyttede til munkesang fra cd-afspilleren. Resultatet var afslappede konfirmander, der hver især lavede et kors af ler. Korsene blev brugt som dekoration i kirken på konfirmationsdagen.

Kl. 17.30 var det tid til at spise aftenmad – i stilhed. Samtlige deltagere blev placeret på udvalgte pladser i spisesalen af Hanne, og så spiste vi i tavshed. Det var en anderledes og positiv oplevelse, fordi det gav mulighed for at smage maden intensivt og nyde trygheden ved at være sammen om et måltid. Selvom det var en prøvelse for mange at være helt stille, så gik alle fra spisesalen med et udtryk i ansigtet af indre ro og et veltilfreds smil på læben.

Aftenen bar præg af træthed blandt de unge, da det havde været en dag med mange aktiviteter. Der var samling med kage på Højskolen. Vi oplevede en særlig rummelig atmosfære i højskolens stemningsfyldte lokaler, som dannede rammerne for aftenhyggen. De unge og voksne hyggede og morede sig.

Søndag morgen begyndte med morgenmad kl. 9 og oprydning på værelserne. Herefter var der gudstjeneste i Løgumkloster Kirke.

Der var mange kirkegængere og to sognebørn, som skulle døbes. Kl. 11 tog vi afsked fra Løgumkloster by; Højskolen, kirken, klostret og de brede enge, der også denne formiddag var svøbt i tåge.

Da vi 2½ time senere stod med bagagen udenfor Hald Ege Kirke og efterfølgende var samlet til gudstjeneste i kirken, tænkte jeg, at det havde været en livsbekræftende tur med alle de skønne og glade konfirmander, som havde hygget sig – og vist, at de kunne hjælpe deres kammerater, når de havde behov for det, og acceptere hinandens forskelligheder. Det havde været som en lang pilgrimsvandring. K.M.

Jeg er ikke i tvivl om, at de unge mennesker, som får oplevelsen af at være kirke udenfor kirken, får en oplevelse med sig for livet. Vi vandrer sammen og taler om vedkommende og åndelige emner som beskrevet ovenfor.

Som en konfirmand sagde. ”at tro er ikke kun at sidde i kirken eller at læse i Bibelen, tro er meget større”!

Pilgrimsbevægelsen er helt sikkert kirkens forlængede arm og pilgrimsbevægelsen danner nye former for kirke - i naturen i Guds store katedral og alle steder.

Hvad Caminoen også kan føre til!

af Finn Buhl

Imens jeg sidder og planlægger min hustrus og min vandring ad Den Aragonske Camino, kommer jeg pludselig en hændelse i hu, som har sat sig dybe spor. Erindringen opstår måske, fordi vi på strækningen, hvor vi atter vil være kommet ind på Camino Francés mellem Puente la Reina og Estella, atter vil komme til at gå gennem landsbyen Cirauqui, som min hustru og jeg i 2005 overnattede i på vores anden Camino, hvor vi gik fra Bayonne i Frankrig til Logrono i Spanien.

Cirauqui er en smuk, søvnig, traditionel landsby, som ligger op ad en lille bjergtop. Allerøverst ligger kirken, som jeg i øvrigt husker, som værende knaldrød indvendig og meget smuk. Det lille private herberg i byen ligger lige overfor kirken, og har en utrolig god udsigt ud over byen og dalen. Damen, som havde – og som velsagtens stadig har – herberget, serverede aftensmad – mod betaling selvfølgelig – i en hyggelig kælder, som hendes mand selv havde gjort i stand, så det nærmest var en restaurant.

Foruden min hustru og jeg, som dengang var først i halvtredserne, overnattede to søde og meget venlige, super kortklippede, men generte franske damer af ubestemmelig alder – måske nonner? – et modent og selskabeligt ægtepar fra New Zealand, et lidt ældre fransk ægtepar, som var meget fortravlede og stressede, når de gik ude på stierne, men langsomme på grund af dårlig kondition, og endelig to unge piger i tyverne fra Østrig, som hurtigt blev selskabets midtpunkt.

Alle vi andre var startet i Saint Jean Pied de Port, men pigerne fra Østrig var gået fra Samport og fortalte begejstret om denne vej: DOG!...Der var én ting, som ikke havde gjort så godt et indtryk på dem.

En Kristusfigur i én af kirkerne! Figuren havde – fortalte den ene af pigerne – været så afskyelig realistisk, at de næsten havde følt, det var et rigtig menneske, der hang på korset....og så alt det BLOD! Hun plejede ellers altid at bede ”en meget smuk bøn”, når de gik ind i kirkerne, men hvordan kunne hun det, med ham hængende der?? Hun ønskede jo bare at bede, nærmest undskyldte hun til os omkring bordet! MEN....Det havde altså været så forfærdeligt, og hun kunne derfor slet ikke bede sin ellers så ”smukke bøn” til Gud.

Noget forundret stillede jeg det forsigtige og måske naive spørgsmål, om hun ikke havde kunnet se, at netop Jesu brutale og blodige død på korset var den BETALING, som frelser os? Pigen stivnede og stirrede derpå vedvarende og meget vredt på mig og svarede efter en kort, pinlig pause i en hård selvbevidst tone, at hun bestemt **ikke troede på den måde**. Hun troede kun på det smukke i tilværelsen og ikke på pervers vold! Hun kunne slet ikke fatte, at nogen kunne se noget som helst i et menneskes død...uanset om det så var på et kors, og personen hed Jesus og blev kaldt ”Guds Søn”! **Så stoppede den samtale!**

Jeg var målløs og forvirret, og – hvad jeg ellers aldrig bliver – mundlam, og måske især fordi ingen af de andre omkring

bordet sagde noget, men blot nikkede og indirekte ”samtykkede”. For ét var, at denne meget unge østrigske pige ikke havde kunnet se andet end blod og død, da hun havde set det realistiske krucifiks, men de andre... new zeelænderne, der var anglikanske, og franskmændene, der var katolikker, de burde da vide, at korsfæstelsen var ét, men efter døden på korset OPSTOD Vorherre Påskemorgen i HERLIGHED: ”Min magt udøves i magtesløs-hed”, siger Gud Herren.

Og hvorfor husker jeg så så tydeligt denne episode? Jo, for det er jo lige netop det skisma, der stadig deler os pilgrimme den dag i dag!: Lad os straks holde dem udenfor, som selv siger, de ingenting tror på, men bare gerne vil opleve Caminoen. Os andre, der tror.....**Hvorfor går vi Camino?** OK, nogle katolikker går af ”pligt”, og derfor også af en slags ”ligegyldighed”. MEN...os andre???

Går vi Camino for at bekræfte os selv og vores eget fantastiske, smukke livssyn, eller går vi, fordi vi erkender vores ufuldkommenhed og ønsker at vende tilbage som den Fortabte Søn vendte hjem? Er vores vandring en ”Himmelfart”, eller er den pønitense – bod og anger? Føler vi, at vores tro er dejlig og stor og bare vokser og vokser hele tiden for hvert skridt, vi går på Caminoen, eller indser vi, hvor lidt vi har forstået, hvor lunefuld SYNDEN hele tiden ligger på lur, og hvor mangelfuld vores tro er... **og alligevel TILGIVES vi!** Føler vi os selvophøjet eller skyldfuldt YD-MYGE? Er troen, når vi heldigvis gang på gang undervejs på vandringen gribes om hjertet, et hjemmelavet, sammenstrikket kludetæppe, som luner os dejligt, imens vi kun ser, hvad vi ønsker at se? Eller erken-

der vi vores egen ufuldkommenhed også på troens grund, og udløser det ønsket om at blive ledt tilbage til barnetroen, uanset om vi er protestanter eller katolikker?

Når man spørger sådan, bliver man hurtigt beskyldt for at kalde sig selv ”RIGTIG”, og andre ”FORKERTE”: Og.....Er der noget ”RIGTIGT” og noget ”FORKERT”?

Det tror jeg. For anskuer vi tingene fra en helt anden vinkel, og i stedet for tro og pilgrimsvandring vender blikket mod andre af livets gøremål, så er ingen af os i tvivl om, at vi er nødt til at sætte os ind i, hvad dette eller hint går ud på, og om der er nogle regler og vedtægter, der gælder, for at vi kan være med. OG... vi ved også, at disse regler og vedtægter ikke kan gradbøjes!

Den Kristne Tro er af beklagelige, historiske årsager desværre delt i flere forskellige konfessioner; men konfessionerne er heldigvis fælles og enige om grundsubstanten i Kristendommen: **Vi frelses af NÅDE, og NÅDEN gives betingelsesløst, når vi tror, vi er uformående, og Kristus har formået i vort sted!** Det er de andre små ligegyldige detaljer, som vi mennesker går så højt op i, der adskiller, og som deler os op i konfessioner.

Ovenstående episode forfulgte mig resten af vores vandring helt frem til Logroño, og havde jeg ikke før næret modvilje mod RELATIVISMEN og SYNKRETISMEN, så gjorde jeg det nu, og denne modvilje har fulgt mig lige siden!

Buen Camino!

Fra Kastrup til Roskilde - vandring på De Sjællandske Pilgrimsveje

af Finn Buhl

Den 16.-17. juli 2011 holdt Roskilde Pilgrimsforening en to-dages pilgrimsvandring på De Sjællandske Pilgrimsveje. Vandringen gik fra Kastrup til Ishøj, og fra Ishøj til Roskilde: Den detaljerede rutebeskrivelser kan man finde på www.santiagopilgrimme.dk, så i stedet for at genfortælle den vil jeg i stedet med lidt tekst og billeder beskrive stemningen på denne velfungerende pilgrimsvandring.

Lørdag d. 16. juli mødtes vi ca. 10 pilgrimme på Roskilde station lidt i otte og tog toget til København. Allerede på Hovedbanegården stødte adskillige flere pilgrimme til, herunder to uanmeldte fra Svendborg. Foran Kastrup Lufthavn var der officiel samling. Efter planen skulle vi være 26 pilgrimme, men pga. to pilgrimmes frafald og nu tre uanmeldte var vi pludselig 27, og én ekstra pilgrim blev varslet ville støde til i Tårnby kirke. Alt i alt altså 28 pilgrimme. Mad og indkvartering til de ekstra blev hurtigt klarer: Mobiltelefoner i dag blevet et af den moderne pilgrims uundværlige redskaber.

Vandringen startede nu fra Kastrup Lufthavn og gik ad fjernvandrevejens stier ind til Tårnby kirke, hvor der var andagt, og hvor vi pilgrimme "officielt" blev sendt ud på den videre færd. Amager Fælled er et meget smukt stykke natur, selvom de anlagte stier nærmest er trukket med en lineal. På ruten mellem Kastrup og Ishøj undgår man ikke at gå på asfaltveje, og på et tidspunkt går man klods op af motorvejen hen over Sjællandbroen. På Sjællandssiden går stierne heldigvis igen gennem skiftevis skov og lettere bebyggelse.

Hele lørdagen havde vi højt flot solskin og masser af varme, og det var lige før enkelte blev forbrændte. Dagen sluttede med indkvartering på Ishøj Vandrehjem, og efter aftensmaden blev der råhygget på bedste "caminomaner".

Så blev det søndag, og det var fra morgenstunden trist og gråt. Efter pragtfuld morgenmad og madpakkesmøring på vandrehjemmet begav vi os videre hen over Sjælland mod Roskilde: Efter ca. 1½ times vandring

satte det i med regnbyger, og regnslag og regnfrakker blev fundet frem, men heldigvis klarede det op ved frokosttid. Der er ikke så mange steder med "tag over hovedet" på denne del af De Sjællandske Pilgrimsveje, så vi var glade for at vejrguderne så i nåde til os, da madpakkerne skulle fortæres.

Kort efter frokost begyndte regnen så for alvor at stå ned i stænger, men selvom det regnede, var det stadig varmt at gå. Regnen blev bare ved hele eftermiddagen. Først da vi gik gennem Hedeland mod Vindinge klarede det op, og solen skinnede ligefrem, da vi efterhånden godt trætte endelig gik gennem Algade ned mod Roskilde Domkirke, som var vores pilgrims mål!

I Roskilde Domkirke havde vi den afsluttende andagt i det nyrestaurerede Sankt Andreas Kapel.

Til vores overraskelse kom biskop Peter Fischer Møller og deltog. Andagten var en nadver-andagt, for således er det blevet tradition for Roskilde Pilgrimsforening at afslutte vores lange vandringer. Så er vandringen ikke bare en vandring, men en pilgrimsvandring, for tættere på Gud kan man ikke komme i denne tilværelse, end at modtage Jesu Kristi legeme og blod.

En anden tradition, som holdes i hævd, og som derfor også afsluttede denne vellykkede pilgrimsvandring, er fællesspisningen, som alle deltog i, og hvorunder de deltagende modtog diplom for to dages anstrengende, men pragtfuldt samvær – eftertanke og ikke mindst åndeligt fællesskab under pilgrimsandagterne.

Jeg har slået til lyd for det før, men gør det gerne igen: De Sjællandske Pilgrimsveje ligger og venter - så brug dem. Roskilde Domkirke er lige i centrum og tager gerne imod pilgrimme, som forud har meldt deres ankomst. Vil du vide hvordan, så kontakt mig på info@roskildepilgrimsforening.dk, så foranlediger jeg kontakt til Domkirkens præster.

Fra Hillerød til Farum

af Henrik Friediger

Foreningens 'årlige vandring' på Sjælland begyndte, hvor den sluttede sidste år: i Hillerød. Nu har vi de seneste år bevæget os på pilgrimsvejen i det nordlige Sjælland. Fra Helsingør til Esrum, fra Esrum til Hillerød og i år altså fra Hillerød til Farum.

Vi var en tapper flok på 21 pilgrimme i det småkolde og fugtige aprilvejr, da vi mødtes på Hillerød station og fandt frem til vandrestierne ved Frederiksborgcentret en god kilometer længere nede ad vejen.

Men derfra er vejen ganske smuk. Egentlig forbavsende, da det er tætbefolkede Nord-sjælland, vi vandrer i. Man passerer små landsbyer og masser af gårde, der nu i vid udstrækning bruges til opstaldning af rideheste.

Efter et par kilometer passerer man et katolsk nonnekloster, Sankt Josefs Karmel. Det ser nu noget forladt ud. En enkelt bil på parkeringspladsen, et enkelt vindue på klem.

Ved gadekæret i Børstingerød holdt vi vores første pause. Her tog jeg det obligatoriske gruppefoto. Det var også her det begyndte at regne, så vi måtte søge ly under halvtaget hos den flinke ejer af nr. 49, der også gav de trængende lov til at låne toilettet.

Vejret lettede noget og via Lillerød nåede vi frem til Bloustrød kirke, hvor vi lånte konfirmandstuen til at spise vores medbragte mad mens den venlige præst, Elsebeth Hougaard Jensen, fortalte os lidt om sognet, kirken og en masse om den berømte

Bloustrødpræst, Harald Søbye, der var så venstreorienteret og republikansk, at han efterhånden fik irriteret systemet så meget, at han endte med at blive fyret. Han blev også kaldt provo-præsten og 68-oprørets oldfar og var set med aktuelle briller øvrigt en foregangsmand: allerede i 1960'erne viede han homoseksuelle par.

Kirken fik vi desværre ikke set, der var begravelse og vi var lidt sent på den.

Landskabet med heste på fold breder sig helt til Farum, afvekslende med små stykker bøgeskov, hvor anemonerne bredte sig i skovbunden.

Målet for dagens vandring, Stavnsholt kirke, blev nået planmæssigt. Kirken er forholdsvis ny og én af de få kirker, von Spreckelsen nåede at bygge. Markant arkitektur og i sig selv en rejse værd.

I Stavnsholt blev vi modtaget af præsten, Ulla Salicath, der holdt en andagt for os.

Og efterfølgende kastede vi os over den velfortjente gode kaffe og kringler i sognekirken.

Til slut sang vi pilgrimssangen.

Til næste år er det planen at vandre videre til Ballerup, hvor der jo ligger en Jakobs-kirke. Turen hertil er måske lidt kort – en 12-14 kilometer, men vi er nogle, der har planer om at forlænge og forskønne den lidt.

Vandring i pilgrimmen Peder Kællers fodspor

af Emil Jespersen

Den årlige vandring i Jylland blev afholdt i Horsens den 28. april med 33 Pilgrimme, der mødte op med godt humør. Selvom vejret ikke var det bedste, slap vi for regnslagene de første 10 kilometer. Fantastisk at så mange mødte op fra nær og fjern, men det beviser så, at interessen for at opleve og udfordre sig selv er der - og ja, der var i selskabet faktisk to der skulle af sted på Caminoen den 15. maj.

PETRUS DICTUS KÆLLERE

var selvfølgelig dagens tema. I Tyrsted (Horsens), sidder en høj næsten sort gravsten indfældet i muren (våbenhuset). I halvmørket skelner vi de indridsede konturer af en mand, der fylder stenen i så godt

som naturlig størrelse med sine kraftige lemmer hyllet i en folderig kappe. I højre hånd holder han en flosset palmegren. I venstre en

vandringsstav, som han støtter mellem sine fødder. I hans bælte hænger en muslingeskal og om halsen et lille kors i en kæde.

Hvem var han? - som navnet antyder er Kæller nedertysk og betyder Kældermester. Specielt brugt ved klostre og i et gejstligt miljø. Peder Kællers grav blev udgravet af arkæologer i 2008 i Sejet by ved Horsens. På skelettet fandt man en muslingeskal placeret på brystet, beviset på at han har været en stor vandringsmand og sikkert også været i Santiago de Compostela.

DAGENS VANDRING

Vi startede fra Bollerstien hvor det første stop, efter en tur gennem skoven langs fjorden, blev Boller Slot. Vi fik en flot rundvisning af formanden i den botaniske have. Efter et lille hvil fortsatte vi til Uth Kirke, hvor regnen nåede os, så vi tog os god tid til at se kirken, der er meget interessant med en flot historie, bl.a. familien Rosenkrantz og Gyldenstjerne.

Madpakkerne og kaffen blev fortæret i våbenhuset. Videre gik det i de mangefarvede regnslag og jakker mod udsigtspunktet Purhøj hvor der normalt er en flot 360 graders udsigt. Desværre ikke den dag. Efter yderligere nogle kilometer kunne vi se Tyrsted Kirke, der var dagens mål.

AFSLUTNING MED KAFFE, BRØD OG SANG

Tyrsted/Uth sogn havde venligst udlånt nøgler til kirkerne og til lokalerne i sognegården. Der var et flygel i salen, så pilgrimssangen, vi øvede os på under vandringen, blev på bedste vis akkompagneret med smukt spil af Nanna Toure, der deltog i vandringen.

Jeg takker på foreningens vegne kordegnen Maren Andersen o.a. der gjorde det muligt.

Der var stor opbakning til at gentage turen.

Pilgrimstur rundt om Ivösjön i Skåne

Her er en beretning om en skøn vandremulighed i vores gamle landsdel, Skåne. Som det forhåbentlig vil fremgå, er der al mulig grund til at andre får mod på at vandre denne let tilgængelige og helt vidunderlige vandretur. Pilgrim eller ej? Der er flere seværdige kirker undervejs, som man kan besøge.

Artiklen er skrevet i samarbejde med én af deltagerne, Kirsten Basse, der også har leveret de fleste fotos.

af Henrik Friediger

Vandringen foregik i Store Bededagsferien – altså i alt tre dage – og kom i stand på initiativ af vores medlem Gustav Wieth-Knudsen, der kender området ganske godt, da han har en ødegård i nærheden af Ivösjön.

Området er et oplagt mål for en vandretur. Det er smukt, har en god infrastruktur og et forholdsvis nemt at komme til og fra med offentlige transportmidler (tog).

Fra København går der tog engang i timen direkte til Bromölla, hvor vandringen starter. Vi var 16 vandrere, der steg på toget på Ho-

vedbanegården ved 10-tiden og var i Bromölla omkring to timer senere. Da havde sulten allerede meldt sig og første stop var konditoriet, hvor vi fik kaffe og spiste dagens første madpakke, som vi havde med hjemmefra.

Bromölla – Humletorkan

Derefter gik det ud af byen og ind på skovstierne, der følger søen de første kilometer. Skoven stod i sine smukkeste spædeste forårsfarver og skovbunden myldrede af forårsblomster. En lise for os vandrere at indånde den friske luft og sanse forårets dufte og farver.

I princippet er ruten let at følge og vi for da heller ikke vild. Men efter et par timers vandring, spredte der sig dog nogen undren over, at vi ikke var kommet længere, end vi var. Vi var da nået til et lille parcelhuskvarter og skulle ud på landevejen før det blev skov igen og et stykke på en sti, hvor der før har ligget en lokal jernbane.

Før dagens mål kom vi forbi et området kaldet Gudahagen, hvor der er en stensætning fra stenalderen – og en ganske dejlig udsigt. Man kunne se helt til dagens mål, vandrerhjemmet Humletorkan.

Første dags vandring var på lige knap 20 kilometer, hvilket var meget passende, når det tages i betragtning, at vi først begyndte at vandre ved middagstid. Vandrungen tog knap fem timer, og der var ingen, der orkede at indlægge en omvej til Næsum kirke – det ville være tre-fire kilometer ekstra.

Navnet Humletorkan henviser til, at bygningen før år tilbage har været brugt til at tørre den humle, der var en af afgrøderne på egnen. Man kan stadig se, hvordan tørringen foregik. Men ellers er det et helt moderne vandrerhjem bygget i træ med relativt små sovesale og smukke fællesarealer.

Da vi kom før den egentlige sæson starter, havde Gustav på forhånd bestilt pladser til os og rigtig skånsk aftensmad: laks med ærter og kartoffelmos. Dertil kunne man købe den lokale Næsum-øl, der var tilsat honning og smagte godt.

Humletorkan – Ivö – Bäckersskog

Næste morgen var der morgenmad og vi begav os glade af sted. Den korteste vej er landevejen, men Gustav havde fundet nogle smukke omveje, hvor vi kom gennem det skånske forårslandskab og ofte havde kig til søen.

Området omkring Humletorken Næsum og Vånga er i dag domineret af frugtplantager primært æbler. Det noget kolde forår havde forsinket æbletræernes blomstring, men vi så da nogle, der var sprunget ud, utrolig smukt.

Første pause holdt vi i Vånga, hvor de fleste af os faldt for fristelsen til at købe en isvaffel, da vi kom for tidligt til at dagens første pølser var færdigkogt eller -stegt. Næste pause var i Barnum, hvor vi ventede på færgen, der skulle sejle os over til Ivö. Den havde lige netop pause i sejladsen, da vi ankom til færgelejet. Men over kom vi da og ind på øens cafeteria, der dog viste sig at have luk-

ket – det var udenfor sæsonen. Købmanden havde imidlertid åbent, men det var svært at få sammensat sig en lødigt frokost. En anden gang skal vi have lov til at smøre en madpakke på Humletorken.

Kirken på Ivö havde Gustav fået åbnet. Det er en smuk lille kirke med en spændende historie, som Gustav fortalte os om under

besøget. Kirken er formentlig bygget af ærkebispens Anders Sunesen i første halvdel af 1200-tallet. Den er i romansk stil, men er selvfølgelig blevet renoveret og bygget om flere gange i tidens løb.

Det er den eneste kirke på Ivö og har fungeret som sognekirke. Men den har også en anden historie, idet den har været indviet til en helgeninde, Ursula. Udenfor kirkegården kan Ursulas kilde beses. Om denne kilde fortælles, at Anders Sunesen en juleaften omkring 1220 sendte en tjener ud for at hente vand ved kilden, som skulle hjælpe på hans gigtsmerter. Mirakuløst kom tjeneren tilbage med vin og fik derved reddet julemiddagen. Senere på aftenen sendte biskoppen igen tjeneren ud efter mere vin og forbød samtidig tjeneren af smage på vinen.

Det kunne han dog ikke dy sig for og siden har kilden kun sprunget med vand.

Sprunget og sprunget – i dag drypper den kun.

Tilbage med færgen til Barnum, hvorfra der kun er små fire kilometer til dagens mål: Bäckaskog slot. Det blev til i alt lige godt 28 kilometer.

Bäckaskog blev oprindeligt grundlagt som et kloster - omtrent samtidig med Ivö kirke. Munkene levede af landbrug, fiskeri og havedyrkning. Efter reformationen blev klostret nedlagt og overgik til den danske konge, som gav det videre til en adelsmand mod at denne sørgede for de tilbageblevne munke. Senere har slottet været i forskellige adelslægters eje og i dag fungerer det som slotshotel.

Vi havde bestilt dobbeltværelser og en herlig pilgrimsmiddag og næste morgen en nærmest sublim morgenmad.

Før vi tog af sted om morgenen fik vi lejlighed til at se slotskirken. Ikke specielt imponerende, da den er temmelig lavloftet. Men der er et rustikt alter gjort af rustikke planker fra slottet. Og akustikken var der ikke noget i vejen med, da vi sang vores morgensang.

Bäckaskog – Bromölla

Tredje og sidste dag går vejen rundt om Ivösjön forbi Kjugekull, der er 66 meter højt og hvorfra der er panoramaudsigt over sølandskabet. Kjugekull består af en del klippeblokke, der bliver brugt til at øve klatring på. Vi så en del unge mennesker, der kom med madrasser på ryggen. Dem skulle de bruge til at falde ned på, når og hvis de mistede grebet under klatringen.

Næste stop ved Gualöv kirke, der desværre var lukket, selvom den har status som vandrekirke og derfor burde have været åben.

Det sidste lange stykke går langs jernbanen og endelig efter knap femten kilometers vandring nåede vi frem til Bromölla station, hvor vi skulle tage toget fra for at komme hjem igen. Ved stationen ligger et supermarked og dér kunne man købe pølser og andet godt for at stille sulten før togturen.

Til slut

Alt i alt vandrede vi 63 kilometer på de tre dage, hvilket må siges at være ganske overkommeligt. Turen kan gøres lidt kortere, men de små omveje, der var indlagt, var bestemt med til at højne turens herligheds-værdi.

På turen sang vi de medbragte sange, som undertegnede havde kopieret på et stykke A4-papir og taget med. Ud over vores sædvanlige, uovertrufne pilgrimssang: 'Må din vej gå dig i møde', sang vi 'Det dufter lysegrønt af græs', 'Du som har tændt millioner af stjerner' og naturligvis 'Dejlig er jorden' – flere gange hver!

Udenfor sæsonen skal man sørge for at have madpakke med til frokosten. Det kan nemt arrangeres de steder, man spiser morgenmad.

Man kan få et gratis kort over ruten. Det udleveres gratis 'alle steder'. På de stedlige turistbureauers hjemmeside kan man læse mere: www.humleslingan.com

Prisen på en sådan tur er omkring 1200 kr. pr. pilgrim alt inklusive.

Pinsevandring på Fyn

af Emil Jespersen

Foreningen Fynsk Pilgrimsvandring (FPV) fejrede i år 10 års jubilæum for de årlige pinsevandringer, der går fra forskellige fynske kystbyer og på to-tre dage samles i Odense. Foreningen ad Danske Santiagopilgrimme har tidligere stået for en todages vandring fra Nyborg, men det er ikke blevet til noget de sidste par år. Da vi igen henvendte os til FFP for at deltage i arrangementet, blev vi modtaget med åbne arme og i år stod vi så igen for at arrangere vandringen fra Nyborg til Odense.

Det blev undertegnede, der påtog mig opgaven, da jeg syntes, det kunne være interessant at prøve rollen som turleder for arrangementet. Det viste sig at være en stor udfordring for mig, da der var en del forar-

bejde. Støtten fra FPV var god, så det hele kom på plads efter flere positive møder med dem. En stor tak til jer alle. Også en stor tak til vores eget bestyrelsesmedlem, Troels Beck, der var mig til stor hjælp.

VANDRINGEN DAG I

Kortmaterialet var ikke det bedste, men ved fælles hjælp og godt humør - vi var 20 Pilgrimme på turen - lykkedes det at komme frem til målet.

Vi startede fra Nyborg Station og gjorde ophold ved Nyborg Slot, hvor der var arrangeret rundvisning. Det var en stor oplevelse. Slottet kan dateres til sidst i 1200-tallet og blev senere til Danehoffet. På stedet ligger Café Danehof, hvor vi spiste frokost.

Vi vandrede så ud langs havnen og videre mod Vindinge og til Ellinge. Vejret havde vi med os, fuld sol og ca. 25 grader begge dage, vi vandrede. Vi nåede vores overnattingssted, Rolfsted Sognegård ved 18.30 tiden og det var sent at komme ind, vi gik selvfølgelig forkert, men det er vel vejen der tæller. Sikken en modtagelse vi fik.

I mit samarbejde med sognepræsten Birte Jacobsen, Rolfsted Kirke, havde vi fået lov til at låne konfirmandstuen med køkken og det hele, men ikke nok med det, hun havde også åbnet privaten, så vi kunne tage bad og pigerne kunne nette sig, flot gjort. Drengene tog sig et truckerbad med vandslangen. FFP havde sørget for festmenuen og stillet en køletaske med champagne, sanktjakobske o.a. Tak for det. Stor tak til Birte for gæstfrihed. Kom igen næste år, sagde hun, det har været en stor fornøjelse at have jer.

VANDRING DAG 2

Efter morgenmaden holdt Birte en kort andagt, hvor vi sluttede af med pilgrimssangen, så vi blev sendt godt af sted.

Efter vabelcheck - der var flere som havde problemet - startede den sidste del af turen ind til Odense. Det var lidt problematisk, da vi var i tidnød og usikkerheden lurede, men hold op hvor var alle fantastiske - selvom farten måtte øges holdt alle ud, og vi nåede alle ind til afsløringen af den flotte bæk, der klæder vores pilgrimstræ, som stod stolt med sit smukke grønne løv og den ene guldsko (navnepladen). Formanden for FFP, Dora Nielsen holdt en tale, hvor hun mindedes, at Foreningen af Danske Santiagopilgrimme for 2 ½ år siden fejrede deres 10 års fødselsdag i Odense og ved den lejlighed plantede et pilgrimstræ, som siden har vokset sig større, og fortsatte: "Her ved træet - midt

i Odense, men alligevel dejligt fredeligt ved Odense Å – mødes vi fynske pilgrimme ofte og glædes over stedets skønhed, udsigten til Domkirken, hvor vi gennem 10 år har fejret vores fællesskab med pilgrimgudstjenester. Da vi i 'Foreningen Fynsk Pilgrimsvandring' skulle planlægge vores 10 års fødselsdagsfest her i pinsen 2012, talte vi om værdien af at sætte et minde - noget der kunne blive til glæde for både pilgrimme, byens borgere og turister i årene fremover. Samtidigt ville vi gerne supplere det flotte pilgrimstræ - og hvad kunne være bedre end en pilgrimsbank i pilgrimstræets nærhed."

Til sidst bad hun to fynske pilgrimme, der havde været med fra starten i 2002: Karin Müller og Tore Nyberg om at afsløre pilgrimsbanken.

Alle pilgrimme gik så op til Sct. Knuds Kirke og ventede på at de store egedøre blev åbnet. Det skete, og vi gik syngende "Dejlig er jorden" ind i kirkehvelvet, hvor vores pilgrimspræst, Anette Foged Schultz, holdt en rigtig god prædiken, der var som en kærlighedserklæring til os alle, med ønsket om mange gode oplevelser på den videre vej som sand pilgrim. Det ramte os alle dybt, tak. Vi afsluttede med ved udvandringen igen at synge vores pilgrimssang - og var der ikke en lille tåre der randt?

Den efterfølgende reception blev holdt i Skt. Knudssalen med forfriskninger. Der blev takket for de fine gaver, herunder en stor tak til vores forening med ønsket om et godt samarbejde fremover.

Tak til alle i Fynsk Pilgrimsvandring, specielt Inger og Ole.

Udstilling: Pilgrim

Årets særudstilling på Esrum Kloster & Møllegård byder på to bevægende fotoudstillinger om pilgrimsrejser – både den fysiske og den indre. Udstillingen løber frem til 25. november 2012

Pilgrimme og pilgrimsrejser er et oldgammelt fænomen. De kendes fra alverdens religioner, hvor formålet både kan være en religiøs rejse med et defineret endemål – og andre gange en spirituel rejse til det inderste af sjælen, hvor refleksion og selvindsigt er målet.

Pilgrimsrejser er højaktuelle i dag, hvor bl.a. El Camino de Santiago, pilgrimsruten gennem Spanien, årligt tiltrækker titusinder.

- Det er helt oplagt at præsentere en udstilling om pilgrimsreisen på Esrum Kloster, som i Middelalderen var blandt Nordens største klostre og centralt placeret i netværket af pilgrimsruter, og som sponsorerede rejser til pilgrimsål over hele Europa og Mellemøsten, fortæller direktør Thomas C. Thulstrup.

'Pilgrimage' I den ene fotoudstilling – Pilgrimage – fra National Geographic præsenteres den besøgende for østens åndelige mangfoldighed, set gennem en række fremragende fotografers linser.

Blandt fotografierne er Steve McCurry, som måske bedst er kendt for sit fængslende portræt af en afghansk flygtninge pige med klare grønne øjne, der dukkede op på forsiden af National Geographic magasinet i juni 1985.

I udstillingen kommer den besøgende på en visuel rejse til det storslåede og ensomme landskab i det tibetanske højland, blandt rituelle badende i Ganges floden, og får fornemmelsen af den unge thailandske munks meditative fordybelse på klosteret i Aranyaprathet.

Vejen til Santiago Udstillingens anden fotoserie er af den danske fotograf, Tine Harden, som har fået flere priser, herunder Årets Pressefotograf 1992 og 1999.

Fotoserien stiller skarpt på den tusindårige pilgrimstradition på Camino de Santiago i Spanien, på dansk Jakobsvejen, der siden middelalderen årligt betrædes af titusinder af pilgrimme på vej mod den hellige Jakobs grav i Santiago de Compostela.

- Tine Harden er kendt for at ville røres. Hun fotograferer helst begivenheder, hvor hun kan græde, grine, smile og svede sammen med de mennesker, hun har i linsen. Resultatet er en række fotos, som utvivlsomt vil røre publikum sammen med hende, fastslår Thomas C. Thulstrup.

Som altid på Esrum Kloster & Møllegård vil der være mulighed for oplevelser, der knytter sig til udstillingen. Publikum udstyres med et pilgrimspas, ligesom på den spanske Camino. Passet skal stemples undervejs i udstillingen, og opnår man den rette kombination af templer, giver det adgang til det særlige pilgrimsmærke; en mønt som man selv slår. Besøgende kan begive sig ud på overskuelige pilgrimsvandring i de naturskønne omgivelser, ligesom der vil være rig mulighed for at møde fagfolk og kulturpersonligheder, der stiller skarpt på fænomenet. Samtidig vil både butik og cafe stå i pilgrimmens tegn.

info på: www.esrum.dk

ESRUM KLOSTER & MØLLEGÅRD

Tankefuld tillige

boganmeldelse af Gudmund Rask Pedersen

”Vi får fremmede”, siger min mor, når de får gæster derhjemme. Det er godt sagt og set: Den fremmede som en gave. Det andet menneske som én, jeg kan få at følges med på vejen. Eventuelt standse op sammen med og for en stund dele salt, brød og vin.

Kort sagt: Liv.

I den ånd og med det sigte har den svenske biskop, Martin Lind, skrevet sin fine lille bog med pilgrimsteologiske tanker og bud på, hvad det mon vil sige at være en moderne pilgrim.

Ordet pilgrim har sine rødder i det latinske peregrinus, som betyder fremmed. Det var, og det er, det man kommer som til Trondhjem, Rom, Santiago de Compostela og hvorhen pilgrimme nu vandrer: En fremmed.

Martin Lind går med sin bog stille og roligt og samtidig stærkt og tydeligt op mod en klassisk pilgrimsteologi. Der, hvor man i et og alt går som en fremmed her på jorden og sådan set (let karikeret), ikke hurtigt nok kan komme væk herfra og hjem til himlen.

Martin Lind går med sin pilgrimsteologi på god luthersk vis den anden vej. Mod præstationstanke og virkelighedsflugt. Mod himelflugt. Ind i det jordiske liv. Ind i det menneskelige. Ind i mødet med såvel den omgivne natur som det andet menneske. Heriblandt den fremmede.

”Menneskets mål er at komme til sig selv,

at nå det, som allerede er blevet givet.” (s. 62) Pilgrimsvandringen kan, som Martin Lind skriver det i indledningen, ”forstås som Guds instrument til at føre os nærmere virkeligheden, forbi alle flugtforsøg. Nærmere til den virkelighed, vi kender med tørst, sult, sår, vabler, sved og tårer. At forblive i virkeligheden, den faktiske virkelighed, bliver da pilgrimsvandringens egentlige sigte.” (s. 12)

”Gud er i alt. Og dette er en af pilgrimsvandringens store gaver” (s. 30), skriver Martin Lind, som med sin tolkning af bibelsteder og bibelske fortællinger gør sit til at få kristendommen ned på jorden. Her hvor vi går på hver vores livsvandring mellem fødsel og død.

Den kristne inkarnationstanke ligger som bunden og grunden under alt det, han skriver. ”Pilgrimsvandringen er i familie med fortællingen om Jesus” (s. 45), hvor med der særligt tænkes på påskens centrale budskab om at gå gennem død til liv, som Martin Lind ser som et genkommende mønster i alt det skabte (s. 40). Og som vi, med taknemmelig undren, kan få øje for på vandringen, i bønnen til Gud og i mødet med det andet menneske.

Jeg har læst denne fine lille bog vandrende frem og tilbage i solen på terrassen et par formiddagstimer sidst i juli og gået mig glad og ”tankefuld tillige”, som biskop Kjeld Holm skriver det i sit forord til bogen. Bogen er i øvrigt oversat fra svensk af pilgrimspræst i Århus Stift, Elisabeth Lidell.

Salt, brød & vin er ikke noget vildt særligt, bare basalt godt. Som alt muligt andet væsentligt her i tilværelsen. Som Martin Lind skriver det (s. 51) om pilgrimsvandringen: "At vandre, spise og sove og indimellem bede til Gud er netop så basalt, som det lyder. Men i dette basale kan vandreren opleve den store sandhed: intet menneske ejer sit eget liv. Alt liv er skænket. At jeg lever en eneste dag og en eneste nat er helt og alene nåde."

Nu ikke mere herfra. Der er også andet at se til. Vi får fremmede!

Martin Lind:

SALT, BRØD & VIN

– En pilgrimsteologi

Alfa, 2012. 115 sider, pris 179,-

HUSK AT...

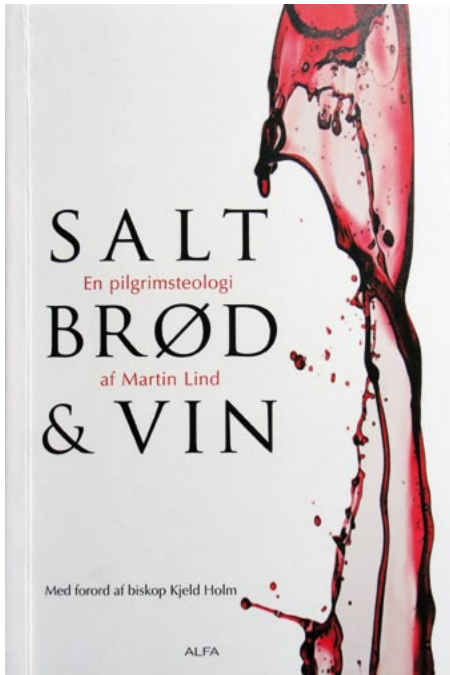
opgive dit medlemsnummer når

du henvender dig til sekretariatet!

(Dit medlemsnummer er trykt på

brevet som kommer med

denne udgave af PILGRIMMEN)

Årsmøde med generalforsamling

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme afholder årsmøde i Sorø

Lørdag 27. oktober 2012

Kongskilde Friluftsgård, Skælskørvej 34, 4180 Sorø

Årsmødet i år holdes i naturskønne omgivelser ved Tystrup Bavelse sø, lidt udenfor Sorø.

Om formiddagen vil der være fire tema-drøftelser, som du kan melde dig til:

- a) **Nye pilgrimme** (tips og ideer til vandring i Spanien)
- b) **Hospitaleros** (erfaringer fra de to samarbejds-refugier)
- c) **Hjemkomne pilgrimme** (hvordan omsætte oplevelserne til hverdagen?
Er der interesse for at vi arrangerer møder, retreter eller sammenkomster for hjemvendte pilgrimme?)
- d) **Pilgrimmen – vores medlemsblad**
(kritik og vision – og gerne rekruttering af nye redaktionsmedlemmer)

Efter en god frokostbuffet, bliver der en rask vandretur til Tystrup Bavelse sø med naturvejleder.

Årsmødet slutter med foredraget:

*Pilgrimsvandring fra Geneve til Le Puy
ved Gitta Bechshøft og James Heimann*

Tidsplan:

- 10.30 Ankomst og velkomst v. formanden
Kaffe og grovbolle
- 10.45 Tema-gruppe drøftelser
- 12.15 Frokost
- 13.30 Vandretur
- 14.45 Eftermiddagskaffe
- 15.00 Generalforsamling
Foredrag
Sandwich

ca. 19.00 afslutning og afrejse.

Der arrangeres fælles buskørsel **uden beregning** fra DSB stationen i Sorø til og fra Friluftsgården.

Der er togankomst 09:44 fra København og 09:59 fra Jylland-Fyn.

Tilmelding: inden 14. oktober via foreningens hjemmeside
www.santiagopilgrimme.dk

Husk når du tilmelder dig på tilmeldingsformularen:

Opgiv medlemsnummer

Sæt x ved den temagruppe, du ønsker at deltage i

**Sæt x hvis du ønsker at deltage i frokosten,
der betales med kr. 150 pp. ved mødets start**

Sæt x såfremt du ønsker bus-transporten

På gensyn

BESTYRELSEN

GODT Udstyr til din NÆSTE PILGRIMSTUR

Hos Bjergkæden har vi stor erfaring, med at hjælpe pilgrimsvandrere med at pakke rygsækken, til såvel lange som korte ture. På www.bjergkaeden.dk finder du en udførlig pakkelliste, med alt hvad du har brug for på din tur. Du kan bestille direkte i vores netbutik eller besøge os i vores store flotte butik i Køge. Så hjælper vi dig godt på vej.

MEINDL BORNEO STØVLE
God vandrestøvle i fuld læder.
PRIS 1799,-

OSPREY EXOS 46
Velsiddende og let. Kun 1005 g. (M).
PRIS 1499,-

GABEL VANDRESTAV
Super let carbon stav. Kun 186 g.
PRIS 449,-

GULLFOSS DUN SOVEPOSE
Lækker dunpose. Vægt kun 480 g.
PRIS 799,-

COCOON HOVEDPUDE
Oppustelig med fiberfyld. 105 g.
PRIS 199,-

LIFESYSTEMS BED BUG SHEET
Imprægneret lagen mod småkryb.
PRIS 189,-

PATAGONIA RAIN SHADOW
Let, vind og vandtæt jakke.
PRIS 1399,-

SOM MEDLEM AF PILGRIMSFØRENINGEN FÅR DU 15% i RABAT.

Oplys dit medlemsnummer, når du handler i butikken i Køge eller brug rabatkode "pilgrim" når du handler i vores netbutik.

Scan QR koden og kom direkte til vores pakkelliste.

BJERGKÆDEN

Vestergade 34A • 4600 Køge • T: 56652345
M: info@bjergkaeden.dk • www.bjergkaeden.dk